

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ
ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

**Η ΓΙΟΡΤΗ ΤΗΣ 1^{ΗΣ} ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ ΣΤΗΝ ΨΑΛΤΙΚΗ
ΤΕΧΝΗ, ΜΕ ΕΜΦΑΣΗ ΣΤΟΝ ΕΟΡΤΑΣΜΟ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ
ΣΑΡΑΝΤΑ ΜΑΡΤΥΡΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ**

ΤΟΜΟΣ Α΄

Όνοματεπώνυμο: Αφροδίτη Χαβαλέ

ΑΕΜ: 2084

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Μαρία Αλεξάνδρου

Θεσσαλονίκη, Ιούνιος 2023

Πρόλογος

Η ενασχόλησή μου με την μουσική άρχισε από όταν ήμουν 10 ετών. Όλα άρχισαν μια μέρα, καθώς παρακολουθούσα στη τηλεόραση με τη μαμά μου μια συναυλία με μια συμφωνική ορχήστρα. Το βλέμμα μου στράφηκε στο βιολί από την πρώτη στιγμή. Έτσι, άρχισε και ένας μεγάλος έρωτας, ένα μεγάλο πάθος με τη μουσική. Η αλήθεια είναι πως εκείνη τη περίοδο, είχα και μια δασκάλα μουσικής στη δ' δημοτικού, η οποία με διάφορα επιχειρήματα, προσπαθούσε να μας πείσει να βάλουμε τη μουσική στη ζωή μας. Δε μπορώ να αποκλείσω το γεγονός ότι με επηρέασε θετικά και αυτή. Γενικά, από μικρή ήμουν καλλιτεχνικός τύπος. Ήθελα να ασχοληθώ και με την υποκριτική. Επιπροσθέτως, ασχολήθηκα και με τη ζωγραφική, αλλά η μουσική πάντα ήταν για εμένα ξεχωριστή. Αργότερα, άρχισα τις θεωρητικές μου σπουδές, και κατά τα ακαδημαϊκά μου χρόνια, απέκτησα κάποια θεωρητικά πτυχία (Αρμονία, Αντίστιξη, Ενοργάνωση) και, μετά, άρχισα και τις σπουδές μου στο πιάνο. Όταν κατάφερα-αφού έδωσα δύο φορές πανελλαδικές εξετάσεις- να εισαχθώ στο τμήμα μουσικών σπουδών Α.Π.Θ., είχα ενθουσιαστεί. Είχα αγωνιστεί αρκετά, για να πετύχω αυτό το στόχο. Ήταν ο πρώτος μεγάλος μου στόχος. Πίστευα πως δε θα τα κατάφερνα, ύστερα από την πρώτη μου αποτυχία. Ομολογώ πως το χρωστάω και στους δασκάλους μου, που με στήριζαν αρκετά, και χάρη σε αυτούς, έμαθα πλέον να αγωνίζομαι μέχρι τέλους, και να είμαι πλέον πιο οργανωτική και φιλόδοξη σε όλα. Μου κίνησαν το ενδιαφέρον πολλοί κλάδοι της μουσικολογίας (π.χ. παιδαγωγικά – ψυχολογία, τεχνολογία), όμως, μου κέντρισε, επίσης, αρκετά το ενδιαφέρον και η βυζαντινή. Ήταν η πρώτη φορά που είχα επαφή με αυτόν τον κλάδο. Μου δημιουργούσε συναισθήματα άγχους, αλλά και ταυτόχρονα συναισθήματα ενθουσιασμού. Μέσα από τα μαθήματα, που παρακολούθησα, κέρδισα, όχι μόνο γνώσεις για τη βυζαντινή μουσική, αλλά συνειδητοποίησα, ότι σε όλους τους επιστημονικούς κλάδους υπάρχουν αρκετά ενδιαφέρουσες ιδέες, για να υιοθετήσει κανείς, όταν γίνει εκπαιδευτικός. Για παράδειγμα, στο μάθημα «Όψεις διδακτικής της βυζαντινής μουσικής», «Ηλεκτρονική ενορχήστρωση στην εκπαιδευτική διαδικασία» κ.λπ.

Όταν ήρθε η στιγμή να αποφασίσω το θέμα της διπλωματικής μου εργασίας, είχα πολλές σκέψεις. Έτσι, έκανα μια σύσκεψη με την κ. Αλεξάνδρου, και καταλήξαμε στη

γιορτή της 1^{ης} Σεπτεμβρίου, και συγκεκριμένα για τις αγίες σαράντα παρθένες και τον δάσκαλό τους Αμμούν. Η κύρια αιτία ήταν, διότι εκείνη την μέρα γιορτάζω (μιας και ονομάζομαι Αφροδίτη). Έτσι, θεώρησα πως είναι μια καλή ευκαιρία να εξερευνήσω αυτό το σπάνιο, αλλά και συγχρόνως ξεχωριστό θέμα, για να μάθω περισσότερες πληροφορίες για την γιορτή μου.

Θα ήθελα να πω ένα μεγάλο ευχαριστώ στους γονείς μου, στα υπόλοιπα αγαπημένα μου πρόσωπα, καθώς και στην κ. Αλεξάνδρου, που όλο αυτό το χρονικό διάστημα ήταν δίπλα μου και με συμβούλευε, για να βγει ένα επιθυμητό αποτέλεσμα.

Περιεχόμενα

Τόμος Α΄

Πρόλογος...	1
-------------	---

Μέρος Α΄

1. Εισαγωγή.....	7
2. Το μαρτύριο των αγίων σαράντα παρθένων και του δασκάλου τους Αμμούν.....	10
2.1. Η δομή των ακολουθιών του εορτασμού των σαράντα παρθένων και του δασκάλου τους Αμμούν.....	15
2.1.1. Εσπερινός.....	15
2.1.2. Όρθρος.....	19
3. Εικόνες των σαράντα παρθένων και του δασκάλου τους Αμμούν	24
3.1. Μήνας Σεπτεμβρίου	28

Μέρος Β΄

Τα υποκεφάλαια που αναγράφονται με κόκκινα γράμματα βρίσκονται στον Τόμο Β΄

4. Προλεγόμενα.....	3
5. Μεταγραφές των μουσικών κομματιών και αναλύσεις επιλεγμένων τροπαρίων... ..	9
5.1. Ότε τῷ πάθει σου, ήχος β΄	9
5.1.1. Αναλυτικός πίνακας.....	29
5.1.2. Συμπερασματικά σχόλια	33
5.2. Έπέστη ή εἴσοδος, ήχος α΄	13
5.2.1. Αναλυτικός πίνακας.....	36
5.2.2. Συμπερασματικά σχόλια	42
5.3. Άνοιξω το στόμα μου, ωδή α΄, ήχος δ΄	21
5.3.1. Αναλυτικός πίνακας.....	45

5.3.2. Συμπερασματικά σχόλια	48
5.3.3. Μεταγραφή της ωδής α' από το Ειρμολόγιο του Πέτρου Βυζαντίου (αυτόμελο) με τα 3 τροπάρια των σαράντα παρθένων...	24
5.3.4. Αναλυτικός Πίνακας (ύπαρξη ή μη ομοτονίας μεταξύ του αυτόμελου και των τροπαρίων)	50
5.3.5. Συμπερασματικά σχόλια	53
5.4. Τόξον δυνατῶν, ωδή γ', ήχος δ'	27
5.4.1. Αναλυτικός πίνακας	55
5.4.2. Συμπερασματικά σχόλια	57
5.4.3. Μεταγραφή της ωδής γ' από το Ειρμολόγιο του Πέτρου Βυζαντίου (αυτόμελο) με τα 3 τροπάρια των σαράντα παρθένων...	30
5.4.4. Αναλυτικός πίνακας (ύπαρξη ή μη ύπαρξη ομοτονίας μεταξύ του αυτόμελου και των τροπαρίων)	59
5.4.5. Συμπερασματικά σχόλια	62
5.5. Ό καθήμενος, ωδή δ', ήχος δ'	33
5.5.1. Αναλυτικός πίνακας	64
5.5.2. Συμπερασματικά σχόλια	67
5.5.3. Μεταγραφή της ωδής δ' από το Ειρμολόγιο του Πέτρου Βυζαντίου (αυτόμελο) με τα 4 τροπάρια των σαράντα παρθένων...	36
5.5.4. Αναλυτικός πίνακας (ύπαρξη ή μη ύπαρξη ομοτονίας μεταξύ του αυτόμελου και των τροπαρίων)	69
5.5.5. Συμπερασματικά σχόλια	72
5.6. Εβόησε, προτυπῶν, ωδή στ', ήχος δ'	39
5.6.1. Αναλυτικός πίνακας	74
5.6.2. Συμπερασματικά σχόλια	76
5.6.3. Μεταγραφή της ωδής στ' από το Ειρμολόγιο του Πέτρου Βυζαντίου (αυτόμελο) με τα 3 τροπάρια των σαράντα παρθένων...	42
5.6.4. Αναλυτικός πίνακας (ύπαρξη ή μη ύπαρξη ομοτονίας μεταξύ του αυτόμελου και των τροπαρίων)	78
5.6.5. Συμπερασματικά σχόλια	81
5.7. Ό διασώσας ἐν πυρί, ωδή ζ', ήχος δ'	45
5.7.1. Αναλυτικός πίνακας	83

5.7.2. Συμπερασματικά σχόλια	86
5.7.3. Μεταγραφή της ωδής ζ΄ από το Ειρημολόγιο του Πέτρου Βυζαντίου (αυτόμελο) με τα 3 τροπάρια των σαράντα παρθένων.....	48
5.7.4. Αναλυτικός πίνακας (ύπαρξη ή μη ύπαρξη ομοτονίας μεταξύ του αυτόμελου και των τροπαρίων)	88
5.7.5. Συμπερασματικά σχόλια	91
5.8. Παῖδας εὐαγεῖς, ωδή η΄, ήχος δ΄	51
5.8.1. Αναλυτικός πίνακας	93
5.8.2. Συμπερασματικά σχόλια	96
5.8.3. Μεταγραφή της ωδής η΄ από το Ειρημολόγιο του Πέτρου Βυζαντίου (αυτόμελο) με τα 4 τροπάρια των σαράντα παρθένων.....	55
5.8.4. Αναλυτικός πίνακας (ύπαρξη ή μη ύπαρξη ομοτονίας μεταξύ του αυτόμελου και των τροπαρίων)	98
5.8.5. Συμπερασματικά σχόλια	102
5.9. Τὸν συνάναρχον Λόγον, απολυτικό, ήχο πλ. α΄	59
5.9.1. Αναλυτικός πίνακας	104
5.9.2. Συμπερασματικά σχόλια	107
5.9.3. Μεταγραφή του απολυτικού προς τιμή των σαράντα παρθένων με το αυτόμελο του από το Ειρημολόγιο του Πέτρου Βυζαντίου.....	62
5.9.4. Αναλυτικός πίνακας (ύπαρξη ή μη ύπαρξη ομοτονίας μεταξύ του αυτόμελου και των τροπαρίων)	109
5.9.5. Συμπερασματικά σχόλια	112
5.10. Τὸν τάφον σου Σωτήρ, κάθισμα, ήχος α΄	65
5.10.1. Αναλυτικός πίνακας	114
5.10.2. Συμπερασματικά σχόλια	117
5.10.3. Μεταγραφή του καθίσματος προς τιμή των σαράντα παρθένων με το αυτόμελό του από το Ειρημολόγιο του Πέτρου Βυζαντίου.....	69
5.10.4. Αναλυτικός πίνακας (ύπαρξη ή μη ύπαρξη ομοτονίας μεταξύ του αυτόμελου και των τροπαρίων)	120
5.10.5. Συμπερασματικά σχόλια	123

Μέρος Γ΄

6. Η παλαιογραφική μελέτη από το παλαιό Μηνολόγιο (συναξάριο) του 10 ^{ου} αι για τον Βίο των σαράντα παρθένων και η καταγραφή του	125
7. Γενικά συμπεράσματα.....	127
8. Βραχυγραφίες.....	129
9. Βιβλιογραφία	130

Παραρτήματα

Παράρτημα	I
Γλωσσάρι.....	133

Παράρτημα II

Εικόνες	141
---------------	-----

Παράρτημα III

Παρτιτούρες και βοηθητικοί πίνακες	144
--	-----

Μέρος Α΄

1. Εισαγωγή

Η παρούσα εργασία έχει ως θέμα την γιορτή της 1^{ης} Σεπτεμβρίου, όπου γιορτάζουν μαζί και με άλλους αγίους και αγίες, οι σαράντα παρθένες και ο δάσκαλός τους Αμμούν. Συγκεκριμένα, η εργασία αποσκοπεί στην ιστορική εξέλιξη, δηλαδή στον Βίο και στον μαρτυρικό θάνατο των σαράντα παρθένων και του δασκάλου τους Αμμούν. Έπειτα, μπορεί κανείς να δει τις μεταγραφές των μουσικών έργων και την αναλυτική τους αναφορά. Το υλικό που χρησιμοποιήθηκε για την εκπόνηση της εργασίας ήταν το «Μητερικό της Θράκης: βίοι και μαρτύρια αγίων και οσίων γυναικών της Θράκης του», από τη Θεολογική Σχολή Α.Π.Θ., το Ειρμολόγιο του Πέτρου Βυζαντίου, από το τμήμα μουσικών σπουδών Α.Π.Θ., «Οι Συναξαριστές: Ο Μέγας Συναξαριστής της Ορθόδοξου Εκκλησίας», «Συναξαριστής των δώδεκα μηνών του ενιαυτού», «Νέος Συναξαριστής της Ορθόδοξου Εκκλησίας» από την Θεολογική Σχολή Α.Π.Θ., «το Μηναίο του Σεπτέμβρη» από την Θεολογική Σχολή Α.Π.Θ., «η Μουσική Κυψέλη: Κατά την προφοράν και το ύφος της του Χριστού Μεγάλης Εκκλησίας» και «η Νέα Μουσική Κυψέλη: αποτελούμενη εκ τριών τόμων» από το τμήμα μουσικών σπουδών Α.Π.Θ., τα ψηφιακά υλικά, που ονομάζεται «Μορφολογία και Ανάλυση της βυζαντινής και μεταβυζαντινής μουσικής (IV βοηθήματα για τις μεταγραφές, V Θεωρητικά)» , «Εισαγωγή στη βυζαντινή μουσική» της κ. Αλεξάνδρου. Ακόμη, συμβουλευτήκα και την διπλωματική εργασία της Μαθιουδάκη Ηλιάνα. «Μουσικολογικές προσεγγίσεις του εορτασμού του προφήτη Ηλία. Μεταγραφή και ανάλυση επιλεγμένων τροπαρίων και παλαιογραφική συγκριτική μελέτη του». Πηγή έμπνευσης υπήρχαν και ποικίλες ιστοσελίδες, οι οποίες χρησίμευσαν για διάφορους ορισμούς, όπως του Κανόνα, απολυτικίου, καθίσματος, και άλλοι χρήσιμοι ορισμοί, οι οποίοι αποτέλεσαν το γλωσσάρι της παρούσας έρευνας. Τέλος, από παλαιογραφικής σκοπιάς, συμβουλευτήκα ένα χρήσιμο ψηφιακό υλικό, που ονομάζεται «η Παλαιογραφία Βυζαντινής Μουσικής: Μουσικολογικές & καλλιτεχνικές αναζητήσεις» της κ. Μαρίας Αλεξάνδρου.

Τα ερωτήματα που προέκυψαν ήταν κυρίως από πλευράς ιστορικής, παλαιογραφικής αλλά και μουσικής. Γι' αυτό το λόγο, άλλωστε, η συγκεκριμένη έρευνα έγινε για τον Βίο και το μαρτύριο των σαράντα παρθένων και του δασκάλου τους Αμμούν. Τα

Συναξάρια μαζί με ένα ακόμη εγχειρίδιο «το Μητερικό της Θράκης: βίοι και μαρτύρια αγίων και οσίων γυναικών της Θράκης του», αποτέλεσαν πηγές μελέτης του Βίου τους, το Μηναίο, όπου υπάρχουν τα μουσικά έργα προς τιμήν τους και η μεταγραφή ενός μηναίου παλαιογραφικού κειμένου, το οποίο αφορά τον Βίο και τα μαρτύρια που υπέκυψαν οι αγίες και ο άγιος Αμμούν για χάρη Του Κυρίου τους.

Η εργασία χωρίζεται σε δύο τόμους. Στην αρχή της εργασίας του Τόμου Α΄ στο Μέρος Α΄, θα δούμε αναλυτικά τον βίο των σαράντα Παρθένων και του δασκάλου τους Αμμούν, καθώς και τα μαρτύρια που περάσανε, εξαιτίας της μεγάλης πίστεως τους προς το Θεό. Ύστερα, ακολουθεί η δομή των ακολουθιών του εορτασμού των σαράντα παρθένων, και του δασκάλου τους Αμμούν, δηλαδή ο Εσπερινός, και ο Όρθρος, κάποιες εικόνες των σαράντα Παρθένων και του δασκάλου τους και κάποιες πληροφορίες για τον μήνα του Σεπτεμβρίου. Στο Μέρος Α΄, (Τόμο Α΄), υπάρχουν οι αναλυτικοί πίνακες, και έπειτα τα συμπερασματικά σχόλια των δέκα μεταγραφών, καθώς και οι πίνακες και τα σχόλια των μεταγραφών για την έρευνα της ύπαρξης ή μη ύπαρξης της ομοτονίας (στις οκτώ από τις δέκα μεταγραφές). Στον Τόμο Β΄ μπορεί να δει κανείς με τη σειρά τις μεταγραφές των δέκα κομματιών, καθώς και τις μεταγραφές, όπου έγινε η έρευνα της ύπαρξης ή μη ύπαρξης της ομοτονίας στα οκτώ από τα δέκα κομμάτια. Στο Μέρος Γ΄, γίνεται μια καταγραφή ενός μηναίου (συναξάρι) του Βασιλείου Β΄ σε μικρογράμματη και συγκεκριμένα σε μαργαριτόπλεκτη γραφή (*Perlschrift*), και ο τίτλος σε μεγαλογράμματη αλεξανδρινή γραφή. Αφορά τον βίο και τα μαρτύρια των σαράντα παρθένων, και του δασκάλου τους Αμμούν. Παρακάτω, μπορεί κανείς να μελετήσει και την καταγραφή του. Έπειτα, ακολουθούν τα γενικά συμπεράσματα, οι βραχυγραφίες και η βιβλιογραφική μελέτη. Εν κατακλείδι, το παράρτημα χωρίζεται σε παράρτημα I, παράρτημα II, και παράρτημα III. Στο παράρτημα I, βρίσκεται ένα Γλωσσάρι με ποικίλους ορισμούς όπως: τι είναι το απολυτικό, το κάθισμα, τι είναι η μικρογράμματη γραφή και τα είδη της, τι είναι ο κανόνας, ο ειρμός και το τροπάριο, τι είναι το Συναξάρι, τι είναι το Μηναίο και άλλοι χρήσιμοι ορισμοί, όπου αποτελούν πηγή μάθησης για τους αναγνώστες, εάν επιθυμούν να εμβαθύνουν στο συγκεκριμένο αντικείμενο ή αν θέλουν να διευρύνουν τους ορίζοντές τους. Στο παράρτημα II, υπάρχουν κάποιες εικόνες, που αφορούν τη γιορτή της Ινδίκτου, η οποία τιμάται από κάποιες εκκλησίες. (Ιερός Ναός των Νέων Κοιμητηρίων της Ορεστιάδας και Ιερός Ναός της Παναγίας της Επισκοπής στο χωριό

Μέσα Γωνιά της Σαντορίνης). Τέλος, το παράρτημα ΙΙΙ, περιέχει παρτιτούρες, καθώς και βοηθητικούς πίνακες.

2. Το μαρτύριο των αγίων σαράντα παρθένων και του δασκάλου τους Αμμούν

Τους καιρούς, όπου βασίλευε ο Λικίνιος στην Ηράκλεια, είχε δημιουργηθεί αρκετός διωγμός των Χριστιανών. Ο Βάβδος, ο ηγεμών της περιοχής, αφού αναχώρησε προς τη Θράκη, απειλούσε τους Χριστιανούς, εφόσον ο βασιλιάς του είχε δώσει την εξουσία να εκτελέσει το παρόν έργο. Όταν έφτασε στην Ανδριανούπολη, είχε σκοπό να φυλακίσει όποιον Χριστιανό έβρισκε. Έτσι, οι πιο πολλοί προσπαθούσαν να κρυφτούν από αυτόν. Ύστερα, μετακινήθηκε προς τη Βερόη. Αφού, έφθασε εκεί, μίλησε δημόσια για τις τιμωρίες, που επρόκειτο να γίνουν στους Χριστιανούς. Τότε, ο Κλαυδιανός, απάντησε στον ηγεμόνα και του είπε ότι υπάρχουν κάποιες σαράντα σε αριθμό γυναίκες, οι οποίες είναι Χριστιανές και προσεύχονται μέρα νύχτα στο Θεό. Δε πιστεύουν στους θεούς, που πιστεύουν όλοι οι υπόλοιποι, μιας και τους θεωρούν άψυχους και δαίμονες. Ειδικά, τον Δία τον βλασφημούν αρκετά. Τόνισε ιδιαίτερα την μεγάλη πίστη της Κελσίνα, η οποία ήταν η πρώτη της πόλεως, προς τον Ιησού Χριστό. Αφού τα άκουσε όλα αυτά ο ηγεμών, κάλεσε την Κελσίνα¹. Ο Βάβδος είπε προς την Κελσίνα ότι κάποιοι ανέφεραν πως η ίδια βλασφημεί τον θεό τους και ότι οι σαράντα παρθένες πιστεύουν σε κάποιον άλλον Θεό. Η ίδια είπε πως δεν βλασφημούν τον Θεό, εφόσον, προσεύχονται μέρα νύχτα σε αυτόν. Ο ίδιος μερδεμένος, θεώρησε ότι αναφέρεται στο Δία. Έτσι, εκτίμησε την μόρφωσή της κι τη συμβούλεψε να πάει να νουθετήσει της σαράντα γυναίκες, και να τις φέρει στο σωστό δρόμο, δηλαδή στη πίστη τους προς το θεό Δία. Της είχε δώσει τρεις μέρες διορία. Την τέταρτη ημέρα, η φρουρά θα τις πήγαινε σε όλες τις τιμές του θεού Δία².

---

¹ Γιώργος Σ. Γκόζης, *Μητρικό της Θράκης: Βίοι και Μαρτύρια Αγίων και Οσίων Γυναικών της Θράκης* (Κομοτηνή: Παρατηρητής της Θράκης, 2020), σ. 87,89.

² *Ο.π.*, σ. 89.

Η ίδια συμφώνησε. Αργότερα, πήγε να προσευχηθεί προς το Θεό. Ζητούσε να δώσει στις Οσίες παρθένες, αλλά και στην ίδια, σοφία, έτσι ώστε, όταν θα έρθει η στιγμή της ομολογίας, να συνεχίσουν να διατηρούν την πίστη τους προς το Θεό. Ακόμη, ζητά να Τις δώσει δύναμη, για να υπομένουν σε όλο αυτό που θα τους συμβεί για το όνομα Του Κυρίου³. Αργότερα, αφού βγήκε από το ναό, κατευθύνθηκε προς την οικία των σαράντα παρθένων, τις αγκάλιασε και της είπε να πάνε προς το κελί της, για να προσευχηθούν και να υμνήσουν τον Θεό. Ήρθε ο δάσκαλος Αμμούν, ο οποίος ήταν πατέρας του ασκητηρίου και κάθισε να τις διδάξει τις θείες Γραφές «περί εγκράτειας και αδιάκοπης προσευχής». Η Αγία Κελσίνα, αφού πήρε το λόγο, είπε να είναι οι σαράντα γυναίκες έτοιμες γι' αυτό που θα αντιμετωπίσουν. Ό,τι κι αν συμβεί, να μη χάσουν την πίστη τους προς το Θεό. Έτσι, προσεύχονταν όλη τη μέρα προς το Θεό. Έπειτα, η πρώτη από τις παρθένες, η Λαυρεντία, είπε ότι χάρη στο δάσκαλό τους Αμμούν, απέκτησαν την πίστη τους προς το Θεό, αφού τόσα χρόνια ήταν ο πνευματικός τους πατέρας και δάσκαλος. Ο ίδιος είπε ότι κι αυτός είναι σε θέση να υπομείνει όλα τα βασανιστήρια για χάρη του Θεού, όπως κι αυτές. Μετά, ο Άγιος Αμμούν πήρε τον κατάλογο με τα ονόματα των παρθένων κι τα διάβασε: « Άννα, Ιούστα, Βάσσα, Γρηγορία, Βαρβάρα, Προκοπία, Παύλα, Ιουνίλλα, Θεοδούλη, Κελσίνα, Βερονίκη, Πέρσις, Θέκλα, Λαμπαδία, Θεοδώρα, Κυριανή, Αγαθονίκη...». Ο δάσκαλος είπε πως όπως είναι γραμμένα τα ονόματά τους στον κατάλογο, έτσι θα είναι γραμμένα και στον ουρανό⁴. Ήρθε, λοιπόν, η τρίτη μέρα. Ο ηγεμών διέταξε τη φρουρά του να πάει στο σπίτι της Κελσίνας και να της πουν να έρθει, μαζί με τις σαράντα παρθένες, στον ηγεμόνα. Αφού φτάσανε στον ηγεμόνα, ο ίδιος είπε να πάνε στο ναό του Δία, για να κάνουν θυσίες προς το θεό. Η Αγία, όμως, Κελσίνα αντιστάθηκε λέγοντας μάλιστα πως κάνουν θυσίες στο δικό τους Θεό. Ήρθε και ο δάσκαλός τους μετά, κρατώντας το Ευαγγέλιο και προσευχήθηκε προς το Θεό τους, λέγοντας λόγια έναντι των δικών τους θεών (δηλ. τον Δία, Διόνυσο, Άρη). Έτσι, γκρεμίστηκε ο ναός, και όλα καταστράφηκαν⁵. Τότε όλοι πέσαν κάτω και ο ιερέας κρεμάστηκε στον αέρα. Ο ιερέας παρακαλούσε τις σαράντα παρθένες να τον αφήσουν ελεύθερο, αλλά ο Άγιος Αμμούν είχε αντίθετη γνώμη, μιας και πίστευε πως ήταν η αιτία που όλοι απομακρύνθηκαν από τον Θεό που πίστευε ο ίδιος. Γι' αυτό το λόγο, επέμενε να μην τον αφήσουν οι σαράντα

³ Γκόζης, *Μητρικό της Θράκης*, σ. 91.

⁴ Γκόζης, *Μητρικό της Θράκης*, σ. 95.

⁵ *Ο.π.*, σ. 97.

παρθένες ατιμώρητο. Με όλα αυτά, ο άρχοντας φοβήθηκε και έφυγε, καθώς και όλοι οι πολίτες. Ο ιερέας, όμως, του Δία απεβίωσε, εφόσον είχε κρεμαστεί για αρκετές ώρες στον αέρα. Την επόμενη μέρα, ο ηγεμόνας, κάλεσε στο βήμα τους άρχοντες της πόλης. Ο ίδιος εξέφρασε την απορία του για όλο αυτό το συμβάν. Θεωρούσε πως ήταν αδύνατο σαράντα γυναίκες κι ένας δάσκαλος να γκρεμίσουν έναν ναό, να σπάσουν τα αγάλματα και να κρεμάσουν στον αέρα τον ιερέα. Έτσι, οι άρχοντες της πόλης θεώρησα πως είναι μάγισσες, μιας και σέβονται άλλον θεό. Τότε, ο ηγεμών αποφάσισε να γραφεί αναφορά στο βασιλιά Λικίνιο, για να αποφασίσει ο ίδιος για την μοίρα αυτών των γυναικών. Ο βασιλιάς έδωσε εντολή να φέρουν τις σαράντα παρθένες και τον δάσκαλό τους. Αφού ήρθαν, τις ρώτησε αν είναι μάγισσες. Αυτές αρνήθηκαν λέγοντας ότι προσεύχονται όλη μέρα και νύχτα στον Κύριό τους Ιησού Χριστό. Ο βασιλιάς Βαύδος επέμενε λέγοντας ότι πρέπει να θυσιάσουν στους θεούς, διαφορετικά δε θα έχουν αίσιο τέλος. Ο δάσκαλος Αμμούν απαρνήθηκε τα λόγια του βασιλιά, και επειδή τις δίδαξε, σύμφωνα με τον βασιλιά όλα αυτά τα «μάγια», τον περίμενε βίαιος θάνατος⁶. Ο διάκονος Αμμούν, όμως, συνέχισε λέγοντας ότι δεν έμαθε στις σαράντα γυναίκες μάγια, απλώς τις δίδαξε να λατρεύουν τον Θεό, στον οποίον προσεύχονται μέρα και νύχτα. Ο Βαύδος συνέχισε επίμονα λέγοντας, ότι πρέπει να θυσιάσει κάτι στους δικούς τους θεούς, αλλιώς τον περιμένουν πολλά βασανιστήρια. Ο Αμμούν ξανά αρνήθηκε, λέγοντας πως οι «πέτρινοι» θεοί του καταστράφηκαν από τον Θεό Του. Έτσι, ο Βαύδος εξοργισμένος, διέταξε να αρχίσει το μαρτύριο του Αγίου Αμμούν. Κρέμασα τον δάσκαλο Αμμούν στο δέντρο, τον έγδερναν με δύναμη και τον έκαψαν με λαμπάδες τα πλευρά. Παρ'όλα αυτά, δεν τον επηρέασαν τα βασανιστήρια. Ο Αμμούν είπε στον βασιλιά ότι τίποτα δε θα τον σταματήσει και ότι θα υποστεί κάθε βασανιστήριο για χάρη του Ιησού Χριστού. Τότε, ο ηγεμών διατάζει να τον ξεκρεμάσουν από το δέντρο και να τον χτυπήσουν με ραβδιά, εάν δεν έρθει προς την πλευρά των δικών τους θεών. Ο Αμμούν είπε, χωρίς δεύτερη σκέψη, ότι τίποτα δε θα του αλλάξει τη γνώμη που έχει για τον Κύριό του. Ο Βαύδος τότε διέταξε να πυρώσουν μια χάλκινη ασπίδα και να χτυπάνε με αυτήν το κεφάλι του Αγίου Αμμούν. Ύστερα, να τον κρεμάσουν με έντερα ζώου, λέγοντας επίμονα πως πρέπει να έρθει από τη πλευρά των δικών τους θεών, γιατί μόνο έτσι θα σωθεί από τα βασανιστήρια που περνά. Τότε οι Άγιες παρθένες είδαν τα βασανιστήρια που περνούσε ο δάσκαλός τους και προσεύχονταν στον Κύριό Του να στείλει αγγέλους, για να τον σώσουν από τα απάνθρωπα μαρτύρια, όπου περνούσε.

---

⁶ Γκόζης, *Μητρικό της Θράκης*, σ. 109.

Έτσι, οι πύρινοι άγγελοι κρέμασαν τον ηγεμόνα στον αέρα, για να τιμωρηθεί. Ο ίδιος φώναζε επανειλημμένα να τον αφήσουν και ότι δε πρόκειται να ξανά πιέσει ούτε τις σαράντα γυναίκες, αλλά ούτε τον δάσκαλό τους. Οι ίδιες απάντησαν ότι θα έρθουν οι θεοί του να τον σώσουν, εφόσον ο ίδιος πιστεύει πολύ σε αυτούς. Στο τέλος, ο Αμμούν παρακάλεσε τις αγίες παρθένες να τον ελευθερώσουν, μιας και ήταν πολλές ώρες τιμωρούμενος. Έτσι, τον άφησαν ελεύθερο. Ο ηγεμόνας ταραγμένος με όλα όσα συνέβησαν, προσπαθούσε να βρει λύση στο πρόβλημα, διότι θα κινδύνευε η ζωή του από τον βασιλιά, αλλά και η ζωή των υπολοίπων. Οι άρχοντες πρότειναν να κάψουν τις σαράντα γυναίκες, αλλά ο ηγεμών είπε ότι η απόφαση θα παρθεί από τον βασιλιά και σύμφωνα με αυτήν, θα πράξουν αναλόγως⁷. Όταν ο βασιλιάς Λικίνιος ενημερώθηκε για το συμβάν, διέταξε να φέρουν τις σαράντα παρθένες δεμένες μπροστά του. Έτσι, ο Βαύδος, χαρούμενος γι' αυτή την απόφαση, έδωσε εντολή να τις δέσουν μαζί με τον διδάσκαλό τους, και έτσι, τους έστειλε στην Ηράκλεια. Καθώς βγήκαν από τη πόλη, οι αγίες προσεύχονταν προς το Θεό. Όταν, όμως, φτάσανε στην πόλη, οι αγίες ζήτησαν να πάνε να επισκεφτούν τα λείψανα της αγίας Γλυκερίας, για να προσευχηθούν προς τιμήν της. Την επόμενη μέρα, ο βασιλιάς διέταξε να φέρουν στο παλάτι τις αγίες γυναίκες και τον δάσκαλό τους. Καθώς προσεύχονταν οι γυναίκες στον Κύριό τους, ο βασιλιάς Λικίνιος το άκουσε και εξαγριωμένος διέταξε να σταματήσουν στο ηλιαστήριο⁸.

Ο ίδιος επέμενε να προσφέρουν θυσία στον Δία, στον Ηρακλή, και στον Απόλλωνα. Οι Αγίες απάντησαν αντιφατικά στη διαταγή του βασιλιά, λέγοντας ότι έχουν δικό τους Θεό, για να κάνουν θυσίες. Ο βασιλιάς, επέμενε να τον υπακούσουν και να κάνουν ό,τι τους διατάζει. Ο Αμμούν απάντησε λέγοντας πως αν όντως η ύπαρξη των θεοτήτων τους είναι αληθινή, θα τους τιμήσουν. Αν, όμως, αποδειχτεί το αντίθετο, μόνο τότε θα τους εξοντώσουν. Έτσι, ο Λικίνιος εξαγριωμένος διατάζει να τους πάνε στην αρένα με τα άγρια ζώα⁹. Αφού οι σαράντα παρθένες και ο δάσκαλός τους πήγαν στην μέση της αρένας, ύψωσαν τα χέρια τους προς τον ουρανό, και άρχισαν να προσεύχονται προς το Θεό Τους, προκειμένου να τους βοηθήσει. Τότε ξαφνικά τα άγρια ζώα αποκοιμήθηκαν και οι αγίες και ο διδάσκαλός τους γλίτωσαν από τον ακαριαίο θάνατο. Ο βασιλιάς σοκαρισμένος προσπαθούσε να βρει μια λύση, για να τις εξοντώσει το συντομότερο δυνατό, διαφορετικά φοβόταν πως θα βλάψουν τους θεούς. Για τελευταία φορά,

⁷ Γκόζης, *Μητρικό της Θράκης*, σ. 105.

⁸ *Ο.π.*, σ. 107.

⁹ Γκόζης, *Μητρικό της Θράκης*, σ. 109.

επέμενε να απαρνηθούν τις «μαγείες» τους, και να θυσιάσουν στους θεούς. Όμως, όλες μαζί είπαν πως είναι Χριστιανές και είναι έτοιμες να θυσιαστούν για τον Ιησού Χριστό. Έτσι, ο βασιλιάς Λικίνιος κάλεσε τους δήμιους και τους διέταξε να ανάψουν μια μεγάλη και δυνατή φωτιά. Είπε να κατακάψουν τις δέκα παρθένες μπροστά στις υπόλοιπες, και τις οκτώ να τις κόψουν τα κεφάλια με το ξίφος. Μετά, να φτιάξουν μεγάλες σούβλες, για να τις τρυπήσουν στην καρδιά, αλλά και στα κεφάλια άλλων δέκα γυναικών και να τις σφάξουν μπροστά στις υπόλοιπες. Σε άλλες να βάλουν σιδερένια δακτυλίδια, πυρωμένα στο στόμα τους, και αφού γίνουν όλα αυτά, να τις θανατώσουν¹⁰.

Οι σαράντα παρθένες και ο δάσκαλός τους θανατώθηκαν, όπως ακριβώς διέταξε ο βασιλιάς. Πριν, όμως, θανατωθούν, οι δέκα αγίες γυναίκες και ο δάσκαλός τους προσεύχονταν προς το Κύριό τους, ζητώντας τον να μην καούν από τη φωτιά, απλά να τη δροσίσει, για να αναπαυτούν εν ειρήνη. Έτσι, καθώς προσεύχονταν, η φωτιά έσβησε και κοιμήθηκαν σε αιώνιο ύπνο. Οι σαράντα Αγίες παρθένες και ο Άγιος Αμμούν, υπόμεναν σε κάθε βασανιστήριο, που τους είχε κληθεί για χάρη του Κυρίου τους, Ιησού Χριστού¹¹. Έτσι, οι Αγίες παρθένες άφησαν την τελευταία τους πνοή στη 1^η Σεπτεμβρίου -όπου τιμά η εκκλησία την μνήμη τους- ημέρα Δευτέρα, όπου ο ηγεμών ήταν ο Βαύδος και βασιλιάς ο Λικίνιος¹².

---

¹⁰ Ο.π., σ. 111-113.

¹¹ Γκόζης, *Μητρικό της Θράκης*, σ. 113.

¹² Ο.π., σ. 115.

2.2. Η δομή των ακολουθιών του εορτασμού των τεσσαράκοντα παρθένων και του αγίου Αμμούν

Επισημάνσεις:

- ✓ Τα επιλεγμένα τροπάρια του εορτασμού των τεσσαράκοντα παρθένων γυναικών και Αμμούν είναι υπογραμμισμένα
- ✓ Η κύρια δομή των ακολουθιών είναι γραμμένη με **έντονα γράμματα**

2.2.1. Εσπερινός¹³

1. Έναρξις
2. Προοιμιακός ψαλμός 103 Ευλογεί, ή ψυχή μου, τόν Κύριον και 7 ευχές του λυχνικού που λέγονται μυστικώς.
3. Μεγάλη συναπτή (ειρηνικά) – εκφώνησις
4. Στιχολογία του Ψαλτηρίου: Οι τρεις στάσεις του α΄ Καθίσματος
5. Μικρή συναπτή – εκφώνησις
6. Ψαλμοί του λυχνικού: 140 Κύριε, ἐκέκραξα πρὸς σε..., 141, 129, 116. Τα στιχηρά που ψάλλονται είναι:

---

¹³ Μαθιουδάκη, Ηλιάνα. *Μουσικολογικές προσεγγίσεις του εορτασμού του προφήτη Ηλία. Μεταγραφή και ανάλυση επιλεγμένων τροπαρίων και παλαιογραφική συγκριτική μελέτη του*. (Θεσσαλονίκη: Διπλωματική εργασία, 2012), σ. 17-19

Η παρούσα δομή των ακολουθιών ανήκει:

Αλεξάνδρου, Μαρία. *Μορφολογία και Ανάλυση της βυζαντινής και μεταβυζαντινής μουσικής*. V Θεωρητικά (Τμήμα Μουσικών Σπουδών Α.Π.Θ., Θεσσαλονίκη, 2009-2010), σ. 5.

(Βλ. σ. 125 της παρούσας εργασίας).

- Τα τρία στιχηρά ιδιόμελα προσόμοια του αυτόμελου **Τῶν οὐρανίων** σε ήχο α΄:
  - Τῆς αὐτολέκτου καὶ θείας διδασκαλίας Χριστοῦ...
  - Ὡς τῶν Ἑβραίων τὰ κῶλα...
  - Ὁ ἐν Σιναίῳ τῷ ὄρει...
- Τα τρία στιχηρά ιδιόμελα **του Οσίου Συμεών του Στυλίου** σε ήχο πλ.α΄:
  - Ὅσιε Πάτερ, καλὴν ἐφεῦρες κλίμακα...(αὐτόμελον)
  - Ὅσιε Πάτερ, εἰ ἦν τὸν στῦλον φθέγξασθαι...
  - Ὅσιε Πάτερ, δυνάμει θείου Πνεύματος...
- Τα τέσσερα στιχηρά ιδιόμελα **του Οσίου Συμεών του Στυλίου** σε ήχο β΄:
  - Ἐκ ρίζης ἀγαθῆς ἀγαθὸς ἐβλάστησε...
  - Τὸ μνημόσυνόν σου εἰς τὸν αἰῶνα μένει...
  - Ἡ τῶν λειψάνων σου θήκη Πανεύφημε Πάτερ...
  - Ἡγάπησας θεοφόρε, τὴν ἀνωτάτω φιλοσοφίαν...
- Τα τρία στιχηρά προσόμοια της Παμμακίστου με αυτόμελο **ᾠ τοῦ παραδόξου θαύματος** σε ήχο α΄:
  - Σήμερον λαμπρὰ πανήγυρις...
  - Σήμερον φαιδροῖς ἐν ἄσμασιν εὐσεβῶς...
  - Σήμερον τὴν σὴν πανήγυριν, εὐλαβῶς...
- Τα τρία ἔτερα στιχηρά προσόμοια της Παμμακίστου με αυτόμελο **Τῶν οὐρανίων** σε ήχο α΄:
  - Λαμπροφανῆς καὶ πανένδοξος ἀνατέταλκε...
  - Πανευλαβῶς ἀσπαζόμεθα, Παμμακάριστε...
  - Τῆς εὐσεβείας οἱ παῖδες δεῦτε συνδράμωμεν...
- Τα τρία στιχηρά προσόμοια των 40 γυναικῶν μαρτύρων, με αυτόμελο **Ὡς γενναίων ἐν μάρτυσι** σε ήχο δ΄:
  - Τὸν Ἀμμὸν τὸν διάκονον, Ἀθηνᾶν, Ἀντιγόνην...
  - Τῶν παρθένων ὁ σύλλογος Ἀφροδίτην Διόνην τε...
  - Ἑρμηνείαν αἰνέσωμεν...
- Τα τρία ἔτερα στιχηρά προσόμοια των 40 γυναικῶν μαρτύρων, με αυτόμελο **Ἐδωκας σημείωσιν** σε ήχο δ΄:

- Δεῦτε τὰ μνημόσυνα ἀθλητριῶν τεσσαράκοντα εὐσεβῶς...
- Ὅντως ἀνεδείχθητε, ᾧ τεσσαράκοντα ἅγιοι...
- Θράκη ἐπαγάλλεται ἀγιασθεῖσα τῷ αἵματι μαρτυρίου...
Δόξα...

7. Εἴσοδος

Ἡ ἐπιλύχνιος εὐχαριστία: Φῶς Ἰλαρόν...

8. Προκείμενον (στίχοι ψαλμοί), Αναγνώσματα (συνήθως ἀπό τους προφήτες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης)

8.1. Παροιμιῶν τὸ ἀνάγνωσμα (31,10-20), τῶν ἁγίων 40 γυναικῶν μαρτύρων

9. Μεγάλη ἐκτενής

1. Λιτή¹⁴

1.1.	Εὐφραίνονται ἐν πόλῳ οἱ χοροὶ τῶν ἁγίων	ἦχος α΄
1.2.	Δεῦτε, ἅπαντες πιστοί, τὴν μνήμην τῶν ὀσιομαρτύρων	ἦχος β΄
1.3.	Εὐφραινέσθω ὁ λαὸς Κυρίου	ἦχος γ΄
1.4.	Προσελθόντες ἀδελφοί	ἦχος δ΄
1.5.	Δεῦτε, ἅπαντες πιστοί	ἦχος πλ.α΄
1.6.	Μελωδικῶς εὐφημήσωμε	ἦχος πλ.β΄
1.7.	Δόξα... Ἐν ᾠδαῖς ἁσμάτων	ἦχος πλ.δ

11. Καταξίωσον Κύριε...

¹⁴ (βλ. σ. 126 τῆς παρούσας εργασίας).

12. Πληρωτικά – αιτήσεις

13. Κεφαλοκλισία

14. Απόστιχα: στιχηρά που έπονται από στίχους ψαλμών. Τελειώνουν με δοξαστικό.

- 14.1. Ἐπέστη ἡ εἴσοδος τοῦ ἐνιαυτοῦ... ήχος α΄
Ιωάννου Μοναχού
- 14.2. Δόξα... Τῶν τεσσαράκοντα γυναικῶν ἀσκητριῶν,
παρθένων καὶ μαρτύρων ήχος πλ.α΄

15. Νῦν ἀπολύεις...: ωδή του Συμεών Θεοδόχου (Λουκ. β΄29)

16. Τρισάγιον¹⁵

17. Απολυτίκιο¹⁶:

- 17.1 Ἀθλητῶν αἱ χορεῖαι, δεῦτε συνδράμετε... ήχος πλ.α΄
Το Τὸν συνάναρχον Λόγον... εἶναι το αὐτόμελο

Απόλυσις

---

¹⁵(Βλ. σ. 127 της παρούσας εργασίας).

¹⁶(Βλ. σ. 124 της παρούσας εργασίας).

2.2.3. Όρθρος¹⁷

1. Έναρξεις
2. Βασιλική ακολουθία: Ψαλμοί 19, 20
3. Εξάψαλμος: ψαλμοί 3, 37, 62, 87, 102, 142 και 12 εωθινές ευχές που λέγονται μυστικώς
4. Μεγάλη Συναπτή
5. Θεός Κύριος... (στίχοι του ψαλμού 117), το απολυτίκιο
Ἀθλητῶν αἱ χορεῖται... με αυτόμελο Τον συνάναρχον Λόγον..
6. Στιχολογία του Ψαλτηρίου
  - 6.1. Α΄ στιχολογία: 3 στάσεις των καθισμάτων
Κάθισμα – προσόμοιο Ἀμνάδες λογικαί...
με αυτόμελο Τὸν τάφον σου Σωτήρ... ήχος α΄
    - 6.1.1. Προσόμοιο Δόξα... Καὶ νῦν...
με αυτόμελο Κατεπλάγη Ἰωσήφ... ήχος δ΄
7. Αναβαθμοί: το α΄ αντίφωνο του δ΄ ήχου
8. Προκείμενον
9. Ευαγγέλιο
10. 50^{ος} ψαλμός (Στιχηρόν πεντηκοστάριον)

¹⁷ Μαθιουδάκη, Ηλιάνα. *Μουσικολογικές προσεγγίσεις του εορτασμού του προφήτη Ηλία. Μεταγραφή και ανάλυση επιλεγμένων τροπαρίων και παλαιογραφική συγκριτική μελέτη του.* (Θεσσαλονίκη: Διπλωματική εργασία, 2012), σ. 20-27.

Η παρούσα δομή των ακολουθιών ανήκει:

Αλεξάνδρου, Μαρία. *Μορφολογία και Ανάλυση της βυζαντινής και μεταβυζαντινής μουσικής.* V Θεωρητικά (Τμήμα Μουσικών Σπουδών Α.Π.Θ., Θεσσαλονίκη, 2009-2010), σ. 6.
(βλ. σ. 125 της παρούσας εργασίας).

11. Στιχολογία των ωδών – κανόνες¹⁸

Β΄ Κανόνας με ακροστιχίδα: Στερρῶν Γυναικῶν Μαρτύρων μέλπω πόνους

11.1. Ωδή α΄. Ειρμός:

Στερρῶς τὸν ἀντίπαλον...σύμφωνα με το αυτόμελο Ἀνοίξω τὸ
στόμά μου... ήχος δ΄ λέγετος

11.1.1. Τρωθεῖσαι τῷ ἔρωτι..., με το ίδιο αυτόμελο

11.1.2. Ἑλλήνων θρησκευάματα..., με το ίδιο αυτόμελο

11.1.3. Θεοτόκιον: Ῥωσθεῖσαι τῇ χάριτι...

11.2. Ωδή γ΄. Ο Ειρμός:

Ῥώμη πανσθενεῖ ῥωννύμεναι... σύμφωνα με το αυτόμελο Τόξον
δυνατῶν... ήχος δ΄ λέγετος

11.2.2. Ὠφθη τῶν θηρῶν τὰ χάσματα..., με το ίδιο αυτόμελο

11.2.3. Νεύσει πρὸς Θεὸν θεούμεναι..., με το ίδιο αυτόμελο

11.2.4. Θεοτόκιον: Γνόντες εὐσεβῶς κηρύττομεν...

12. Μικρά συναπτή

13. Μεσώδια καθίσματα

13.1 Ἀμνάδες λογικαί...,με αυτόμελο Τὸν τάφον σου Σωτήρ... ήχος α΄

11. Συνέχεια της στιχολογίας των κανόνων

11.3. Ωδή δ΄. Ειρμός: Ὑπομείνασαι βασάνους..., σύμφωνα με το αυτόμελο Ὁ
καθήμενος... ήχος δ΄ λέγετος

11.3.1. Ὑπομείνασαι βασάνους..., με το ίδιο αυτόμελο

11.3.2. Νεανίδων μακαρίων..., με το ίδιο αυτόμελο

11.3.3. Ἀπορρίψασαι τοῦ κόσμου..., με το ίδιο αυτόμελο

11.3.4. Ἴσχυρότατον ὡς ὄπλον..., με το ίδιο αυτόμελο

11.3.5. Θεοτόκιον: Καταβέβηκεν ὡς ὄμβρος...

²⁰ (Βλ. σ. 129 της παρούσας εργασίας).

11.4. Ωδή ε΄. Ειρμός: Ὡς ἀμνάδες ἄμωμοι, σύμφωνα με το αυτόμελο

Ἀσεβεῖς οὐκ ὄψονται...

ἦχος δ΄ λέγετος

11.4.1. Ὡς ἀμνάδες ἄμωμοι..., με το ίδιο αυτόμελο

11.4.2. Νεκρωθεῖσαι σώματι..., με το ίδιο αυτόμελο

11.4.3. Μίαν γνώμην φέρουσαι..., με το ίδιο αυτόμελο

11.4.4. Θεοτόκιον: Ἀνόρθωσον πεσόντα με.

11.5. Ωδή στ΄. Ειρμός: Ῥηγνύμενον, καὶ ποσὶ γυναικῶν συμπατούμενον...

σύμφωνα με το αυτόμελο Ἐβόησε, προτυπῶν...

ἦχος δ΄ λέγετος

11.5.1. Τὴν ἄσκησιν, τῇ ἀθλήσει προθύμως συνάψασαι..., με το ίδιο αυτόμελο

11.5.2. Ὑψούμενα, τῶν βασάνων τὰ ἄγρια κύματα..., με το ίδιο αυτόμελο

11.5.4. Θεοτόκιον: Ῥημάτων σου, τὰς ἐκβάσεις ὀρῶσα μεγαλύνων...

14. Μικρὴ συναπτή

15. Κοντάκιον¹⁹ και οἶκος

16. Συναξάριον²⁰

16.1. Στίχοι: Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, Μνήμη τῶν Ἁγίων τεσσαράκοντα γυναικῶν, Μαρτύρων, Παρθένων καὶ Ἀσκητριῶν, καὶ Ἀμμοῦν Διακόνου, καὶ διδασκάλου αὐτῶν.

Στίχοι

- Δισεικαρίθμοις παρθένοις πῦρ καὶ ξίφος,
- Θεοῦ προεξένησαν Υἱὸν νυμφίον.
- Ἀμμοῦν καλύπτραν ἔμπυρον δεδεγμένος,
- Τὸ σαρκικὸν κάλυμμα χαίρων ἐξέδου.

16.2. Συναξάριο: οὗτοι οἱ Ἁγίοι...

---

¹⁹ (Βλ. σ. 126 της παρούσας εργασίας).

²⁰ (Βλ. σ. 129 της παρούσας εργασίας).

11. Συνέχεια της στιχολογίας των ωδών – κανόνων

11.6. Ωδή ζ´. Ειρμός:

11.6.1. Ὡς ἀκατάπληκτον τὸ σόν..., σύμφωνα με το αυτόμελο

Ὁ διασώσας ἐν πυρὶ... ἤχος δ´ λέγετος

11.6.2. Νυμφαγωγὸς οἶα σοφός..., με το ίδιο αυτόμελο

11.6.3. Μὴ ἀποκάμωμεν ἰδοῦ..., με το ίδιο αυτόμελο

11.6.4. Θεοτόκιον: Εὐλογημένος ὁ καρπός...

11.7. Ωδή η´. Ειρμός:

11.7.1. Λαμπροὺς καὶ φαιδροὺς ὡς ἐξ αἱμάτων..., σύμφωνα με το αυτόμελο

Παῖδας εὐαγεῖς... ἤχος δ´ λέγετος

11.7.2. Πλουσίου φωτὸς φωτοχυσίαις..., με το ίδιο αυτόμελο

11.7.3. Ὡς ἄρνες ὡς ἄσπιλοι ἀμνάδες..., με το ίδιο αυτόμελο

11.7.4. Προστάξει τυράννων παρανόμων..., με το ίδιο αυτόμελο

11.7.5. Θεοτόκιον: Ὅπισω σου ἔδραμον γυναῖκες...

11.8. Ωδή θ´. Ειρμός:

11.8.1. Νάουσιν ἰάσεων κρουνοὺς τοῖς χρήζουσιν..., σύμφωνα με το

αυτόμελο Εὐα μὲν τῷ τῆς παρακοῆς...

11.8.2. Νάουσιν ἰάσεων κρουνοὺς τοῖς χρήζουσιν..., με το ίδιο αυτόμελο

11.8.3. Ὁ θεῖος διάκονος Ἀμμοῦν..., με το ίδιο αυτόμελο

11.8.4. Ὑψώθητε κράτος κατ' ἐχθρῶν ἀράμεναι..., με το ίδιο αυτόμελο

11.8.5. Θεοτόκιον: Σοφίας χωρίον ὑπὲρ νοῦν τῆς κρείττονος...

17. Εξαποστειλάρια

18. Αίνοι²¹: ψαλμοί 148-150

Στην αρχή ψέλνουμε Πάσα πνοήν αίνεσάτω Κύριον

17.1.	<u>Ότε τῷ πάθει σου Κύριε...</u>	ήχος β'
17.2.	Δόξα...	Του Γερμανού

18. Μεγάλη δοξολογία (Δόξα Σοι, τῷ δείξαντι τό φῶς)

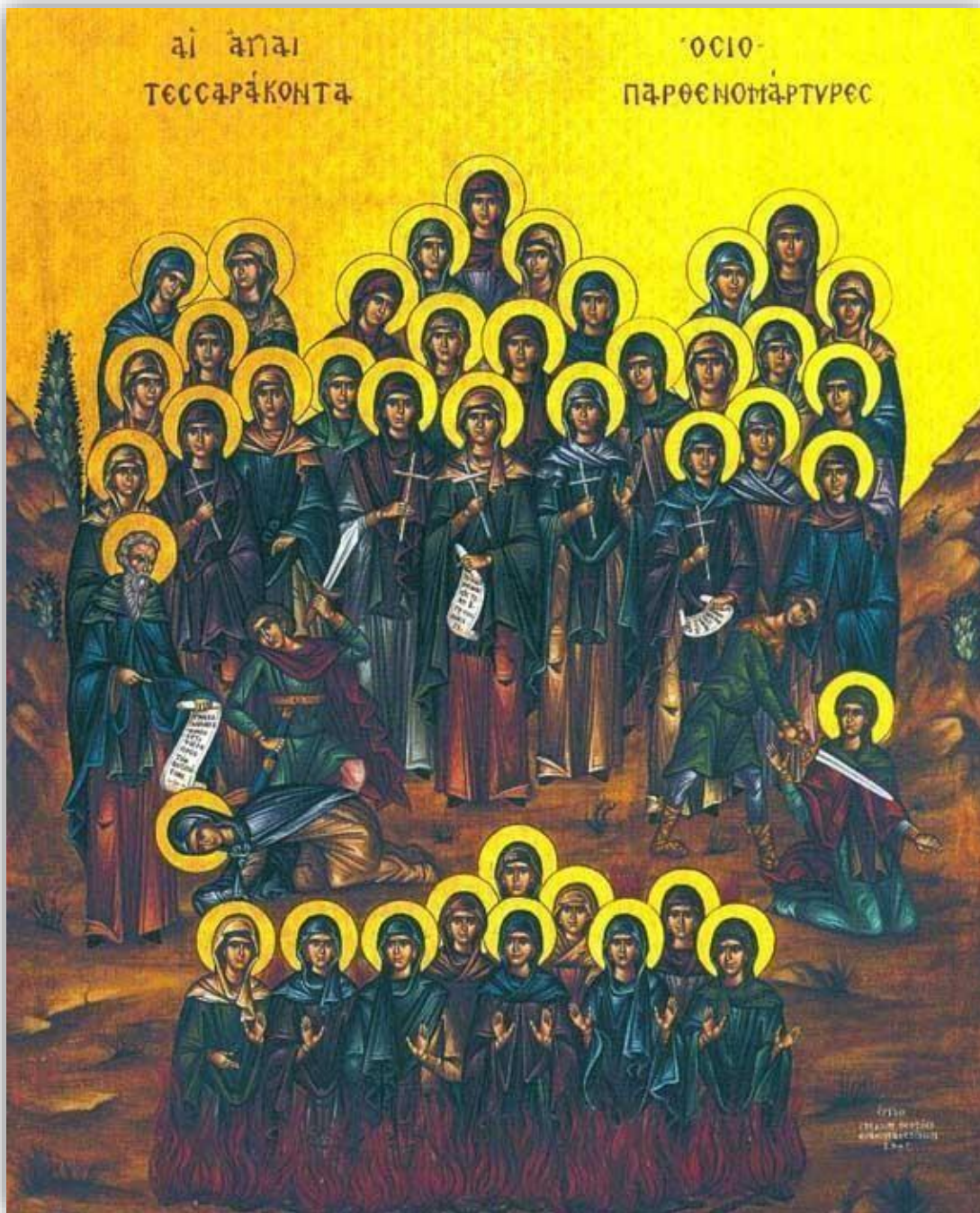
19. Απόλυσις

---

²¹ (Βλ. σ. 126 της παρούσας εργασίας).

3. Εικόνες των σαράντα Παρθένων και του δασκάλου τους Αμμούν

Εικόνα 1. Οι σαράντα παρθένες και το μαρτύριό τους²².

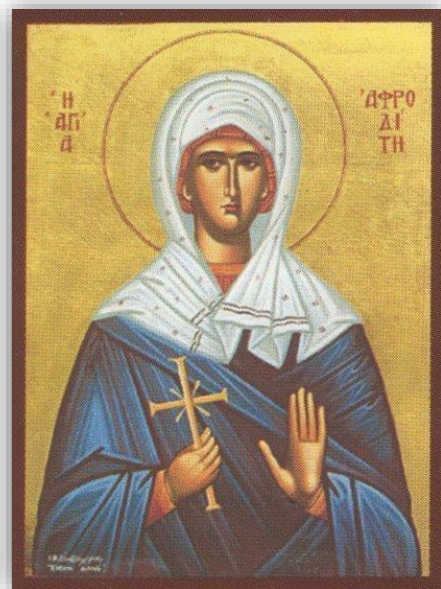
²² Πηγή εικόνας: <https://www.saint.gr/897/saint.aspx> (6.11.2022).

Εικόνα 2. Οι σαράντα Αγίες Παρθένες και ο δάσκαλός τους Αμμούν²³.

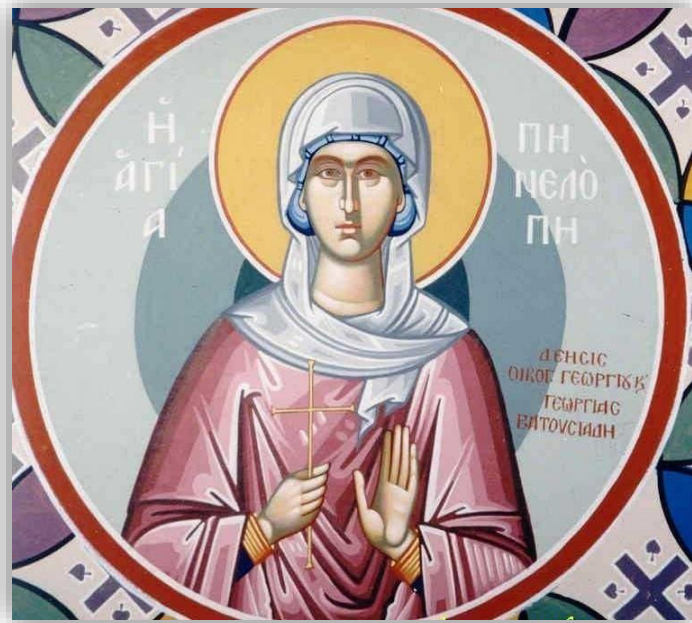
²³ Πηγή εικόνας: <https://www.saint.gr/897/saint.aspx> (6.11.2022).

Εικόνες 3-6. Η Αγία Αντιγόνη, η Αγία Ερασμία, η Αγία Αθηνά, η Αγία Αφροδίτη²⁴.

²⁴ Πηγή εικόνων: <https://www.saint.gr/897/saint.aspx> (6.11.2022).

Εικόνες 7-10. Η Αγία Πηνελόπη, η Αγία Μαργαρίτα, ο Άγιος Αμμούν, η Αγία Αδαμαντίνη²⁵.

²⁵ Πηγή εικόνων: <https://www.saint.gr/897/saint.aspx> (6.11.2022).

Μήνας Σεπτέμβρης

Στην 1^η Σεπτεμβρίου γιορτάζεται η αρχή της Ινδίκτου. Ο Σεπτέμβριος, πήρε το όνομά του από τη λατινική λέξη «septem» που σημαίνει επτά. Είναι ο ένατος μήνας του έτους, μιας και προστέθηκε ο Ιανουάριος και ο Φεβρουάριος. Περιλαμβάνει 30 ημέρες. Ο Σεπτέμβριος, έχει και άλλες ονομασίες, όπως, « Σταυριάτης » ή « Σταυρίτης ». Άλλες ονομασίες, επίσης, είναι «Τρυγομηνάς» ή «Τρυγητής»²⁶.

Προς την Ανατολή, τα περισσότερα ημερολόγια είχαν ως Πρωτοχρονιά την 24^η Σεπτεμβρίου, που ήταν ημέρα της φθινοπωρινής ισημερίας. Επειδή, ο Οκταβιανός ο αυτοκράτορας της Ρώμης είχε γενέθλια στις 23^{ης} Σεπτεμβρίου, η Πρωτοχρονιά μετατέθηκε εκείνη τη μέρα. Ύστερα, το 462 μ.Χ., για να μπορεί η 1^η του έτους με την πρώτη του μηνός να είναι ίδια μέρα, η εκκλησιαστική Πρωτοχρονιά μετατέθηκε στην 1^η Σεπτεμβρίου. Γι' αυτό το λόγο, η εκκλησιαστική ακολουθία για το νέο έτος τελείται την 1^η Σεπτεμβρίου.

Η εκκλησιαστική ακολουθία τιμά τη 1^η Σεπτεμβρίου τις σαράντα παρθένες, τον διδάσκαλό τους Αμμούν, καθώς και άλλους αγίους και αγίες, που γιορτάζουν εκείνη τη μέρα²⁷.

---

²⁶<https://eleftherostypos.gr/istories/1-septemvriou-simera-i-ekklisiastiki-protochronia-i-istoria-tis-imeras> (2.02.2023).

²⁷<https://eleftherostypos.gr/istories/1-septemvriou-simera-i-ekklisiastiki-protochronia-i-istoria-tis-imeras> (2.02.2023).

5.1.1. Αναλυτικός πίνακας

Ότε τῷ πάθει σου, ἦχος β΄

Περίληψη περιεχομένου	Δομική και μετρική ανάλυση						Τροπική και συντακτική ανάλυση				
	Περίοδοι	Στίχοι	Κόλα (μουσικό - ποιητικές φράσεις)	Ποιητικό κείμενο με σημάδια στίξης και με την ένδειξη φθορών	Αρ. συλλ.	Χρ. Πρ.	Ήχος	Καταλήξεις		Μουσικές γραμμές (φράσεις) και χαρακτηριστικές θέσεις (φόρμουλες)	Μελωδικά τόξα
Το πάθος του Κυρίου	I	A	1	Ότε τῷ πάθει σου Κύριε,	9	9	β´		ατ.	a _m	
			2	Τὴν οἰκουμένην ἐστερέωσας,	10	13			ατ	b _n	
	B	3	Τότε καὶ οἱ ἀσθενούντες,	8	15	πλ. β´	Γα = ΨΔι	ατ.	c _m		
		4	περιεζώσαντο δύναμιν.	κορύφωση	9	19	β´		εντ.	d _n	

Η επιμονή των γυναικών προς τον τύραννο και η επιθυμία τους για γαλήνη στον παράδεισο	II	Γ	5	 Γυναίκες ἦν δριῖσαντο,	8	14			ατ.	e_m''	
		Δ	6	κατά τοῦ πικροτάτου τυράννου,	10	22	πλ. β'	 Nη= ΨΠα	εντ.	f_n''	
			7	 και τήν ἤτταν τῆς μητρός,	7	12	β'		ατ.	b'_z	
			8	ἀνακαλεσάμεναι πάλιν,	9	16			ατ.	d'_m''''	
		Ε	9	ἐν τῇ τρυφῇ τοῦ παραδείσου γεγόνασιν	13	23			εντ.	d''_n ...	
Η δόξα προς τις γυναίκες και η σωτηρία	III	Στ	10	εἰ εἰς δόξαν,	4	8		Δι	ατ.	d''''_m''''	

			11	σου τοῦ γεννηθέντος ἐκ γυναικός,	10	16			ατ.	d''' z	
			12	καὶ σώσαντος τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων.	11	20			τελ.	f' m''''''	

5.1.2. Συμπερασματικά σχόλια

- Το κομμάτι είναι τριμερές.
- Αποτελείται από 6 στίχους και 12 κώλα.
- Ο αριθμός των συλλαβών ανά κώλον είναι από 4-13, με επικρατέστερα τα εννιασύλλαβα κώλα.
- Ο αριθμός των χρόνων ανά κώλον είναι από 8-23.
- Η μελισματική μουσικοποιητική δράση είναι στο κ. 4, όπου γίνεται η κορύφωση.
- Το κομμάτι βρίσκεται στο ηχόχρωμα του β' ήχου, όπου κάνει δύο εισόδους στον πλάγιό του (μεικτή κλίμακα πλ. β') σε δέση στο κ. 3, κ. 6, και η λύση είναι στο κ. 4, 7. Ο Γα = ΨΔι, δηλ. ψάλλεται μια φωνή χαμηλότερα (Βλ. πίνακα 11, σ. 34 της παρούσας εργασίας).
- Οι καταλήξεις του κομματιού συνήθως είναι ατελείς. Στο τέλος της κάθε περιόδου έχουμε εντελή κατάληξη. Στο τέλος του κομματιού έχουμε τελική κατάληξη.
- Το κομμάτι: σε μεσονυκτικό αποτελείται από μεγάλη ποικιλία μελωδικών γραμμών, καθώς και σε μικροσυντακτικό αποτελείται από πολλά μικρά επαναλαμβανόμενα μοτίβα (b, b', m, m').
- Στο κομμάτι εμφανίζονται τέσσερα είδη μελωδικών τόξων (και σε μερικά υπάρχουν κάποιες παραλλαγές των μελωδικών τόξων). Κυρίως οι πιο πολλές προτάσεις, αρχίζουν με ανοδική, καθοδική ή βηματική κίνηση.

ήχος
 Πλ.β'
 σε οικεία
 θέση

ήχος
 Πλ.β'
 σε
 μετάθεση
 μια
 φωνή
 χαμηλότερα

$\Gamma\alpha = \Upsilon\Delta\iota$

Πίνακας 11. Διαδικασία εύρεσης καινούργιου οπλισμού: Ο ήχος πλ.β' σε οικεία θέση και σε μετάθεση μια φωνή χαμηλότερα²⁸.

²⁸ Αλεξάνδρου, Μαρία. *Ιστορία και μορφολογία της βυζαντινής και μεταβυζαντινής μουσικής*. IV Βοηθήματα για τις μεταγραφές, Β' τεύχος, Θεσσαλονίκη: τμήμα μουσικών σπουδών Α.Π.Θ., 2012-2013, σ. 12.

5.2.1. Αναλυτικός πίνακας

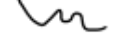

Έπείστη ή είσοδος, ήχος α'

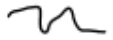
Περὶληψη περιεχομένου	<u>Δομική και μετρική ανάλυση</u>						<u>Τροπική και συντακτική ανάλυση</u>				
	Περί- οδοι	Στίχοι	Κόλα (μουσικό- ποιητικές φράσεις)	Ποιητικό κείμενο με σημάδια στίξης και με την ένδειξη φθοράν	Αρ. συλλ.	Χρ. Πρ.	Ἦχος	Καταλήξεις		Μουσικές γραμμές (φράσεις) και χαρακτηρισ- τικές θέσεις (φόρμου- λες)	Μελωδικά τόξα
								Μαρτυρία ή φθόγγος	Είδος		
Επέστη η εἰσοδος Η Καλλίστη	I	A	1	Ἐπέστη ἡ εἰσοδος,	7	10	α΄	Πα	εντ.	a _z	
			2	τοῦ ἑνιαυτοῦ.	5	10		π 9	εντ.	b _m	
	II	B	3	συγκαλοῦσα γεραίρειν ταύτην,	9	13		Γα	ατ	a' n	
			4	τούς λαμπρόνοντας.	5	9		π 9	εντ.	c _z	
	Γ	5	Καλλίστην, Εὔθοδον	6	6	Γα		ατ.	d		
		6	καὶ Ἐρμογένην	5	9	Γ 22		ατ.	b'		
	Δ	7	τούς ἀταδέλφους ἀθλητάς,	8	17	π 9		εντ.	d' n		

Συμεών ο Ισαάγγελος και ο θάνατος των γυναικών	III	Ε	8	Συμεών τὸν ἰσαάγγελον·	8	11		Γ 22	ατ.	e	
			9	Ἰησοῦν τὸν τοῦ Ναυῆ,	7	17		Π 9	εντ.	d''n''	
		Ζ	10	τοὺς ἐν Ἐφέσω Ἑπταριθμοὺς Παῖδας,	11	18	β'	$\frac{\Gamma}{\Pi}$ $\frac{\Gamma}{\Pi}$ = ψΔι	εντ.	c'a'm''	
			11	καὶ τὴν τετραδεκακύρσειτον	9	9	ήχος α'	Γα	ατ.	a''	
	12	τῶν Ἁγίων Γυναικῶν χορείαν·	10	14	Γ 22	ατ.		b''n''			
	IV	Η	13	ὧν ταῖς μνείαις κοινωνοῦντες, φιλέορτοι,	12	17		Γ 22	ατ.	f	
			14	βοήσωμεν ἔκτενῶς·	7	18		Π 9	εντ.	gz''	
		Θ	15	Κύριε, εὐλόγησον	7	11		Πα	εντ.	Hz''	

<p>Η λύση του προβλήματος</p> <p>Ο Θεός ο δημιουργός των πάντων και τα ευλογημένα στεφάνια των τεσσαράκοντα παρθένων.</p>	V		16	τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου,	7	11			εντ.	c''z''''	
		I	17	καὶ καταξίωσον ἡμᾶς	8	8	β'	Πα=ΨΔι	εντ.	c''''	
			18	λυσιτελῶς περαιῶσαι,	8	15			εντ.	c''''m''	
	K	19	τὴν τοῦ χρόνου περίοδον.	8	20	α'		εντ.	g'n''''		
	Λ	20	Χριστέ ὁ Θεός ἡμῶν.	7	10			εντ.	a''''		
	M	21	ὁ ἐν σοφίᾳ τὰ πάντα δημιούργησας,	13	17			ατ.	a''''n''''		
		22	καὶ ἐκ μηόν τῶν εἰς τό εἶναι παραγάγων.	13	23			εντ.	c''''g''z''''		

Η απολόρηκτητη πόλη. Το μέγα έλεος	VII	N	23	Εύλόγησον τον στέφανον τοῦ ἐνιαυτοῦ.	13	22		Π 9	εντ.	c ^{.....} m ^{....}	
		Ξ	24	Καί την πόλιν ἡμῶν,	6	7		Δι	ατ.	a ^{.....}	
			25	φυλάτε ἀπολόρηκτον,	9	20	α' πλ.β'	ρ Π ΐ	εντ.	f' h' z ^{.....}	
	O	26	τούς δέ πιστούς βασιλείς ἡμῶν,	9	9	α'	Γ 22	ατ.	c ^{.....}		
		27	ἐν τῇ δυνάμει σου εὐφράνον.	9	19		Π 9	εντ.	g ^{.....} n ^{.....}		
	Π	28	Νικάς χορηγῶν αὐτοῦς κατά τῶν πολεμίων,	14	28	α' πλ.β'	ρ Π ΐ	εντ.	f' u ^{.....} z ^{.....}		
			κορύφωση								
	P	29	Διά τῆς θεοτόκου δωρούμενος τῷ κόσμῳ,	14	17	α'	Γα	ατ.	c ^{.....} n ^{.....}		
	VIII										

			30	τό μέγα έλεος.	6	16		π 9	τελ.	g ^{****} n ^{*****}	
--	--	--	----	----------------	---	----	--	--------	------	--------------------------------------	---

5.2.2. Συμπερασματικά σχόλια

- Το κομμάτι είναι οκταμερές.
- Αποτελείται από 18 στίχου και 30 μουσικοποιητικά κώλα.
- Ο αριθμός των συλλαβών ανά κώλον είναι από 5-14, με επικρατέστερα τα οκτασύλλαβα, τα εννιασύλλαβα, τα επτασύλλαβα, κι τα δεκατρισύλλαβα (πιο πολύ απ' όλα, υπερτερούν τα οκτασύλλαβα).
- Ο αριθμός των χρόνων ανά κώλων είναι από 6-28, με πιο συχνές διάρκειες των 15,17,22..
- Η μελισματικότερη μουσικοποιητική δράση είναι στο κ. 28, όπου γίνεται η κορύφωση.
- Το κομμάτι βρίσκεται στο ηχόχρωμα του ήχου α', αν κι κάνει κάποιες εισόδους στον ήχο β' ή στον πλάγιό του (ήχος β': κ. 10, 17. πλάγιος β':25, 28). Στον ήχο β', επειδή δε βρίσκεται σε οικεία θέση, έγινε μετάθεση τρεις φωνές χαμηλότερα, δηλαδή, ο Πα= ΨΔΙ (Βλ. πίνακα 12, σ. 43 της παρούσας εργασίας).
- Οι καταλήξεις του κομματιού συνήθως είναι ατελείς. Στο τέλος της περιόδου έχουμε εντελής κατάληξη. Στο τέλος του κομματιού έχουμε τελική κατάληξη.
- Το κομμάτι: σε μεσονυκτικό αποτελείται από μεγάλη ποικιλία μελωδικών γραμμών και σε μικροσυντακτικό από πολλά επαναλαμβανόμενα μοτίβα (a, a', m, m', n, n').
- Στο κομμάτι υπάρχουν περίπου πέντε είδη τόξων. Η κίνηση των φωνών είναι συνήθως ανοδική, κάποιες φορές καθοδική, αλλά συνήθως βηματική είτε στην πρώτη είτε στη δεύτερη περίπτωση.

ήχος β'
σε οικειάθεση
δέξην

υ	π	θ	γ	Δ	κ	ζ'	υ'	π'
υ	ατ	υ	ατ	υ	ατ	υ	ατ	υ
8	14	8	12	8	14	8	12	
Δ	κ	ζ'	υ'	π'	θ'	δ'	δ'	κ'
υ	ατ	υ	ατ	υ	ατ	υ	ατ	υ

ήχος β'
σε μετάθεση
3 φωνές χαμηλότερα

Πλα=ΨΔι

Πίνακας 12. Διαδικασία εύρεσης καινούργιου οπλισμού: 'Ηχος β' σε οικειάθεση και σε μετάθεση 3 φωνές χαμηλότερα²⁹.

²⁹ Αλεξάνδρου, Μαρία. *Ιστορία και μορφολογία της βυζαντινής και μεταβυζαντινής μουσικής*. IV Βοηθήματα για τις μεταγραφές, Β' τεύχος, Θεσσαλονίκη: τμήμα μουσικών σπουδών Α.Π.Θ., 2012-2013, σ. 11.

5.3.4. Αναλυτικός πίνακας

Άνοιξω τό στόμα μου, ήχος δ' λέγετος, ωδή α'

Περίληψη περιεχομένου	Δομική και μετρική ανάλυση						Τροπική και συντακτική ανάλυση				
	Περίοδοι	Στίχοι	Κόλα (μουσικο-ποιητικές φράσεις)	Ποιητικό κείμενο, με σημάδια στίξης και με την ένδειξη φθορών	Αρ. συλλ.	Χρ.πρ.	Ηχος	Καταλήξεις Μαρτυρία ή φθόγγος	Είδος	Μουσικές γραμμές (φράσεις) και χαρακτηριστικές θέσεις (φόρμουλες)	Μελωδικά τόξα
Ανοιξω το στόμα μου	I	A	1	Ανοιξω τὸ στόμα μου,	7	7	δ΄	Πα	ατ.	a ₁	
			2	καὶ πληρωθήσεται Πνεύματος.	9	10		b x	εντ.	b	
		B	3	καὶ λόγον ἐρεύξομαι,	7	7		Γα→	Προωθούσα ατ.	C ₁₁	
			4	τῇ Βασιλίδι Μητρὶ.	7	9		b x	εντ.	d ₁₁	
Τα θαύματα	II	Γ	5	καὶ ὀφθήσομαι,	5	6	Δτ	ατ.	a'		

			6	φαιδρῶς πανηγυρίζων,	7	8		π 9	ατ.	b''	
		Δ	7	καὶ ἄσω γηθόμενος, κορύφωση	7	7		Δι	ατ.	C'm'	
			8	ταύτης τὰ θαύματα.	6	9		b x	τελ.	d'	

5.3.5. Συμπερασματικά σχόλια

- Το κομμάτι είναι διμερές.
- Αποτελείται από 4 στίχους (δύο ανά περίοδο) και 8 μουσικοποιητικές φράσεις (2 ανά περίοδο).
- Ο αριθμός των συλλαβών ανά κώλον είναι από 5-9, με επικρατέστερα τα επτασύλλαβα.
- Ο αριθμός των χρόνων ανά κώλον είναι από 6-10, με πιο συχνές διάρκειες των 7.
- Η μελισματικότερη μουσικοποιητική δράση είναι το κ. 7, όπου γίνεται η κορύφωση.
- Το κομμάτι βρίσκεται στον ήχο δ' λέγετος, και είναι η ωδή α'.
- Οι καταλήξεις του κομματιού είναι συνήθως ατελείς. Στο τέλος κάθε περιόδου έχουμε εντελής κατάληξη, ενώ στο τέλος του κομματιού τελική κατάληξη.
- Το κομμάτι: σε μεσονυκτικό αποτελείται από πολλές μεγάλες φράσεις, μερικές από τις οποίες επαναλαμβάνονται (a, a', b, b'), αλλά και σε μικροσυντακτικό από μικρά επαναλαμβανόμενα μοτίβα (m, m', n, n').
- Στο κομμάτι εμφανίζονται 5 είδη μελωδικών τόξων. Η κίνηση των φωνών είναι κυρίως ανοδική, καθοδική και σταθερή.

5.3.4. Αναλυτικός Πίνακας
(ύπαρξη ή μη ύπαρξη της ομοτονίας μεταξύ του αυτόμελου
και των 3 τροπαρίων)

Δομική και μετρική ανάλυση			Τροπική ανάλυση	
Στίχοι	Κώλα λεκτικά- μουσικά	Κείμενο	Καταλήξεις	
			Μαρτ. ή φθόγγος	Είδος
Α	1-2	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16	Πα <i>b</i> <i>χ</i>	ατ. εντ.
		<p>Ἄ νοί ξω <u>τὸ</u> στο μα μου, <u>καὶ</u> πλη ρω θή σε ται Πνεύ μα τος,</p> <p>Στερ <i>ρῶς</i> τὸν ἀν τί πα λον, κα τη γω νί σα σθε <i>Μάρ</i> τυ ρες,</p> <p>Τρω θει σαι <u>τῶ</u> ἔ ρω τι, <u>τοῦ</u> δι' ἡ μᾶς ὑ πο μει ναν τος,</p> <p>Ἐλ λή νων θρη <u>σκεύ</u> μα τα, <u>καὶ</u> τῶν δαι μό νων ἰ δρύ μα τα,</p>		
Β	3-4	<p><u>καὶ</u> λό γον ἐ ρεύ ξο μαι, τῆ Βα σι <u>λί</u> δι Μη τρί,</p> <p>ἀ σκή σει <u>μὲν</u> πρό τε ρον, ἔ πει τα δεύ τε ( ) ρον,</p> <p>σταυ ρόν τε <u>καὶ</u> θά να τον, <u>τοῦ</u> του <u>τοῖς</u> ἴχ νε ( ) σιν,</p> <p><u>τῶ</u> ὄπ λω <u>τῆς</u> πί στε ως, κα τη δα φί σα ( ) τε,</p>	Γα→ <i>b</i> <i>χ</i>	(προωθ. ατ.) εντ.

Γ	5-6	<p>καὶ ὁ φθῆ σο μαι, φαι <u>δρῶς</u> πα νη γυ ρί ζων, τῆ δι' αἴ μα τος, ἀ <u>θλή</u> σει, δι ἀ τοῦ το, ἡ κο λού θη σαν, αἶ Ἀ γί αι γυ ναῖ κες, καὶ προ σή χθη τε, να <u>ῶ</u> ἐ που ρα νί φ</p>	Δι Π 9	ατ. εντ.
Δ	7-8	<p>καὶ ᾄ σω γη θό με νος, <u>ταύ</u> της τὰ θαύ μα τα. ὁ μῶν <u>τὰ</u> μνη μό συ να, <u>πί</u> στει γε <u>ραί</u> ρο μεν. σαρ κὸς <u>τὴν</u> ἀ σθέ νει αν, ἐ πι λα θό με ναι. Και μή λι α ἔμ ψυ χα, <u>Μάρ</u> τυ ρες πάν σε μοι</p>	Δι b x	ατ. τελ.

5.3.5. Συμπερασματικά σχόλια

Στο 5.3.4., έκανα έναν πίνακα, όπου έγραψα με πλάγια γράμματα το 1^ο τροπάριο, με κόκκινα γράμματα το 2^ο τροπάριο, και με μωβ το 3^ο τροπάριο. Ο σκοπός ήταν να ερευνήσω, εάν μεταξύ του ειρμού και των τροπαρίων υπήρχε ομοτονία, αλλά και αν υπήρχε, που ακριβώς δημιουργούνταν. Στην ωδή α', Ανοίξω το στόμα μου, παρατηρώ ότι δημιουργείται ομοτονία στη προ παραλήγουσα των λέξεων ή και στην παραλήγουσα. Η ομοτονία επικρατεί περισσότερο στην αρχή (1-2 κ.), αλλά και στο τέλος (5-8 κ.). Για να γίνει πιο ορατή η παρατήρησή μου, παραδείγματα είναι **με έντονη γραφή**.

5.4.1. Αναλυτικός πίνακας

Τόξον δυνατῶν, ήχος δ', ωδή γ'

Περίληψη περιεχομένου	Δομική και μετρική ανάλυση						Τροπική και συντακτική ανάλυση				
	Περίοδοι	Στίχοι	Κόλα (μουσικοποιητικές φράσεις)	Ποιητικό κείμενο, με σημάδια στίξης και με την ένδειξη φθορών	Αρ. συλλ	Χρ. πρ	Ηχος b x	Καταλήξεις		Μουσικές γραμμές (φράσεις) και χαρακτηριστικές θέσεις (φόρμουλες)	Μελωδικά τόξα
Η δύναμη του τόξου προς τους ασθενούντες και η αγάπη προς τον Κύριο	I	A	1	Τόξον,	2	4	δ΄.	Δι	ατ.	a	
			2	δυνατῶν ἠσθένησε,	7	10		Πα	ατ.	b _m	
			3	καὶ οἱ ἀσθενοῦντες περιεζώσαντο δύναμιν.	15	18		b x	εντ.	b' m'	
	B	4	διὰ τοῦτο ἐστερεώθη,	Κορύφωση	9	12		Δι	ατ.	C ₂	
		5	ἐν Κυρίῳ ἡ καρδιά μου.	9	10	b x		τελ.	b _m '		

5.4.2. Συμπερασματικά σχόλια

- Το κομμάτι είναι μονομερές.
- Αποτελείται από 2 στίχους και 5 μουσικοποιητικές φράσεις.
- Ο αριθμός των συλλαβών ανά κώλον είναι από 2-15.
- Ο αριθμός των χρόνων ανά κώλον είναι από 4-18.
- Η μελισματικότερη μουσικοποιητική δράση είναι το κ. 4, όπου γίνεται η ζώνη της κορύφωσης.
- Το κομμάτι βρίσκεται στον ήχο δ' λέγετος και είναι η ωδή γ'.
- Οι καταλήξεις του κομματιού είναι συνήθως ατελείς. Στο τέλος της κάθε περιόδου έχουμε εντελής κατάληξη, ενώ στο τέλος του κομματιού τελική κατάληξη.
- Το κομμάτι: σε μεσονυκτικό αποτελείται από επαναλαμβανόμενες μουσικές φράσεις (a, a', b, b'), αλλά και σε μικροσυντακτικό από μικρά επαναλαμβανόμενα μοτίβα (m, m', n, n').
- Το κομμάτι αποτελείται από 2 είδη μελωδικών τόξων. Η κίνηση των φωνών είναι κυρίως ανοδική, καθοδική.

5.4.4. Αναλυτικός Πίνακας
(ύπαρξη ή μη ύπαρξη της ομοτονίας μεταξύ του
αυτόμελου και των 3 τροπαρίων)

Δομική και μετρική ανάλυση			Τροπική ανάλυση	
Στίχοι	Κώλα λεκτικά- μουσικά	Κείμενο	Καταλήξεις	
			Μαρτ. Η φθόγγος	Είδος
Α	1-2	<p>1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18</p> <p>Τό ξον, δυ να τῶν, ἡ σθέ νη σε, <i>Ρώ</i> μη, παν σθε <i>νει</i>, <i>ρών</i> <i>νύ</i> με ναι, Ἦ φθη, τῶν θη ρῶν, τὰ χά σμα τα, <i>Νεύ</i> σει, <i>πρός</i> Θε <i>όν</i> θε <i>ού</i> με ναι,</p>	Δι Πα	ατ. ατ.
	3	<p>καὶ οἱ ἄ σθε νοῦν τεσ πε ρι ε ζῶ σαν το δύ να μιν. <i>τήν</i> τῶν ἄν τι <i>πά</i> λων κα τε πα <i>λαί</i> σα τε <i>δύ</i> να μιν, θεί α δυ να στεί α ( ) τοῦ Χρι στοῦ ἄ νε νέρ γη τα, <i>τῆς</i> πο λυ θε ἴ ας ( ) τὸν κρυ μὸν ἄ πε κρού σα σθε,</p>	<div style="border: 1px solid black; padding: 2px; display: inline-block;"> β γ </div>	εντ.

B	4-5	<p>δι <u>α</u> τοῦ το ἐ στε ρε ώ θη, ἐν Κυ ρί φ ή καρ δί α μου.</p> <p>δι <u>α</u> τοῦ το <u>ὡς</u> νι κη φό ροι, πρὸς Χρι στοῦ ἐ στε φα νό θη τε.</p> <p>καὶ ἐρ ρύ σθη τε θε ο φό ροι, ἀ βλα βεῖς Θε ὄν γε ραί ρουσαι.</p> <p>καὶ πρὸς <u>θάλ</u> ψιν <u>τῆς</u> ἄ νω δό ξης, Ἀ θλη φό ροι κα την τή σα τε.</p>	<p>Δι </p> <p>6</p> <p>7</p>	<p>ατ. τελ.</p>
---	-----	--	-------------------------------	-------------------

5.4.5. Συμπερασματικά σχόλια

Στο 5.4.4., έκανα έναν πίνακα, όπου έγραψα με πλάγια γράμματα το 1^ο τροπάριο, με κόκκινα γράμματα το 2^ο τροπάριο, και με μωβ το 3^ο τροπάριο. Σύμφωνα με τον πίνακα, ανάμεσα στην ωδή γ' Τόξον δυνατόν και στα τρία της τροπάρια, επικρατεί και στην αρχή, αλλά και προς το τέλος η ομοτονία. Μπορεί κανείς να το παρατηρήσει, κυρίως στη λήγουσα, στη παραλήγουσα και προ-παραλήγουσα. Στα σημεία, ανάμεσα στον ειρμό και στα τρία τροπάρια, όπου επικρατεί περισσότερο η ομοτονία, είναι **με έντονη γραφή** (Βλ. πίνακα, σ. 59-60 της παρούσας εργασίας). Σε μερικά σημεία, δημιουργούνται κάποια κενά ανάμεσα στις συλλαβές, έτσι ώστε να δημιουργηθεί η ομοτονία. Γι' αυτό το λόγο, μπήκαν οι παρενθέσεις (Βλ. σ. 60, 3 κ.).

5.5.1. Αναλυτικός πίνακας

Ο καθήμενος, ήχος δ' λέγετος, ωδή δ'

Περίληψη περιεχομένου	Δομική και μετρική ανάλυση						Τροπική και συντακτική ανάλυση					
	Περίοδοι	Στίχοι	Κόλα (μουσικο-ποιητικές φράσεις)	Ποιητικό κείμενο, με σημάδια στίξης και με την ένδειξη φθορών		Αρ. Συλ.	Χρ.πρ.	Ήχος <i>b</i> <i>x</i>	Καταλήξεις		Μουσικές γραμμές (φράσεις) και χαρακτηριστικές θέσεις (φόρμουλες)	Μελωδικά τόξα
									Μαρτυρία ή φθόγγος	Είδος		
Ο καθήμενος	I	A	1	Ο καθήμενος εν δόξη,		8	10	<i>δ'</i>	Δι	ατ.	a _m	
			2	επί θρόνου θεότητας.	Κορύφωση	8	10		<i>b</i> <i>x</i>	εντ.	b _n	
		B	3	εν νεφέλη κούφη,		6	8		Δι	ατ.	a' m'	
			4	ήλθεν Ιησούς ο υπέρθεος.		10	12		<i>b</i> <i>x</i>	εντ.	a' n'	
Η δύναμη του Χριστού	II	Γ	5	τη ακηράτω παλάμη και διέσωσε,		13	14	Πα	ατ.	C _{n'}		
			6	τους κραυγάζοντας,		5	5	Δι	ατ.	b'		

			7	Δόξα, Χριστέ, τη δύναμη σου».	9	11		6 x	τελ.	a''''n''''	
--	--	--	---	-------------------------------	---	----	--	--------	------	------------	---

5.5.2. Συμπερασματικά σχόλια

- Το κομμάτι είναι διμερές.
- Αποτελείται από 3 στίχους και 7 μουσικοποιητικές φράσεις .
- Ο αριθμός των συλλαβών ανά κώλον είναι από 6-13.
- Ο αριθμός των χρόνων ανά κώλον είναι από 5-14.
- Η μελισματικότερη μουσικοποιητική δράση είναι το κ. 2, όπου γίνεται η ζώνη κορύφωσης.
- Το κομμάτι βρίσκεται στον ήχο δ'λέγετος και είναι η ωδή δ'.
- Οι καταλήξεις του κομματιού είναι συνήθως ατελείς. Στο τέλος της κάθε περιόδου έχουμε εντελής κατάληξη, ενώ στο τέλος του κομματιού έχουμε τελική κατάληξη.
- Το κομμάτι: σε μεσονυκτικό αποτελείται από επαναλαμβανόμενες μεγάλες μελωδικές γραμμές (a, a', b, b'), αλλά και σε μικροσυντακτικό αποτελείται από επαναλαμβανόμενα μοτίβα (m, m', n, n').
- Στο κομμάτι εμφανίζονται 3 μελωδικά τόξα. Συνήθως έχουν ανοδική, ή καθοδική πορεία.

5.5.4. Αναλυτικός πίνακας

(ύπαρξη ή μη ύπαρξη της ομοτονίας μεταξύ του
αυτόμελου και των 4 τροπαρίων)

Δομική και μετρική ανάλυση																		Τροπική ανάλυση	
Στίχοι	Κώλα λεκτικά- μουσικά	Κείμενο																Καταλήξεις	
																		Μαρτ. Η φθόγγος	Είδος
Α	1-2	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18	<p>Ο κα θή με νος εν δό ξη, ε πί θρό(ο) νου θε ό τη τος.</p> <p>Υ πο μεί να σαι βα σά νους, <u>και</u> στρε βλώ σεις τοῦ σώ μα τος.</p> <p>Νε α νί δων μα κα ρί ων, <u>τὸν</u> ἀ γῶ να έ θαύ μα σαν.</p> <p>Α πορ ρί ψα σαι τοῦ κό σμου, μα ται ό τη τα ᾶ πα σαν.</p> <p>Ἴσ χυ ρό τα τον ὡς ὀ πλον, <u>τὸν</u> Σταυ ρόν πε ρι φέ ρου σαι.</p>	Πα b χ	ατ. εντ														
		<p>εν νε <u>φέ</u> λη κού(ου)φη, <u>ήλ</u> θεν Ι η σούς ο υ πέρ θε ος.</p> <p>δι α <u>φό</u> ροις τρό ποις, <u>θλά</u> σιν τε με λῶν και κα τά φλε ξιν.</p> <p>οὐ ρα <u>νῶν</u> Δυ νά μεις, <u>ὀ</u> πως <u>τὸν</u> έ χθρόν έ τρο πώ σαν το.</p> <p><u>τῶ</u>θε <u>ᾶ</u> και μό νο, <u>ὀ</u> λη <u>τή</u> ψυ χῆ έ κολ λή θη τε.</p>				Γα→ b χ	(προωθ ατ.) εντ.												

		πρὸς τὰς ἐναντίους, ἀντιπαρετάξας θεφάλαγγας.		
Γ	5-6	τη ἀκηράτω παλάμη καιδιέσωσε, τους κραυγάζοντας, <u>τὰς</u> οὐρανίους σκηνώσεις ἐκλήρωσασθε, ἀπολαύουσαι, ἐν γυναικείᾳ τῆ φύσει δυναμοῦμαι, <u>τῆ</u> δυναμίτι, ( ) ὁθεν ἀσκήσεως πόρους καὶ ἀθλήσεως, ὑπέμεινατε, μετὰ Χριστοῦ δὲ τὴν νίκην, ἀπηνέγκασθε, <u>τοῦ</u> νικησαντος.	Πα Δι	ατ. ατ.
	7	Δόξα, Χριστέ, τη δυνάμει σου. <u>ξύλου ζωῆς, Ἀξιόγαστοι</u> <u>τοῦ</u> (ἐκ) γυναικὸς ἀνατείλαντος. Νύμφαι Χριστοῦ καρτερώτατα. κόσμον δυναμίθεότητος.	<u>6</u> <u>2</u>	τελ.

5.5.5. Συμπερασματικά σχόλια

Στο 5.5.4., έκανα έναν πίνακα, όπου έγραψα με πλάγια γράμματα το 1^ο τροπάριο, με κόκκινα γράμματα το 2^ο τροπάριο, με μωβ το 3^ο τροπάριο και με πράσινο το 4^ο τροπάριο. Στην ωδή ε' Ο καθήμενος, και στα τέσσερα τροπάρια επικρατεί η ομοτονία περισσότερο από ότι στην α', και γ' ωδή. Ιδιαίτερα, θα μπορούσε να δει κανείς ότι στο 7 κ., η ομοτονία βρίσκεται παντού. Υπάρχει μια επιπρόσθετη πρόθεση (εκ). Μετρήθηκε ως επιπρόσθετη, για να διατηρηθεί η ομοτονία. Στα μέρη που επικρατεί η ομοτονία ανάμεσα στον ειρμό και στα τέσσερα τροπάρια είναι **με έντονη γραφή**. (Βλ. σ. 69-70 της παρούσας εργασίας). Συνήθως, η ομοτονία επικρατεί στη παραλήγουσα και προ παραλήγουσα. Στο κ. 7, σε αρκετά σημεία σχηματίζεται η ομοτονία στη λήγουσα.

5.6.1. Αναλυτικός πίνακας

Ἐβόησε, προτυπῶν, ἦχος δ' ἄλέγετος, ὠδή στ'

Περίληψη περιεχομένου	Δομική και μετρική ανάλυση						Τροπική και συντακτική ανάλυση				
	Περίοδοι	Στίχοι	Κόλα (μουσικο-ποιητικές φράσεις)	Ποιητικό κείμενο, με σημάδια στίξης και με την ένδειξη φθορών	Αρ. συλλ.	Χρ.πρ.	Ηχος <i>b</i> <i>x</i>	Καταλήξεις		Μουσικές γραμμές (φράσεις) και χαρακτηριστικές θέσεις (φόρμουλες)	Μελωδικά τόξα
								Μαρτυρία ή φθόγγος	Είδος		
Ο Προφήτης Ίωνας Οι δυνάμεις του Ιησού	I	A	1	Ἐβόησε, προτυπῶν τὴν ταφὴν τὴν τριήμερον,	15	20	δ΄.	<i>b</i> <i>x</i>	εντ.	a _m	
		B	2	ὁ Προφήτης,	4	8		Πα	ατ.	a'	
			3	Ἰωνᾶς ἐν τῷ κήτει δεόμενος·	11	14		<i>b</i> <i>x</i>	εντ.	a''m''	
		Γ	4	Ἐκ φθορᾶς με ῥύσαι,	6	9		Δι	ατ.	b	
	II		5	Ἰησοῦ Βασιλεῦ τῶν δυνάμεων.	11	13		<i>b</i> <i>x</i>	τελ.	c	
				κορύφωση							

5.6.2. Συμπερασματικά σχόλια

- Το κομμάτι είναι διμερές.
- Αποτελείται από 3 στίχους και 5 μουσικοποιητικές φράσεις.
- Ο αριθμός των συλλαβών ανά κώλον είναι από 4-15.
- Ο αριθμός των χρόνων ανά κώλον είναι από 8-20.
- Η μελισματικότερη μουσικοποιητική δράση είναι το κ. 5, όπου γίνεται η ζώνη κορύφωσης.
- Το κομμάτι βρίσκεται στον ήχο δ' λέγετος, και είναι η ωδή στ'.
- Οι καταλήξεις του κομματιού είναι συνήθως ατελείς. Στο τέλος της κάθε περιόδου έχουμε εντελής κατάληξη, ενώ στο τέλος του κομματιού έχουμε τελική κατάληξη.
- Το κομμάτι: σε μεσονυκτικό αποτελείται από επαναλαμβανόμενες μεγάλες μελωδικές γραμμές (a, a', b, b'), αλλά και σε μικροσυντακτικό αποτελείται από επαναλαμβανόμενα μοτίβα (m, m', n, n').
- Στο κομμάτι εμφανίζονται 3 μελωδικά τόξα. Κυρίως, έχουν ανοδική πορεία.

5.6.4. Αναλυτικός πίνακας
(ύπαρξη ή μη ύπαρξη της ομοτονίας μεταξύ του
αυτόμελου και των 3 τροπαρίων)

Δομική και μετρική ανάλυση			Τροπική ανάλυση	
Στίχοι	Κώλα λεκτικά- μουσικά	Κείμενο	Καταλήξεις	
			Μαρτ. ή φθόγγος	Είδος
Α	1	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17	b x	εντ.
		<p>Ε βό η (η) σε (ε), προ τυ πῶν τήν τα φῆ (η) ην τη(ήν) τρι ή με ρον,</p> <p>Ρηγ νύ με νον, <u>καί</u> πο σί γυ ναι κῶν συμ πα τοῦ με νον,</p> <p>Τήν <u>ᾶ</u> σκη σιν, <u>τῆ</u> ᾶ θλή σει προ θύ μως συ νά ψα σαι,</p> <p>Ὑ ψού με να, <u>τῶν</u> βα σά νων τὰ <u>ᾶ</u> γρι α κύ μα τα,</p>		
B	2-3	<p>ὁ Προ φῆ (η η) της, Ἴ ω νᾶς ἐν τῷ κῆ (η η) τει (ει) δε ὁ με νος.</p> <p>κα θο ρῶ σα, ἡ προ μῆ τωρ ἐν θέ ως ᾶ γάλ λε ται.</p> <p><u>τῶ</u> νυμ φί φ, <u>τῶν</u> ψυ χῶν νῦν ᾶ φθό ρως συ νή φθη τε.</p> <p><u>τῶν</u> Μαρ τυ ρων, <u>τὰς</u> ὄλ κά δας βυ θί σαι οὐκ, ἴ σχυ σαν.</p>	Πα b x	ατ. εντ.

Γ	4-5	<p>Ἐκ φθο ρᾱς με ῥῦ (υ) σαι, Ἰ η σοῦ Βα σι λ (ε) εῦ τῶν Δυ νά με ων.</p> <p><u>τὸν</u> ἀν τήν δο λί ως, Πα ρα δεί σου τὸ πρὶν έ ξο ρί σαν τα.</p> <p>καί νομ φῶ νι θεί φ, γη θο μέ νη ψυ χή έν αυ λί ζε σθε.</p> <p>Κρα ται ᾗ χει ρι γάρ, πρὸς τοὺς θεί ους λι μέ νας κα τή ντη σαν.</p>	<p>Δι </p> <p>b</p> <p>λ</p>	<p>ατ. </p> <p>τελ.</p>
---	-----	--	---	--------------------------

5.6.5. Συμπερασματικά σχόλια

Στο 5.6.4., έκανα έναν πίνακα, όπου έγραψα με πλάγια γράμματα το 1^ο τροπάριο, με κόκκινα γράμματα το 2^ο τροπάριο, και με μωβ το 3^ο τροπάριο. Στην ωδή στ' και τα τρία τροπάρια που την ακολουθούν, επικρατεί η ομοτονία, ιδιαίτερα στη παραλήγουσα και προ παραλήγουσα των λέξεων. Τα σημεία αυτά είναι **με έντονη γραφή** (Βλ. πίνακα σ. 78-79 της παρούσας εργασίας). Στα 4-5 κ., υπάρχει πιο πυκνή ομοτονία (Βλ. πίνακα σ. 78-79 της παρούσας εργασίας).

5.7.1. Αναλυτικός πίνακας

‘Ο διασώσας ἐν πυρί, ἦχος δ’ λέγετος, ὠδή ζ’

Περίληψη περιεχομένου	Δομική και μετρική ανάλυση						Τροπική και συντακτική ανάλυση				
	Περίοδοι	Στίχοι	Κάλα (μουσικο-ποιητικές φράσεις)	Ποιητικό κείμενο, με σημάδια στίξης και με την ένδειξη φθορών	Αρ. συλ.	Χρ. πρ.	Ηχος	Καταλήξεις		Μουσικές γραμμές (φράσεις) και χαρακτηριστικές θέσεις (φόρμουλες)	Μελωδικά τόξα
Ο διασώσας	I	A	1	Ὁ διασώσας ἐν πυρί.	8	10	δ΄.	b x	εντ.	a _m	
		B	2	τοὺς Ἀβραμαίους σε Παίδας,	9	10			π 9	ατ.	b
			3	καὶ τοὺς Χαλδαίους ἀνελών.	8	10		b x	εντ.	a' m	
	II	Γ	4	οὐς ἡ δίκη δικαίως ἐνήδρευεν.	11	13		b x	εντ.	c b'	
Ο θεός των πατέρων											

			5	ὑπερύμνητε Κύριε,	8	10		Δι	ατ.	a''	
		Δ	6	ὁ Θεὸς ὁ τῶν Πατέρων εὐλογητός εἶ. κορύφωση	13	16			τελ.	a''' b''	

5.7.2. Συμπερασματικά σχόλια

- Το κομμάτι είναι διμερές.
- Αποτελείται από 4 στίχους και 6 μουσικοποιητικές φράσεις.
- Ο αριθμός των συλλαβών είναι από 8-13, με επικρατέστερα τα οκτασύλλαβα.
- Ο αριθμός των χρόνων ανά κώλον είναι από 10-16, με πιο συχνές διάρκειες των 10.
- Η μελισματικότερη μουσικοποιητική δράση είναι το κ. 6, όπου γίνεται η ζώνη κορύφωσης.
- Το κομμάτι βρίσκεται στον ήχο δ' λέγετος, και είναι η ωδή ζ'.
- Οι καταλήξεις του κομματιού είναι συνήθως ατελείς. Στο τέλος της κάθε περιόδου έχουμε εντελής κατάληξη, ενώ στο τέλος του κομματιού έχουμε τελική κατάληξη.
- Το κομμάτι: σε μεσονυκτικό αποτελείται από επαναλαμβανόμενες μεγάλες μελωδικές γραμμές (a, a', b, b'), αλλά και σε μικροσυντακτικό αποτελείται από πολλά επαναλαμβανόμενα μοτίβα (m, m', n, n').
- Στο κομμάτι εμφανίζονται 4 μελωδικά τόξα. Συνήθως έχουν ανοδική, ή καθοδική πορεία.

5.7.4. Αναλυτικός πίνακας
(ύπαρξη ή μη ύπαρξη της ομοτονίας μεταξύ του
αυτόμελου και των 3 τροπαρίων)

Δομική και μετρική ανάλυση														Τροπική ανάλυση								
Στίχοι	Κόλα λεκτικά- μουσικά	Κείμενο												Καταλήξεις								
														Μαρτ. ή φθόγγος	Είδος							
Α	1	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	Βου	εντ.
		<p>Ὁ δι α σὼ σας ἐν πυ ρί.</p> <p>Ὡς ἀ κα τά πλη κτον τὸ σόν.</p> <p>Νυμ φα γω γὸς οἷ α σο φός.</p> <p>Μὴ ἀ πο κά μω μεν ( ) ἰ δού.</p>																				
B	2-3	<p>τοὺς Α βρα μι αἶ ους σου Παί δας, καὶ <u>π(οὐ)</u>ους Χαλ δαί ους ἀ νε λών.</p> <p>φρό νη μα Ἀμμοῦν θε ο φό ρε· καὶ γὰρ ἐ ξάρ χων τοῦ χο ροῦ.</p> <p>λό γοις ὑ πα λεί φεις ἀν δρεῖ ας, πρὸς τὸν νυμ φί ον ἀ φο ρᾶν.</p> <p>ἦν οἱ κται τὸ στά δι ον Κό ραι· στῶ μεν ἀν δρεῖ ως ὁ Χρι στός.</p>																			π 9 6 x	ατ. εντ.

Γ	4-5	<p>οὐς ἡ δὶ κη δι και ως ἐ νῆ δρευ σεν, ὁ πε ρύ μνη τε Κύ ρι ε, <i>τῶν παρ θέ νων, βα σά νους οὐκ ἔ πτη ζας, σὺν ἀν ταῖς τε λει ού με νος,</i> καὶ σαρκὸς καρ τε ρεῖν τὰ ἐ πί πο να, κραυ γα ζού σας τὰς Μάρ τυ ρας, τοὺς στε φά νους προ τεῖ νει, τοῦ σώ μα τος, ἐ αυ τῶν μῆ φει σώ με θα,</p>	<p>b x Δι</p>	εντ. ατ.
Δ	6	<p>ὁ Θε ὸς ὁ τῶν Πα τέ ρων εὐ λο γη τὸς εἶ. <i>ὡς δι ἀ κο νος καὶ μύ στης τῆς θεῖ ας δό ξης.</i> ὁ Θε ὸς ὁ τῶν Πα τέ ρων εὐ λο γη τὸς εἶ. ἀ νε βό ων αἰ γεν ναῖ αι ἐν τῶ στα δί φ.</p>	<p>b x</p>	τελ.

5.7.5. Συμπερασματικά σχόλια

Στο 5.6.4., έκανα έναν πίνακα, όπου έγραψα με πλάγια γράμματα το 1^ο τροπάριο, με κόκκινα γράμματα το 2^ο τροπάριο, και με μωβ το 3^ο τροπάριο. Στην ωδή ζ' Ο διασώσας εν πυρί μαζί με τα τρία τροπάρια που την ακολουθούν, παρατηρούμε πως σε όλα τα κώλα υπάρχει ομοτονία και ιδιαίτερα στα αρχικά (1-3 κ.). Βέβαια, για να συμβεί σε αυτό, σε μερικά σημεία χρειάστηκε η μετακίνηση των λέξεων. Γι' αυτό το λόγο, προστέθηκε μια παρένθεση στα συγκεκριμένα κενά (1-3 κ.). Στο 6 κ., ο ειρμός είναι ίδιος με το 2^ο τροπάριο. Στα σημεία που επικρατεί η ομοτονία είναι **με έντονα γράμματα** (βλ. σ. 89-90, Α' τεύχος). Στα 1-3 κώλα, επικρατεί η ομοτονία κυρίως στη λήγουσα, ίσως και κάποιες φορές στη παραλήγουσα (βλ. σ. 88-89 της παρούσας εργασίας), ενώ προς τα τελευταία κώλα, επικρατεί κυρίως στην προ- παραλήγουσα (4-5 κ.), αλλά και κάποιες φορές στη παραλήγουσα ή στη λήγουσα (βλ. σ. 88-89 της παρούσας εργασίας). Στο κ. 6, το αυτόμελο είναι ολόιδιο με το 2^ο τροπάριο.

5.8.1. Αναλυτικός Πίνακας

Παῖδας εὐαγεῖς ἐν τῇ καμίνῳ, ἦχος δ' λέγετος,
ὠδή ἠ'

Δομική και μετρική ανάλυση							Τροπική και συντακτική ανάλυση				
Περίληψη περιεχομένου	Περίοδοι	Στίχοι	Κόλα (μουσικο-ποιητικές φράσεις)	Ποιητικό κείμενο, με σημάδια στίξης και με την ένδειξη φθορών	Αρ. συλ.	Χρ.πρ.	Ηχος <i>b</i> <i>x</i>	Καταλήξεις		Μουσικές γραμμές (φράσεις) και χαρακτηριστικές θέσεις (φόρμουλες)	Μελωδικά τόξα
								Μαρτυρία ή φθόγγος	Είδος		
Παίδας εὐαγεῖς Τα ἔργα του Κυρίου	I	A	1	Παῖδας,	2	4	δ´	Δι	ατ.	a	
			2	εὐαγεῖς ἐν τῇ καμίνῳ,	8	9		Δι	ατ.	b _m	
		B	3	ὁ τόκος τῆς Θεοτόκου διεσάζετο, κορύφωση	13	15					
			4	τότε μὲν τυπούμενος.	7	8		Βου	εντ.	a´´ _n	
	II	Γ	5	νῦν δὲ ἐνεργούμενος.	7	10					
			6	τὴν οἰκουμένην ἄπασαν,	8	8	Δι	ατ.	e _z		
			7	ἐγείρει ψάλλειν· σοι	6	8	Δι	ατ.	c´		

		Δ	8	τόν Κύριον ὑμνεῖτε τὰ ἔργα,	10	12		π ρ	ατ.	c' n'	
			9	καί ὑπερυψοῦτε,	6	7		Δι	ατ.	b' m'	
			10	εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.	7	9		Βου	τελ.	b' m'	

5.8.2. Συμπερασματικά σχόλια

- Το κομμάτι είναι διμερές.
- Αποτελείται από 4 στίχους και 10 μουσικοποιητικές φράσεις.
- Ο αριθμός των συλλαβών ανά κώλον είναι από 2-13.
- Ο αριθμός των χρόνων ανά κώλον είναι από 4-16. Με επικρατέστερο των 8.
- Η μελισματικότερη μουσικοποιητική δράση είναι το κ. 3, όπου γίνεται η ζώνη κορύφωσης.
- Το κομμάτι βρίσκεται σε ήχο δ' λέγετος, και είναι η ωδή η'.
- Οι καταλήξεις του κομματιού είναι συνήθως ατελείς. Στο τέλος της κάθε περιόδου έχουμε συνήθως εντελής κατάληξη, ενώ στο τέλος του κομματιού έχουμε τελική κατάληξη.
- Το κομμάτι: σε μεσονυκτικό αποτελείται από επαναλαμβανόμενες μεγάλες μελωδικές γραμμές (a, a', b, b'), αλλά και σε μικροσυντακτικό αποτελείται από επαναλαμβανόμενα μοτίβα (m, m', n, n').
- Στο κομμάτι εμφανίζονται 5 μελωδικά τόξα. Συνήθως έχουν ανοδική, ή καθοδική πορεία.

5.8.4. Αναλυτικός πίνακας

(ύπαρξη ή μη ύπαρξη της ομοτονίας μεταξύ του
αυτόμελου και των 4 τροπαρίων)

Δομική και μετρική ανάλυση			Τροπική ανάλυση	
Στίχοι	Κώλα λεκτικά- μουσικά	Κείμενο	Καταλήξεις	
			Μαρτ. ή φθόγγος	Είδος
Α	1-2	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20	Δι Δι	ατ. ατ.
		<p>Παῖ(αι)δας εὐ α γείζ ἐν τῆ κα μί(ι) νω,</p> <p>Λαμ <u>πρὸς</u> καὶ φαι <u>δροὺς</u> ὡς ἐξ αἰ <u>μά</u> των,</p> <p>Πλου <u>σί</u> ου φω <u>τὸς</u> φω το χυ <u>σί</u> αἰς</p> <p>Ὡς <u>ἄρ</u> νες ὡς <u>ᾶ</u> σπι λοι ἄμ <u>νά</u> δες,</p> <p>Προς <u>τά</u> ζει τυ <u>ράν</u>ων πα ρα <u>νό</u> μων,</p>		
B	3-4	<p>ὁ το(ο)κος <u>τῆς</u> Θε ο το κου δι ε <u>σώ</u> ζε το, το τε μέν τυ <u>πού</u> με νος.</p> <p>χι <u>τῶ</u> νας μαρ τυ ρι <u>κῶς</u> πε ρι ε <u>βά</u> λε σθε, συ να πε κὸν <u>σά</u> με ναι.</p> <p>Ἡ <u>λί</u> ου <u>τοῦ</u> νο η <u>τοῦ</u> θεί αἰς λαμ <u>πρό</u> τη σιν, <u>μάρ</u> τυ ρες λα <u>μό</u> με ναι.</p> <p>ὡς <u>θεῖ</u> αι πε ρι στε <u>ραῖ</u> καὶ ἐ θε <u>λού</u> σι α, <u>θύ</u> μα τα προς <u>ἡ</u> χθη τε.</p> <p>τὸν <u>ἄ</u> δι κον ( ) <u>θά</u> να τον ὕ <u>πέ</u> στη τε, <u>μέ</u> λη συγ κο <u>πτό</u> με ναι.</p>	 Βου	ατ. εντ.

Γ	5-6	<p>νῦν δὲ ἐ νερ γού με νος, την οἴ κου με νην ᾧ πα σαν,</p> <p>ὄν τως τὸν φθει ρό με νον, ταῖς ἀ μαρ τί αις ἄν θρω πον</p> <p>νύ κτα πα ρε δρά με τε, τῆς ἀ θε ῆς ψάλ λουσαι</p> <p>Μάρ τυ ρες τῶ κτί σαν τι, καὶ ὡς θυ σί αι ᾧ μω μοι,</p> <p>ῥάβ δοις συν τρι βό με ναι, ἀ νη λε ὦς τυπ τό με ναι,</p>	<p>Π 9 Δι</p>	ατ. ατ.
	7	<p>ἐ γεί ρει ψά (α α) λει(ει)ν σοι</p> <p>καὶ ἀ να μέλ πουσαι·</p> <p>ἐν ὁ μο νοί α ψυ (χῆς)</p> <p>συμ φώ νως ψάλ λουσαι·</p> <p>ξί φει τεμ νό με ναι·</p>	<p>Δι</p>	ατ.
Δ	8-9	<p>τόν Κύ ρι (ο) ον ὕ (υ) μνεῖ τε τὰ ἔρ γα, καὶ ὕ πε ρυ ψοῦ (ου) τε</p> <p>τὸν Κύ ρι ον ὕ μνεῖ τε τὰ ἔρ γα, καὶ ὕ πε ρυ ψοῦ τε</p> <p>τόν Κύ ρι ον ὕ μνεῖ τε τὰ ἔρ γα, καὶ ὕ πε ρυ ψοῦ τε</p> <p>τόν Κύ ρι ον ὕ μνεῖ τε τὰ ἔρ γα, καὶ ὕ πε ρυ ψοῦ τε</p> <p>δι ὁ τὰς ἀ θα νά τους κλη ροῦ σθε, ἐν ἀ γαλ λι ἀ σει</p>	<p>Π 9 Δι</p>	ατ. ατ.

E	10	<p>εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.</p> <p>εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.</p> <p>εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.</p> <p>εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.</p> <p>πλουσίως ἀντιδόσεις</p>	Βου	τελ.
---	----	--	-----	------

5.8.5. Συμπερασματικά σχόλια

Στο 5.8.4., έκανα έναν πίνακα, όπου έγραψα με πλάγια γράμματα το 1^ο τροπάριο, με κόκκινα γράμματα το 2^ο τροπάριο, με μωβ το 3^ο τροπάριο και με πράσινο το 4^ο τροπάριο. Στην ωδή η, ιδιαίτερη ομοτονία επικρατεί στα 8-10 κ., μιας και ο ειρμός είναι αυτούσιος με τα τρία πρώτα τροπάρια. Η ομοτονία, σχηματίζεται κυρίως στην παραλήγουσα και προ-παραλήγουσα των λέξεων. Στα σημεία, που επικρατεί η ομοτονία, είναι **με έντονα γράμματα**. Στα 3-4 κ., σχηματίστηκε μια παρένθεση δυο συλλαβών, για να δημιουργηθεί η ομοτονία. Τέλος, στο 7 κ., υπάρχει μια επιπρόσθετη συλλαβή στο τέλος της πρότασης. Υπάρχουν και κάποιες παρενθέσεις, για την πραγματοποίηση της ομοτονίας (Βλ. σ. 99-101 της παρούσας εργασίας).

5.9.1. Αναλυτικός πίνακας

Τον συνάναρχον Λόγον, ήχος πλ. α΄, απολυτικό

Περίληψη περιεχομένου	Δομική και μετρική ανάλυση					Τροπική και συντακτική ανάλυση					
	Περίοδοι	Στίχοι	Κώλα (μουσικο-ποιητικές φράσεις)	Ποιητικό κείμενο, με σημάδια στίξης και με την ένδειξη φθορών	Αρ. σλ.	Χρ.πρ.	Ήχος	Καταλήξεις		Μουσικές γραμμές (φράσεις) και χαρακτηριστικές θέσεις (φόρμουλες)	Μελωδικά τόξα
Τον συνάναρχον Λόγον	I	A	1	Τὸν συνάναρχον Λόγον Πατρὶ καὶ Πνεύματι,	13	15	Πλ.α'	Μαρτυρία ἢ φθόγγος	εντ.	a _m	
		B	2	τὸν ἕκ Παρθένου τεχθέντα εἰς σωτηρίαν ἡμῶν,	15	18					
		3	ἀνυμνήσωμεν πιστοῦ καὶ προσκυνήσωμεν·	13	14	K = ΨΠα 9		εντ.	b _m '		
Υπομένοντας τον θάνατο	II	Γ	4	ὅτι ἠυδόκησε σαρκί,	8	10	Nη' = ΨΓα	ατ.	b'		

		5	ἀνελθεῖν ἐν τῷ Σταυρῷ,	Κορύφωση	7	7		$N\eta' = \Psi\Gamma\alpha$	ατ.	c_n''	
		6	καὶ θάνατον ὑπομείναι·		8	11		$K = \Psi\Gamma\alpha$ 9	εντ.	$a'' m''$	
	Δ	7	καὶ ἐγείρει τοὺς τεθνεῶτας,		9	10		$K\varepsilon = \Psi\Gamma\alpha$	ορ.	$a''' m'''$	
		8	ἐν τῇ ἐνδόξῳ Ἀναστάσει αὐτοῦ.		11	13		$K = \Psi\Gamma\alpha$ 9	τελ.	c_m''''	

5.9.2. Συμπερασματικά σχόλια

- Το κομμάτι είναι διμερές.
- Αποτελείται από 4 στίχους, και 8 μουσικοποιητικές φράσεις.
- Ο αριθμός των συλλαβών ανά κώλον είναι από 7-15.
- Ο αριθμός των χρόνων ανά κώλον είναι από 7-18.
- Η μελισματικότερη μουσικοποιητική δράση είναι το κ.5, όπου γίνεται η ζώνη κορύφωσης.
- Το κομμάτι βρίσκεται σε ήχο πλ.α', και είναι απολυτικό.
- Οι καταλήξεις του κομματιού είναι συνήθως ατελείς. Στο τέλος της κάθε περιόδου έχουμε εντελής κατάληξη, ενώ στο τέλος του κομματιού έχουμε τελική.
- Το κομμάτι: σε μεσονυκτικό αποτελείται από επαναλαμβανόμενες μεγάλες μελωδικές γραμμές (a, a', b, b'), αλλά και σε μικροσυντακτικό αποτελείται από επαναλαμβανόμενα μοτίβα (m, m', n, n').
- Στο κομμάτι εμφανίζονται 4 μελωδικά τόξα. Συνήθως έχουν ανοδική, ή σπανίως καθοδική πορεία.

5.9.4. Αναλυτικός πίνακας
(ύπαρξη ή μη ύπαρξη της ομοτονίας μεταξύ του
αυτόμελου και του προσομοίου)

Δομική και μετρική ανάλυση			Τροπική ανάλυση	
Στίχοι	Κόλα λεκτικά- μουσικά	Κείμενο	Καταλήξεις	
			Μαρτ. ή φθόγγος	Είδος
Α	1	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 Τὸν συ να ναρ χον Λό γον Πα τρί και Πνεύ μα τι <i>Α θλη τῶν αἰ χορ εἴ αι, δεῦ τε συν δρᾶ με τε</i>	$K = \Psi\pi\alpha$ 9	εντ.
		<p>τὸν ἐκ Παρ θέ νου τε χθέ (ε)ν τα εἰς σω τη ρ(η)ί αν ἡ μῶν, <i>καὶ τεσ σα ρᾶ κον τα κό ρας με τὰ Ἄμ μὸν εὐ σε βοῶς</i></p>		
Β	3	ἄ νυ μνή σω μεν πι στοῦ και προσ κυ νή σω μεν. <i>με γα λῦ να τε λαμ πρῶς πα νη γυ ρί ζου σαι</i>	$K = \Psi\pi\alpha$ 9	εντ.

Γ	4-5	<p>Ὅτι ἡὸ δόκησε σαρκί, ἀνεῖθ θείν ἐν τῷ Σταυρῷ,</p> <p>ὅτι ἐνήθησαν στερρωῶς, τῆ ἀσκήσει ἐν Χριστῷ</p>	<p>Nη' = ΨΓα </p> <p>Nη' = ΨΓα</p>	ατ. ατ.
	6	<p>καὶ θάνατον ὑπομείναι,</p> <p>ῥωθεῖσαι καὶ λαμπρυνθεῖσαι·</p>	<p>K = ΨΠα</p> <p>2)</p> <p>9</p>	εντ.
Δ	7-8	<p>καὶ ἐγείρηται τοῦς τεθνεῶτας ἐν τῇ ἐνδόξῳ α ναστάσει αὐτοῦ.</p> <p>Πρεσβεύουσαι τῷ Κυρίῳ ( ) ἐλεῆθηται τὰς ψυχὰς ( ) ἢ μὲν.</p>	<p>Kε = ΨΠα</p> <p> </p> <p>K = ΨΠα</p> <p>2)</p> <p>9</p>	εντ. τελ.

5.9.5. Συμπερασματικά σχόλια

Ανάμεσα στο αυτόμελο και στο απολυτικό, ιδιαίτερη ομοτονία υπάρχει στο 2-3 κ. και 4-5 κ. Συνήθως, η ομοτονία σχηματίστηκε στη λήγουσα, προ-παραλήγουσα των λέξεων, και σε κάποια σημεία ίσως και στη παραλήγουσα. Τα συγκεκριμένα σημεία είναι **έντονα γραμμένα** (Βλ. σ. 109-110 της παρούσας εργασίας). Σε κάποια σημεία στο 7-8 κ., υπάρχουν παρενθέσεις, για την πραγματοποίηση της ομοτονίας.

5.10.2. Αναλυτικός πίνακας
Τὸν τάφογ σου Σωτήρ, ἦχος α΄, κάθισμα

Περίληψη περιεχομένου	Δομική και μετρική ανάλυση						Τροπική και συντακτική ανάλυση				
	Περίοδοι	Στίχοι	Κάλα (μουσικο-ποιητικές φράσεις)	Ποιητικό κείμενο, με σημάδια στίξης και με την ένδειξη φθορών	Αρ. συλλ.	Χρ.πρ.	Ήχος $\frac{4}{2} \frac{9}{8} \text{Κε}$	Καταλήξεις		Μουσικές γραμμές (φράσεις) και χαρακτηριστικές θέσεις (φόρμουλες)	Μελωδικά τόξα
Τον τάφο σου Σωτήρ	I	A	1	 Τὸν τάφον σου Σωτήρ,	6	8	α΄. β΄	Δι	ατ.	a _m	
			2	στρατιῶται τηρούνται,	7	9			εντ.	a' _n	
		B	3	νεκροὶ τῇ ἀστραπῇ,	6	8		Δι	ατ.	b _m '	
			4	τοῦ ὀφθέντος Ἀγγέλου,	7	9			εντ.	b' _n '	
	II	Γ	5	ἐγένοντο κηρύττοντος,	8	11		Δι	ατ.	c _m '	
			6	γυναίξι τὴν Ἀνάστασιν	8	11		Κε =ΨΔι	εντ.	c' _m '	
Σε δοξάζομεν											

Θεός ημών	III	Δ	7	σὲ ἐδοξάζομεν,	6	8	Κε=ΨΔι	εντ.	d	
				κορύφωσι						
			8	τὸν τῆς φθορᾶς καθαιρέτην,	8	10		εντ.	b'' n''	
		Ε	9	σοὶ προσπίπτομεν,	5	8	Κε=ΨΔι	εντ.	c''	
			10	τῷ ἀναστάντι ἐκ τάφου,	8	10	Κε=ΨΔι	εντ.	b'' m''	
			11	καὶ μόνῳ Θεῷ ἡμῶν.	7	9	Κε=ΨΔι	τελ.	b''''	

5.10.3. Συμπερασματικά σχόλια

- Το κομμάτι είναι τριμερές.
- Αποτελείται από 5 στίχους και 11 μουσικοποιητικές φράσεις.
- Ο αριθμός των συλλαβών ανά κώλον κυμαίνεται από 6-8, με επικρατέστερα τα οκτασύλλαβα.
- Ο αριθμός των χρόνων ανά κώλον κυμαίνεται στα 8-11, με πιο συχνές διάρκειες των 8.
- Η μελισματικότερη δράση είναι το κ. 7, όπου γίνεται η ζώνη κορύφωσης.
- Το κομμάτι βρίσκεται στον α' ήχο και είναι κάθισμα, κάνοντας είσοδο στον ήχο β', και παρέμεινε μέχρι το τέλος του κομματιού. Δεν είναι στην οικεία του θέση, και έγινε μετάθεση μια φωνή ψηλότερα, δηλ. ο Κε=ΨΔι (Βλ. πίνακα 13, σ. 118 της παρούσας εργασίας).
- Οι καταλήξεις του κομματιού είναι συνήθως εντελείς. Στο τέλος του κομματιού έχουμε τελική κατάληξη.
- Το κομμάτι: σε μεσονυκτικό αποτελείται από επαναλαμβανόμενες μεγάλες μελωδικές γραμμές (a, a', b, b'), αλλά και σε μικροσυντακτικό αποτελείται από επαναλαμβανόμενα μοτίβα (m, m', n, n').
- Στο κομμάτι εμφανίζονται 5 μελωδικά τόξα. Συνήθως έχουν ανοδική, σταθερή, ή καθοδική πορεία.

ήχος β' σε οικεία θέση

ήχος β' σε μετάθεση μια φωνή ψηλότερα

κε=ψΔι

Πίνακας 13. Διαδικασία εύρεσης καινούργιου σπλισμού: 'Ηχος β' σε οικεία θέση και μετάθεση μια φωνή ψηλότερα³⁰.

³⁰ Αλεξάνδρου, Μαρία. *Ιστορία και μορφολογία της βυζαντινής και μεταβυζαντινής μουσικής*. IV Βοηθήματα για τις μεταγραφές, Β' τεύχος, Θεσσαλονίκη: τμήμα μουσικών σπουδών Α.Π.Θ., 2012-2013, σ. 11.

5.9.4. Αναλυτικός πίνακας (ύπαρξη ή μη ύπαρξη της ομοτονίας μεταξύ του αυτόμελου και του προσομοίου)

Δομική και μετρική ανάλυση			Τροπική ανάλυση	
Στίχοι	Κόλα λεκτικά- μουσικά	Κείμενο	Καταλήξεις	
			Μαρτ. ή φθόγγος	Είδος
Α	1-2	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16	Δι =ΨΔι	ατ. εντ.
		Τὸν τά φον σου Σω τή (η)ρ , στρα τι ὦ ται τη ροῦν τες, Ἄμ νά δεσ λο γι καί , τῶ άμ νῶ και ποι μέ νι,		
Β	3-4	Νε κροί τῆ ἄ στρα πῆ (η) , τοῦ ὀ φθέν τος Ἀγ γέ λου, Προ σή χθη τε πι στῶς , δι ἄ τοῦ μαρ τυ ρί ου,	Δι =ΨΔι	ατ. εντ.
Γ	5-6	ἐ γέ νον το (ο) κη ρύ (υ)τ τον τος, γυ ναι ξι τήν α νά (α) στα σιν· τὸν δρό μον τε ( ) λέ σα σαι, και τή πί στιν τη ρή σα σαι·	Δι Κε =ΨΔι	ατ. εντ.
Δ	7-8	σέ (ε) δο ξά (α) ζο μεν, τὸν τῆς φθο ρᾶς και θαι ρέ την, ῶ θεν σή με ρον, πε ρι χα ρῶς εἶ φη μοῦ μεν	Κε =ΨΔι Κε =ΨΔι	εντ εντ.

Ε	9-10	σοὶ προ σπὶ(ι) πτο μεν, τῷ ἄ να στάν τι ἐκ τά φου, <i>Ἀ ξι ἄ γα σοι, τὴν ἰ ε ρὰν ὁ μῶν μνή μην,</i>	 =ΨΔι Κε =ΨΔι	εντ. εντ.
	11	καὶ μό νος Θε ᾧ ἡ μῶν. <i>Χρι στὸν με γα λό νον τας.</i>	Κε =ΨΔι	Τελ.

5.9.5. Συμπερασματικά σχόλια

Ανάμεσα στο αυτόμελο και στο κάθισμα, παρατηρούμε ότι ιδιαίτερα η ομοτονία επικρατεί στα 3-4, 9-10, 11 κ., κυρίως στην παραλήγουσα και προ- παραλήγουσα των λέξεων. Τα συγκεκριμένα σημεία είναι σκιαγραφημένα με **έντονη γραφή**. (Βλ. σ. 120-121 της παρούσας εργασίας). Στα 5-6 κ., υπάρχει μια παρένθεση, για την πραγμάτωση της ομοτονίας.

Μέρος Γ΄

9. Ο Βίος των τεσσαράκοντα παρθένων από παλαιογραφικής σκοπιάς

9.1. Παλαιογραφικό κείμενο

Ο Βίος των τεσσαράκοντα παρθένων γυναικών και του δασκάλου τους Αμμούν σε μικρογράμματη, και συγκεκριμένα σε μαργαριτόπλεκτη γραφή (*Perlschrift*) από το περίφημο παλαιό Μηνολόγιο (Συναξάρι) του Αυτοκράτορα Βασιλείου του Β΄, σ. 4, έτ. 979-989, Κωνσταντινούπολη. Ο τίτλος σε επιλεκτική μεγαλογράμματη αλεξανδρινή γραφή³¹: https://digi.vatlib.it/view/MSS_Vat.gr.1613/0100 (4.11.2022).

---

³¹ Η παρούσα ενότητα στηρίζεται:
Αλεξάνδρου, Μαρία. *Παλαιογραφία Βυζαντινής Μουσικής: Μουσικολογικές & καλλιτεχνικές αναζητήσεις*. 1^η έκδ.
Θεσσαλονίκη: Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα, 2017, σ. 135.

Καταγραφή:

**ΤΗ ΑΥΤΗ ΗΜΕΡΑ. ΑΘΛΗΣΙΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΝΤΑ
ΠΑΡΘΕΝΩΝ. ΚΑΙ ΑΜΜΩΝ ΔΙΑΚΟΝΟΥ ΤΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ ΑΥΤΩΝ:**

Τῶν τεσσαράκοντα τούτων παρθένων καὶ μαρτύρων τὸ πλῆθος(ς).

ἐγένετο ἀπὸ ἀδριανουπόλεως τῆς μακεδονίας·

διδάσκαλο(ν) δὲ ἔχουσαι τῆς πίστεως Ἀμμὼν τὸν διάκονον. ἔμαθον ὑπ' αὐτοῦ

τὰ περὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐ(ρα)νῶν· διὰ τοῦτο καὶ ἐκρατήθη-

σαν παρὰ τοῦ τῆς αὐτῆς πόλεως ἄρχοντος· καὶ πολλὰ ἐτιμωρή-

θησαν. διὰ τὸ μὴ προσκυνῆσαι τοῖς εἰδώλοις· εἶτα ἤχθησαν

εἰς Βερόην τοῦ θῦσαι· ἔνθα προσήυξαντο πρὸς τὸν Θε(εό)ν· καὶ ἐ-

κρεμάσθη εἰς τὸν ἀέρα ὁ ἱερεὺς τῶν εἰδώλων· καὶ πεσὼν ἀπέθα-

νε· καὶ μετὰ τοῦτο ἐκρεμάσθη ὁ ἅγιος Ἀμμὼν. καὶ ἐξέσθη τὰς

πλευράς· καὶ κασσίδα πεπυρωμένην ἐδέξατο κατὰ κεφα-

λῆς· εἶτα παρεπέμφθη μετὰ τῶν παρθένων Λικκινίῳ τῷ

τυράνῳ· ὁ δὲ ἔδωκεν ἀπόφασιν κατ' αὐτῶν· καὶ αἱ μὲν δέκα

διὰ πυρὸς ἐτελειώθησαν· αἱ δὲ ὀκτώ. μετὰ τοῦ διδασκάλου αὐ-

τῶν ἀπεκεφαλίσθησαν· καὶ αἱ δέκα. ξίφη κατὰ τοῦ στόμα-

τος καὶ τῆς καρδίας δεξάμεναι. ἐτελεύτησαν· αἱ δὲ ἕξ. ὑπὸ μαχαι-

ρῶν κατεκόπησαν· καὶ ἕξ. σίδηρα πεπυρωμένα κατὰ στόμα(ς)

λαβοῦσαι ἀπέθανον:-

7. Γενικά συμπεράσματα

Η παρούσα εργασία στηρίζεται στην εμβάθυνση της γιορτής της 1^{ης} Σεπτεμβρίου των σαράντα παρθένων και του δασκάλου τους Αμμούν, κυρίως από ιστορικής και μουσικής πλευράς. Στο Μέρος Α΄, γίνεται ουσιαστικά μια αναφορά για την ιστορία των σαράντα παρθένων, καθώς και για τον μαρτυρικό τους θάνατο, λόγω της μεγάλης τους πίστης προς το Θεό. Επιπροσθέτως, γίνεται αναλυτική αναφορά για τον Εσπερινό και τον Όρθρο του Σεπτεμβρη. Ύστερα, γίνεται αναφορά για τον μήνα Σεπτέμβριο, για όπου γιορτάζουν και οι σαράντα παρθένες, για να σχηματίσει ο αναγνώστης μια εικόνα. Το Μέρος Β΄, ανήκει στον Τόμο Β΄, μιας και περιέχει δέκα μεταγραφές, οκτώ από τις οποίες έγινε η μεταγραφή με τη βοήθεια των αυτόμελών τους. Έπειτα, στα συγκεκριμένα οκτώ κομμάτια, έγινε μια έρευνα σχετικά με την ύπαρξη ή μη της ομοτονίας ανάμεσα στο αυτόμελο και τα τροπάρια των σαράντα παρθένων. Παρατηρήθηκε ότι σε κάποια σημεία υπήρχε πιο πυκνή ομοτονία και σε άλλα όχι. Συνήθως, υπήρχαν στην παραλήγουσα ή προ- παραλήγουσα, και κάποιες φορές στη λήγουσα. Τα συγκεκριμένα αυτά σημεία, για να γίνουν πιο ορατά και κατανοητά από τον αναγνώστη, είναι υπογραμμισμένα με **έντονη γραφή**. Ακολούθησαν, έπειτα, και οι πίνακες (τόμο Α΄). Στα δύο πρώτα κομμάτια Ότε τω πάθει σου, Επέστη η είσοδος, έγινε η μεταγραφή τους και ακολούθησαν, ύστερα, και οι πίνακες. Οι ωδές ήταν στον ήχο δ΄, το κάθισμα στον ήχο α΄, το απολυτίκιο στον πλ. α΄, το Ότε τω πάθει σου στον ήχο β΄, με κάποιες εισόδους στον πλάγιό του, αλλά με μετάθεση μια φωνή χαμηλότερα (Βλ. πίνακα στα σχόλια σ. 34 της παρούσας εργασίας), και το Επέστη η είσοδος στον ήχο α΄ με κάποιες εισόδους στον ήχο β΄ με μετάθεση 3 φωνές χαμηλότερα (Βλ. πίνακα σ.43 της παρούσας εργασίας) και τον πλάγιό του. Το Ό Τάφον σου Σωτήρ, βρίσκεται στον ήχο α΄, και έχει είσοδο στον β΄ ήχο με μετάθεση μια φωνή ψηλότερα (Βλ. σ. 118 της παρούσας εργασίας) μέχρι το τέλος του κομματιού. Στον Τόμο Α΄ του Μέρους Β΄, επίσης, είναι καταγεγραμμένα τα συμπερασματικά σχόλια όλων των μεταγραφών, καθώς και τα συμπερασματικά σχόλια για την έρευνα της ομοτονίας. Έγινε η παρατήρηση, ότι σε αρκετά σημεία υπήρχε η ομοτονία στη παραλήγουσα και στην προ- παραλήγουσα των λέξεων (σπάνια στη λήγουσα), και κυρίως στην αρχή και στο τέλος του μουσικού έργου. Στο Μέρος Γ΄, γίνεται μια καταγραφή ενός μηναιού (συναξάρι) του Βασιλείου Β΄ σε μικρογράμματη, και συγκεκριμένα σε μαργαριτόπλεκτη γραφή

(*Perlschrift*), και ο τίτλος σε μεγαλογράμματη αλεξανδρινή γραφή. Αφορά των Βίο των τεσσαράκοντα παρθένων από παλαιογραφικής σκοπιάς. Εκεί παρατηρούμε πολλά ενδιαφέροντα πράγματα, όπως τον τρόπο γραφής εκείνης της περιόδου. Ύστερα, ακολουθούν τα συμπερασματικά σχόλια, οι βραχυγραφίες και η βιβλιογραφική έρευνα. Τέλος, το παράρτημα χωρίζεται σε παράρτημα I, παράρτημα II και παράρτημα III. Στο παράρτημα I, υπάρχει το Γλωσσάρι, το οποίο περιέχει κάποιους ορισμούς, όπου είναι μια χρήσιμη πηγή πληροφοριών για τους αναγνώστες, που θέλουν να εμβαθύνουν και να αποκτήσουν επιπρόσθετες πληροφορίες. Στο παράρτημα II, υπάρχουν κάποιες επιπρόσθετες εικόνες, που αφορούν την γιορτή της Ινδίκτου, και στο παράρτημα III, οι παρτιτούρες, και κάποιοι βοηθητικοί πίνακες.

8. Πίνακας με βραχυγραφίες

Α.Π.Θ.	Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
αι.	αιώνας
βλ.	βλέπε
δηλ.	δηλαδή
κ.	κόλον
κ.λπ.	και τα λοιπά
μ.Χ.	Μετά Χριστόν
ο.π.	όπου παραπάνω
π.χ.	προ Χριστού
σ.	σελίδα

9. Βιβλιογραφικές έρευνες:

Παλαιογραφικό Χειρόγραφο

https://digi.vatlib.it/view/MSS_Vat.gr.1613/0100 (4/11/2022).

Βιβλία και άλλα βοηθήματα

Σ. Γκόζης, Γιώργος. *Μητρικό της Θράκης: βίοι και μαρτύρια αγίων και οσίων γυναικών της Θράκης*. Κομοτηνή : Παρατηρητής της Θράκης, 2020.

Λάγγης, Ματθαίος. *Ο Μέγας Συναξαριστής της Ορθόδοξου Εκκλησίας*. 5^η έκδ. Αθήνα: Συναξαριστής, 1995.

Άγιος Αγιορείτης Νικόδημος. *Συναξαριστής των δώδεκα μηνών του ενιαυτού*. Αθήνα: Εκδόσεις Δόμος, 2005.

Ιερομόναχος Σιμωνοπετριτού, Μακάριος. *Νέος Συναξαριστής της Ορθόδοξου Εκκλησίας*. Εκδόσεις Ορμυλία, 2001.

Κουτλουμουσιανός του Ιμβρίου, Βαρθολομαίος. *Μηναίον του Σεπτεμβρίου: Περιέχον άπασαν την ανήκουσαν αυτό ακολουθίαν*. Αθήνα: Εκδόσεις της αποστολικής διακονίας της εκκλησίας της Ελλάδος.

Αλεξάνδρου, Μαρία. *Παλαιογραφία Βυζαντινής Μουσικής: Μουσικολογικές & καλλιτεχνικές αναζητήσεις*. 1^η έκδ. Θεσσαλονίκη: Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα, 2017.

Μαθιουδάκη, Ηλιάνα. *Μουσικολογικές προσεγγίσεις του εορτασμού του προφήτη Ηλία. Μεταγραφή και ανάλυση επιλεγμένων τροπαρίων και παλαιογραφική συγκριτική μελέτη του*. Τόμος Α΄. Θεσσαλονίκη: Διπλωματική εργασία, 2012.

Αλεξάνδρου, Μαρία. *Μορφολογία και Ανάλυση της βυζαντινής και μεταβυζαντινής μουσικής*. V Θεωρητικά, Θεσσαλονίκη: Τμήμα μουσικών σπουδών Α.Π.Θ., 2009-2010.

Αλεξάνδρου, Μαρία. *Ιστορία και μορφολογία της βυζαντινής και μεταβυζαντινής μουσικής*. IV Βοηθήματα για τις μεταγραφές, Β' τεύχος, Θεσσαλονίκη: τμήμα μουσικών σπουδών Α.Π.Θ., 2012-2013.

Αλεξάνδρου, Μαρία. *Εισαγωγή στη Βυζαντινή μουσική*, Θεσσαλονίκη: University Studio Press, 2016.

Μουσικά έργα για μεταγραφή

Λαμπαδάριος, Στέφανος. *Μουσική Κυψέλη: Κατά την προφοράν και το ύφος της του Χριστού Μεγάλης Εκκλησίας*. 1^η έκδ. Νεάπολη Κρήτης: Εκδόσεις βιβλίων Βυζαντινής μουσικής "Ο Μιχαήλ Ι. Πολυχρονάκης", 1883.

Καραμάνης, Αθανάσιος. *Νέα Μουσική Κυψέλη: αποτελούμενη εκ τριών τόμων*. 3^η έκδ. Αθήνα, 1973.

<https://glt.goarch.org/texts/Sep/Sep01.html> (30.12.2022).

https://www.inagiounikolaoutouneou.gr/assets/mymedia/1261820756_nfile2.pdf
(7.11.2022).

Πελοποννήσιος, Πέτρος, Βυζάντιος, Πέτρος. *Ειρμολόγιον Καταβασιών και Ειρμολόγιον Σύντομον*. Αθήνα: Εκδόσεις Κουλτούρα, 2005.

Εικόνες

<https://www.saint.gr/897/saint.aspx> (6.11.2022).

<https://poimin.gr/i-archi-tis-indiktoy-stin-orestiada/> (11.02.2023).

<http://giannisargyros.blogspot.com/2019/09/40-192019.html> (11.02.2023).

Διαδικτυογραφία

https://www.koinoniaorthodoxias.org/?vyzantini_mousiki=glosario-vyzantinis-mousikis (16.03.2023).

<https://el.orthodoxwiki.org/Συναξάρι> (14.02.2023).

<https://el.wikipedia.org/wiki/Μηναίον> (14.02.2023).

[https://el.wikipedia.org/wiki/Κανόνας_\(υμνογραφία\)](https://el.wikipedia.org/wiki/Κανόνας_(υμνογραφία)) (15.02.2023).

<https://eleftherostypos.gr/istories/1-septemvriou-simera-i-ekklisiastiki-protochronia-i-istoria-tis-imeras> (2.02.2023).

<https://eikones.top/1-σεπτεμβρίου-εορτή-αγίων-> (6.11.2022).

<https://el.wikipedia.org/wiki/Ορθρος> (29.04.2023).

https://el.wikipedia.org/wiki/Αυτόμελο_τροπάριο (29.04.2023).

https://el.wikipedia.org/wiki/Ακολουθία_του_Εσπερινού (29.04.2023).

<https://el.wikipedia.org/wiki/Κοντάκιο> (29.04.2023).

http://users.uoa.gr/~nektar/orthodoxy/explanatory/services_related_divine_liturgy.htm (29.04.2023).

<https://ront-ekklisiastikis-ymnodias.webnode.gr/lexiko-leitoyrgikis/> (01.05.2023).

https://el.wikipedia.org/wiki/Τρισάγιος_ύμνος (01.05.2023).

Παραρτήματα

Παράρτημα Ι

Γλωσσάρι

3.3. Τι είναι το απολυτίκιο;

Είναι τα κυρίως τροπάρια μιας εορτής, όπου συγκεντρώνουν τα πιο σημαντικά στοιχεία σε λίγες γραμμές. Το απολυτίκιο ακούγεται συνεχόμενα στις διάφορες ακολουθίες του εορτασμού. Στο ψάλσιμο γίνεται η συμμετοχή όλου του εκκλησιάσματος³².

Τι είναι το κάθισμα;

Τα καθίσματα είναι ένα είδος υμνογραφίας που αποτελείται από τροπάρια, τα οποία είναι σύντομα και ψάλλονται στην αρχή του Όρθρου, ανάμεσα στα αναγιγνωσκόμενα καθίσματα του Ψαλτηρίου. Κατά την ανάγνωσή τους, ο κόσμος μπορεί να καθίσει³³.

---

³² https://www.koinoniaorthodoxias.org/?vyzantini_mousiki=glosario-vyzantinis-mousikis (16.03.2023).

³³ https://www.koinoniaorthodoxias.org/?vyzantini_mousiki=glosario-vyzantinis-mousikis (16.03.2023).

Τι είναι κανόνας, ειρμός, τροπάριο;

Ο κανόνας ήταν το υμνογραφικό σχόλιο των 9 βιβλικών ωδών. Έπειτα, οι στίχοι των βιβλικών ωδών παραγκωνίστηκαν από τα τροπάρια του κανόνα. Ο κανόνας άνθησε κυρίως την εποχή της Εικονομαχίας (726-843) και έχει δογματικό χαρακτήρα³⁴. Ο κανόνας αποτελείται από ένα σύνολο τροπαρίων, που χωρίζεται σε εννιά μικρές ομάδες, τις ωδές (η δεύτερη παραλείπεται). Το πρώτο τροπάριο κάθε ωδής λέγεται ειρμός, το οποίο είναι το μουσικό, αλλά και συγχρόνως το ποιητικό πρότυπο των υπολοίπων τροπαρίων, τα οποία ακολουθούν το μέλος του, σύμφωνα με τις αρχές της ομοτονίας, ισοχρονίας, ισοσυλλαβίας. Το τελευταίο τροπάριο είναι προς τιμή της Παναγίας και ονομάζεται θεοτόκιον, ενώ η καταβασία είναι η επανάληψη του ειρμού στο τέλος της ωδής³⁵. Αυτός που έδωσε τον τρόπο σύνθεσης των τροπαρίων είναι ο Θεοδόσιος ο Γραμματικός (8^{ος}-9^{ος} αι.). Οι πρώτοι ποιητές ήταν και μελωδοί, δηλαδή έγραφαν και το μέλος. Η σύνδεση των τροπαρίων του Κανόνα είναι εξωτερική, δηλαδή είτε με την ακροστιχίδα, είτε με το εφύμνιο (σπάνιο)³⁶.

Τι ονομάζεται Όρθρος; Πότε τελείται;

Ο όρθρος τελείται πριν την ανατολή του ήλιου. Με αυτό τον τρόπο, γίνεται η μέτρηση της ημέρας. Είχε υιοθετηθεί από την ρωμαϊκή περίοδο και υπάρχει ακόμα στον Χριστιανισμό³⁷. Στη λειτουργική ζωή της Εκκλησίας, Όρθρος ονομάζεται η πρωινή ακολουθία, η οποία τελείται πριν από τη Θεία Λειτουργία, αλλά μπορεί να τελεστεί, επίσης, και άλλες ώρες, εκτός από τις πρωινές. Κάθε πρωί, η Εκκλησία αρχίζει τη λατρεία της με την ακολουθία του όρθρου, που είναι από τις παλαιότερες στον χώρο της³⁸.

---

³⁴ Η παρούσα ενότητα στηρίζεται:

Αλεξάνδρου, Μαρία. *Εισαγωγή στη Βυζαντινή μουσική* (University Studio Press., Θεσσαλονίκη, 2016), σ. 56.

³⁵ *Ο.π.*, σ. 56-57.

³⁶ [https://el.wikipedia.org/wiki/Κανόνας_\(υμνογραφία\)](https://el.wikipedia.org/wiki/Κανόνας_(υμνογραφία)) (15.02.2023).

³⁷ <https://el.wikipedia.org/wiki/Όρθρος> (29.04.2023).

³⁸ <https://el.wikipedia.org/wiki/Όρθρος> (29.04.2023).

Τι είναι αυτόμελο και προσόμοιο;

Αυτόμελο ονομάζεται μια ομάδα τροπαρίων, η οποία ακολουθεί την μελωδική γραμμή του πρώτου³⁹. Λέγονται και πρόλογοι⁴⁰. Τα υπόλοιπα τροπάρια που το ακολουθούν, αντιγράφουν το μέλος του πρώτου (αυτόμελου). Αυτά ονομάζονται προσόμοια. Ο ψάλτης μαθαίνει απέξω τα αυτόμελα και χρησιμοποιεί την γνωστή μελωδία τους σε χιλιάδες κείμενα στα λειτουργικά βιβλία ως κείμενα, που δεν έχουν βυζαντινή παρασημαντική. Οι μελωδίες των αυτόμελων είναι γνωστές στο εκκλησίασμα και λειτουργούν συχνά ως «γέφυρες» μεταξύ σε ποικίλες γιορτές του εκκλησιαστικού έτους, επίσης και με τη χρήση της μελωδίας τους παράγονται συνειρμοί μεταξύ των ποικίλων λειτουργικών τους κειμένων⁴¹.

Τι είναι ο Εσπερινός;

Η έναρξη της ακολουθίας τελείται με τον Εσπερινό. Ονομάζεται Εσπερινός, επειδή τελείται, όταν δύει ο ήλιος, και επειδή συμπίπτει με το άναμμα των λύχνων⁴².

Τι είναι το κοντάκιον;

Η ονομασία του προέρχεται από το κοντό, δηλαδή το μικρό ξύλο, γύρω από το οποίο είναι τυλιγμένο το ειλητάριο και πάνω στο οποίο είναι γραμμένο το ποιητικό κείμενο⁴³. Κοντάκιον αποτελείται από το προοίμιο και τους οίκους, που έχουν ως υπόδειγμα το προοίμιο. Είναι ένα πολύ σημαντικό μέρος της εκκλησιαστικής ποίησης, το οποίο άνθισε τον 6ο αι. με τον Ρωμανό τον Μελωδό, καθώς και τον 7ο αι. Για τη Βυζαντινή μουσική αποτελεί το πρώτο πλήρες είδος της⁴⁴.

³⁹ https://el.wikipedia.org/wiki/Αυτόμελο_τροπάριο (29.04.2023).

⁴⁰ Η παρούσα ενότητα στηρίζεται:

Αλεξάνδρου, Μαρία. *Εισαγωγή στη Βυζαντινή μουσική*, σ. 53.

⁴¹ *Ο.π.*, σ. 53.

⁴² https://el.wikipedia.org/wiki/Ακολουθία_του_Εσπερινού (29.04.2023).

⁴³ Η παρούσα ενότητα στηρίζεται:

Αλεξάνδρου, Μαρία. *Εισαγωγή στη Βυζαντινή μουσική*, σ. 54.

⁴⁴ <https://el.wikipedia.org/wiki/Κοντάκιο> (29.04.2023).

Τι είναι λιτή;

Είναι ένα σύνολο ιδιομέλων τροπαρίων, τα οποία ψάλλονται κατά τη διάρκεια της ακολουθίας του Μεσονυκτικού. Η λιτή είναι σύντομης διάρκειας και είναι ουσιαστικά μια ικεσία προς τον άγιο ή την αγία, που γιορτάζει⁴⁵.

Τι είναι οι Αίνοι;

Καλούνται οι ψαλμοί 148, 149 και 150, όχι μόνο επειδή πιο πριν σε κάθε στίχο έχει τη λέξη «αινείτε», αλλά και επειδή οι τρεις αυτοί ψαλμοί είναι ένας ευχαριστήριο ύμνος στον Θεό. Στις Ιερές Μονές ψάλλονται, μόνοι ή μετά τα τροπάρια, πανηγυρικά, στο τέλος του Όρθρου. Στους Ιερούς Ναούς των πόλεων, συνήθως, ψάλλονται μόνο οι «αίνοι». Κατά τη διάρκεια της τέλεσης του Όρθρου, όταν δεν υπάρχουν τροπάρια αίνων, διαβάζονται ή ψάλλονται οι αίνοι (οι τρεις ψαλμοί)⁴⁶.

Τι είναι το τρισάγιον;

Τρισάγιος ύμνος είναι ο πιο αποκαλείται ο βραχύτερος Ύμνος του Χριστιανισμού.

Επειδή γίνεται τρεις φορές η επανάληψη της λέξης Άγιος, γι' αυτό το λόγο ονομάστηκε και τρισάγιο⁴⁷.

⁴⁵ http://users.uoa.gr/~nektar/orthodoxy/explanatory/services_related_divine_liturgy.htm (29.04.2023).

⁴⁶ <https://ront-ekklisiastikis-ymnodias.webnode.gr/lexiko-leitoyrgikis/> (01.05.2023).

⁴⁷ https://el.wikipedia.org/wiki/Τρισάγιος_ύμνος (01.05.2023).

9.1. Τι είναι η μικρογράμματα γραφή;

Τα είδη

- Μικρογράμματα (λατ. *minuscula*) ονομάζεται μια γραφή, η οποία αποτελείται από ένα διάστιχο δύο παράλληλων γραμμών. Την πρώτη της εμφάνιση την έκανε τον 4^ο αι. μ.Χ. κι παρουσιάζεται: α. ως επισευρμένη, η οποία χωρίζεται σε α) ελληνορωμαϊκή (4ος-5ος αι.) και σε β) βυζαντινή (από τον 6ο αι. και μετά)⁴⁸.

Από τον 10^ο αι., παρατηρείται μια αργή επανεισαγωγή μικρογράμματος κι μεγαλογράμματος γραφής. Κάποια παραδείγματα μικρογράμματος γραφής είναι⁴⁹:

- ✓ Στουδική γραφή (Το αρχαιότερο χειρόγραφο σε μικρογράμματα γραφή είναι το Ευαγγέλιο του Uspenskij του 835)
- ✓ Μαργαριτόπλεκτη (Υπάρχει σε χειρόγραφα από το τέλος του 10^{ου} αι. – 15^{ου} αι. όπου αναπτύχθηκε τον 11^ο αι.)
- ✓ Σγουρή
- ✓ Γωνιώδης αγκιστροειδής
- ✓ Λειτουργική (μικρογράμματα ευμεγεθής κι στρογγυλόσχημη γραφή)
- ✓ Φιλολογική (μικρογράμματα γραφή με πολλές συντομογραφίες)
- ✓ Άσπος πίκια (πολλές ιταλλοελληνικές γραφές, οι οποίες υπάρχουν σε χειρόγραφα του 9^{ου} -13^{ου} αι.)
- ✓ Ανισοστρόγγυλη
- ✓ Μετοχίτη (ονομάστηκε έτσι από τον Θεόδωρο Μετοχίτη, μιας και ήταν το δικό του στυλ γραφής (1270-1332))
- ✓ Μονής Οδηγών (άκμασε στην Ιερά Μονή Οδηγών στην Κωνσταντινούπολη)
- ✓ Τυπογραφική
- ✓ Σχολής Λουκά Μποζέου

---

⁴⁸ Η παρούσα ενότητα στηρίζεται:

Μαρία Αλεξάνδρου. *Παλαιογραφία Βυζαντινής Μουσικής: Μουσικολογικές & καλλιτεχνικές αναζητήσεις*, έκδ. α. (Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα, 2019), σ. 108.

⁴⁹ *Ο.π.*, σ. 108.

- ✓ Ξηροποτάμου ή Αγιορείτικη α' (Ήταν από τα πιο σημαντικά είδη της μικρογράμματος γραφής της μεσοβυζαντινής εποχής)
- ✓ Δείγμα μικρογράμματος γραφής του 19^{ου} αι⁵⁰.

Τι είναι Συναξάρι; Τι περιέχει το Συναξάρι;

Συναξάρι, όπου βγαίνει από τη λέξη σύναξη, σημαίνει η συγκέντρωση των πιστών στους ναούς προς τιμή κάποιου αγίου ή κάποιων αγίων ή ακόμη και κάποιου εκκλησιαστικού γεγονότος. Συγκεκριμένα, αναφερόμαστε σε μια διήγηση, η οποία έχει σχέση με την ζωή κάποιου αγίου ή αγίων ή και σε γιορτές, όπου αφορούν ποικίλα εορταστικά γεγονότα. Εκτός από τον παραπάνω ορισμό, συναξάρι μπορεί να ονομάζεται η ίδια αγιολογική διήγηση, αλλά και το βιβλίο που την περιέχει. Επίσης, το βιβλίο ονομάζεται και Συναξαριστής, καθώς Συναξαριστής ονομάζεται και ο ίδιος ο συγγραφέας της διήγησης⁵¹. Τα Συναξάρια δημιουργήθηκαν από ανώνυμους συγγραφείς. Στην αρχή, περιγράφει τον θάνατο πιστού χριστιανού και ύστερα της ζωή όλων των αγίων της εκκλησίας. Όταν γίνονται αναφορές στη ζωή των αγίων, πολλές φορές γίνονται και αναφορές «στα παθήματα για το όνομα του Χριστού, καθώς και για τη καθημερινή ζωή της νηστείας, της προσευχής, στις αγρυπνίες, στην ελεημοσύνη, αλλά και τη διαρκή Μετάνοια για τις αμαρτίες της ζωής αυτής και τις ατέλειες της κάθε στιγμής». Το Συναξάρι, μπορεί να ονομαστεί, επίσης, και Μηνολόγιο – θα αναφερθούμε αργότερα σε αυτό- που είναι μια μορφή κειμένων, και βρίσκονται σε σειρά ημερολογιακή. Το περιεχόμενό του σχετίζεται με γιορτές και αγίους. Όμως, υπάρχει μια διαφορά μεταξύ Συναξαριού κι Μηνολογίου. Στο Συναξάρι οι περιγραφές, αλλά και τα στοιχεία του βίου των αγίων είναι πιο συνοπτικά. Στα Συναξάρια, ακόμη, γίνονται αναφορές και σε γεγονότα της ζωής του Χριστού ή της Θεοτόκου⁵².

---

⁵⁰Η παρούσα ενότητα στηρίζεται:

Μαρία Αλεξάνδρου. *Παλαιογραφία Βυζαντινής Μουσικής: Μουσικολογικές & καλλιτεχνικές αναζητήσεις*, έκδ. α. (Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα, 2019), σ. 110-116.

⁵¹ <https://el.orthodoxwiki.org/Συναξάρι> (14.02.2023).

⁵² <https://el.orthodoxwiki.org/Συναξάρι> (14.02.2023).

Επίσης είναι μια πολύτιμη πηγή για να μάθει κανείς τον λαϊκό βίο, τις κοινωνικές σχέσεις, αλλά και γενικά τον πολιτισμό, για την οργάνωση του κράτους, τις σχέσεις που έχει η Εκκλησία με την Πολιτεία, την αγροτική οικονομία, τις εμπορικές σχέσεις, το κοινωνικό έργο της Εκκλησίας, τις πολιτιστικές εκδηλώσεις, και τέλος για τα γεγονότα που έχουν σχέση με τον πόλεμο⁵³.

Το πιο πρόσφατο Συναξάρι συντάχθηκε από τον «Νικόδημο τον Αγιορείτη», ενώ με τις προσθήκες στο Συναξάρι «του Νικόδημου του Αγιορείτη» εκδόθηκε «ο Μέγας Συναξαριστής»⁵⁴.

---

⁵³ <https://el.orthodoxwiki.org/Συναξάρι> (14.02.2023).

⁵⁴ <https://el.orthodoxwiki.org/Συναξάρι> (14.02.2023).

Τι είναι Μηναίον;

Μηναίον είναι μια ομάδα 12 βιβλίων. Είναι 12 βιβλία, για να έχει ο κάθε μήνας ένα βιβλίο. Γι' αυτό το λόγο, υπάρχει και η πληθυντική λέξη Μηναία, όπου υπάρχουν οι Ακολουθίες των σταθερών γιορτών «γιορτή των Χριστουγέννων, Περιτομή, Υπαπαντή, Θεοφάνια, Μεταμόρφωση, Ύψωση του Τίμιου Σταυρού». Το Τριώδιο κι το Πεντηκοστάριο, περιέχουν κινητές γιορτές, σε αντίθεση με το Μηναίο, που περιέχει, όπως είπαμε κι πιο πάνω, ακίνητες γιορτές⁵⁵.

Το περιεχόμενο των Μηναίων:

Το πιο σύντομο Μηναίο είναι του Απρίλη, διότι λόγω της εμφάνισης της κινητής γιορτής του Πάσχα, η Εκκλησία ήθελε να αποτρέψει τον ορισμό άλλων γιορτών το πρώτο εικοσαήμερο. Το πιο εκτενές είναι του Δεκέμβρη και ακολουθεί μετά του Γενάρη. Πολλές ομάδες ύμνων για Αγίους αποτελούν την επανάληψη παλαιότερων. Τους ύμνους στα Μηναία, τους συνέθεσαν υμνογράφοι, σε επιφανείς εποχές. Άλλοι από αυτούς είναι επώνυμοι, κι άλλοι ανώνυμοι. Ο προορισμός των Μηναίων, αλλά και άλλων υμνογραφικών λειτουργικών βιβλίων είναι τα μοναστήρια, και όχι στους ενοριακούς ναούς⁵⁶.

---

⁵⁵ Η παρούσα ενότητα στηρίζεται:
<https://el.wikipedia.org/wiki/Μηναίον> (14.02.2023).

⁵⁶ <https://el.wikipedia.org/wiki/Μηναίον> (14.02.2023).

Παράρτημα II

Φωτογραφίες από την αρχή της Ινδίκτου στον Ιερό Ναό των Νέων Κοιμητηρίων της Ορεστιάδας

Εικόνες 14-15. Ο Ιερός Ναός των Νέων Κοιμητηρίων Ορεστιάδας⁵⁷.

⁵⁷ Πηγή εικόνων: <https://poimin.gr/i-archi-tis-indiktoy-stin-orestiada/> (11.02.2023).

Στην αρχή του νέου εκκλησιαστικού έτους, στον Ιερό Ναό των Νέων Κοιμητηρίων Ορεστιάδας, γίνεται τιμητική γιορτή των σαράντα παρθένων κι του δάσκαλού τους Αμμούν. Ο Σεβασμιότατος Μητροπολίτης του Διδυμοτείχου, Ορεστιάδας και Σουφλίου κ. Δαμασκηνός, οποίος αφού έκανε μια ανάγνωση της Πατριαρχικής Εγκυκλίου για την 1^η του Νέου Εκκλησιαστικού Έτους, μίλησε λεπτομερώς για τον βίο των «σαράντα παρθένων και του διδασκάλου τους Αμμούν», καθώς και για τον βίαιο θάνατό τους⁵⁸.

Φωτογραφίες από τον Ιερό Ναό της Παναγίας της Επισκοπής στο χωριό Μέσα Γωνιά της Σαντορίνης, κατά τον εορτασμό της 1^{ης} Σεπτεμβρίου ανήμερα της εορτής των παρθένων

Εικόνες 16-17. Ο Ιερός Ναός της Παναγίας της Επισκοπής στο χωριό Μέσα Γωνιά της Σαντορίνης⁵⁹.

⁵⁸ <http://giannisargyros.blogspot.com/2019/09/40-192019.html> (11.02.2023).

⁵⁹ Πηγή εικόνων: <http://giannisargyros.blogspot.com/2019/09/40-192019.html> (11.02.2023).

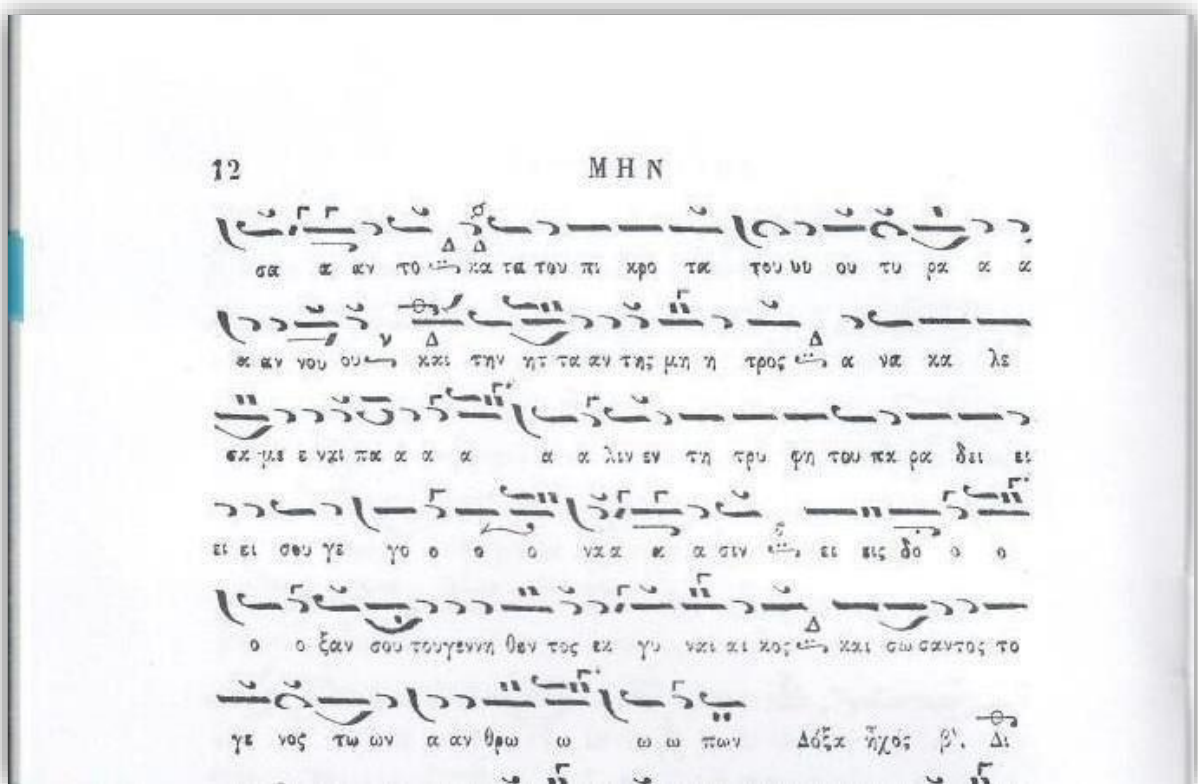
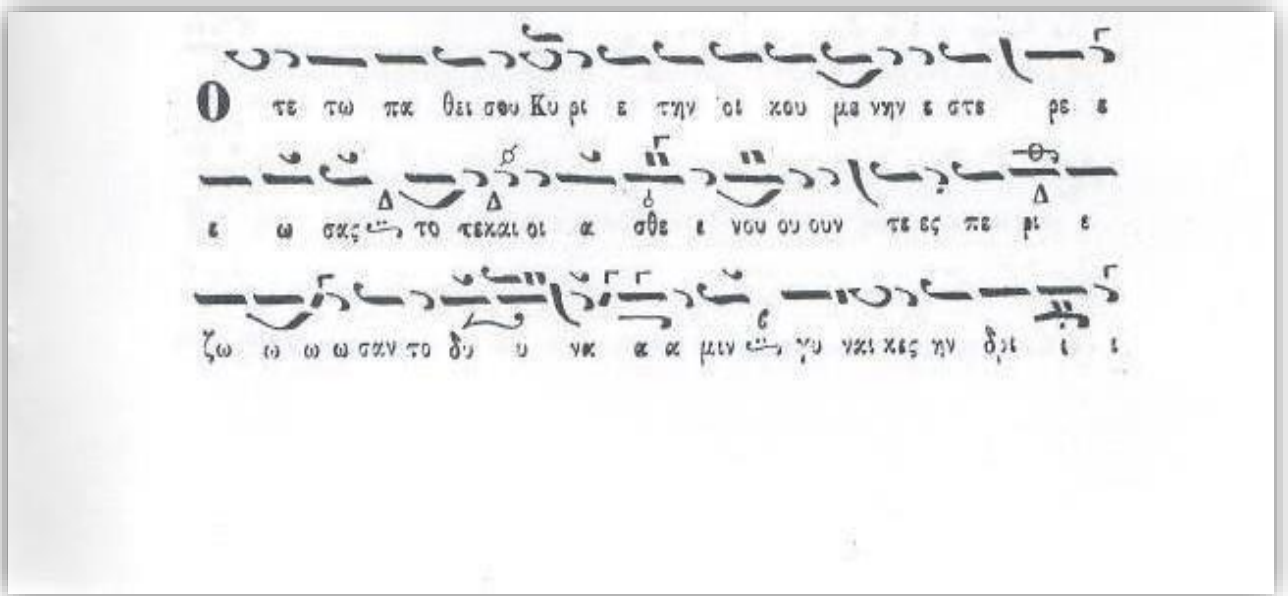

Εικόνα 18. Ο Ιερός Ναός της Παναγίας της Επισκοπής στο χωριό Μέσα Γωνιά της Σαντορίνης⁶⁰.

⁶⁰ Πηγή εικόνων: <http://giannisargyros.blogspot.com/2019/09/40-192019.html> (11.02.2023).

Παρόρθημα III

Εικόνα 19. Ότε τω πάθει σου, ήχος β⁶¹.

⁶¹ Λαμπαδάριος, Στέφανος. *Μουσική Κυψέλη: Κατά την προφοράν και το ύφος της του Χριστού Μεγάλης Εκκλησίας*. 1^η έκδ. Νεάπολη Κρήτης: Εκδόσεις βιβλίων Βυζαντινής μουσικής “Ο Μιχαήλ Ι. Πολυχρονάκης”, 1883.

τον ι σα αγ γε λον ἰη ἰ η σου ουν τον του

Να αυ η τους εν Ε φε σω ε πτα ρι

ιθ μους παι δας και την τε τρα δε κα πυρ σευ τον

των α γι ων γυ ναι κω ων χο ρει αν ων ταις

μνει αις αυ των κοι νω νου ουν τες φι λε ο ορ

τοι θε η σω μεν ε εκ τε νως

Κυ ρι ε ευ λο γη σον τα ερ γα τω ων χει ρω

ων σου και κα τα ξι ω σον η μας λυ σι τε

λω ως πε ραι ω σαι την του χρο νου

πε ρι ο δον Χρι στε ο

θε ο σ η μων εν σο φι α τα παν

τα δη μι ου ουρ γη σας και εκ μη ον των

εις το ει ναι πα ρα γα γων

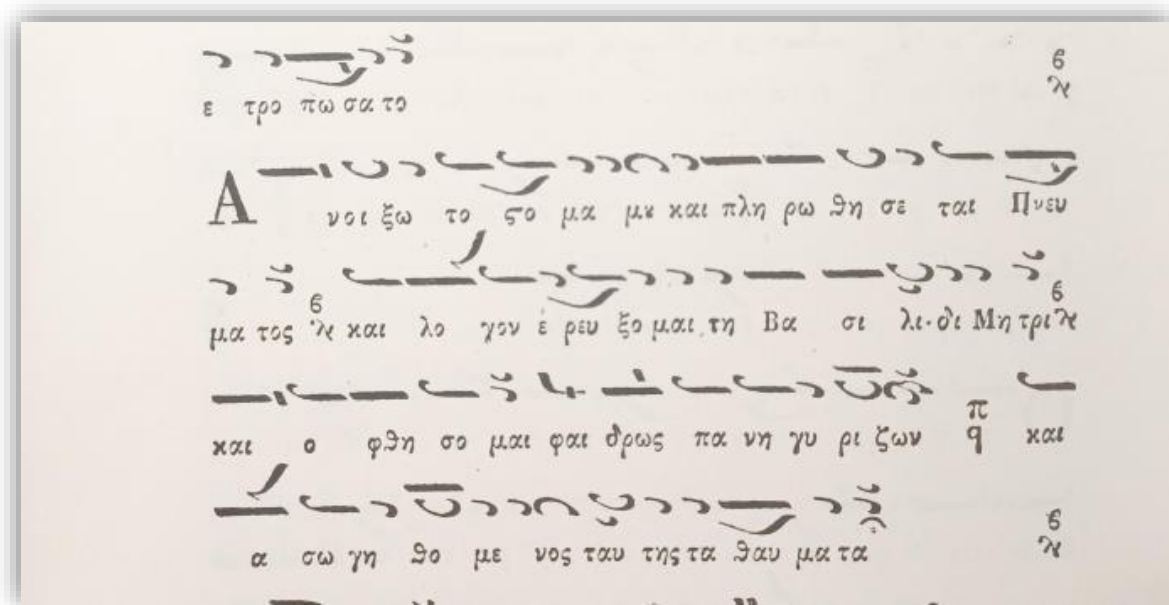
16 ΜΗΝ

ευ λο γη σον τον στε φα νον του Ε νι αυ του
 και την πο λιν η μω ων φυ λατ τε
 α πο λι ο ορ κη τον
 τους δε πι στους θα σι λει εις η μων η εν τη θυ
 να μει σου ε ευ φρα νον νι κα
 ας χο ρη γων α αυ τους κα τα των πο λε
 μι ων δι α της θε ο το κου δω ρου
 με νος τω κο σμω το με γα ε
 λε ος

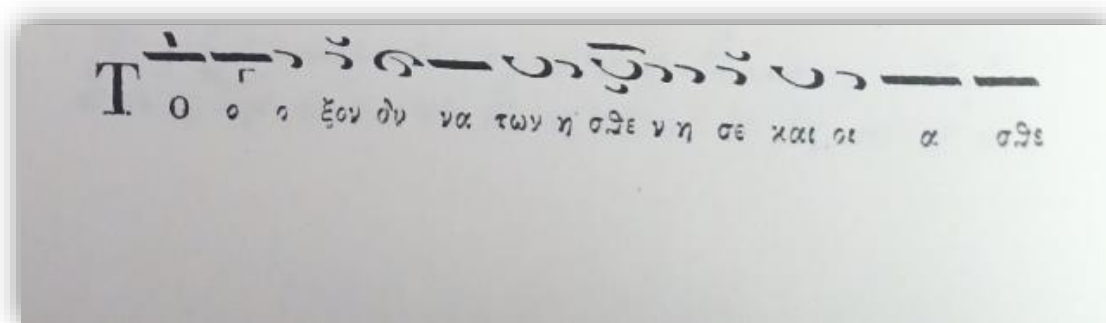
*Ηχος β. Δι. Γ. X

Εικόνα 20. Επέστη η είσοδος, ήχος α'62.

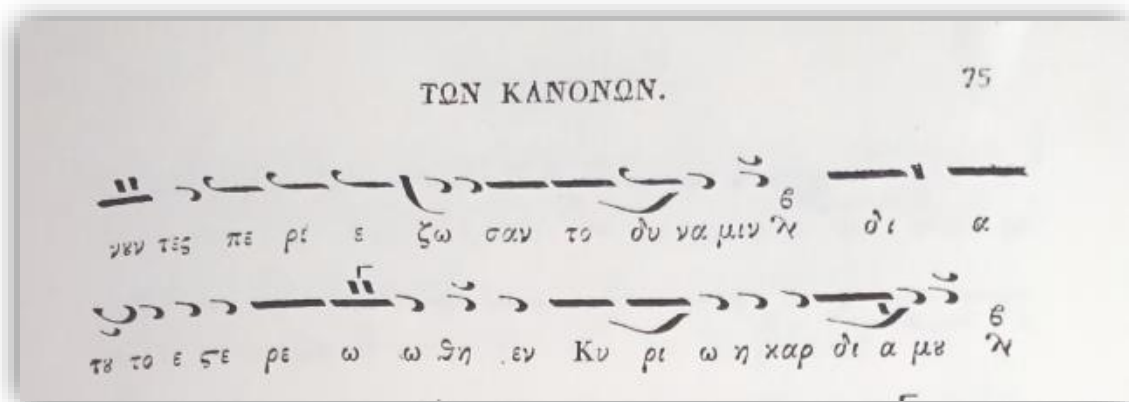
⁶² Αθανάσιος Καρραμάνης, *Νέα Μουσική Κυμέλη: αποτελούμενη εκ τριών τόμων*. 3^η έκδ.(Αθήνα, 1973), σ. 14-16.

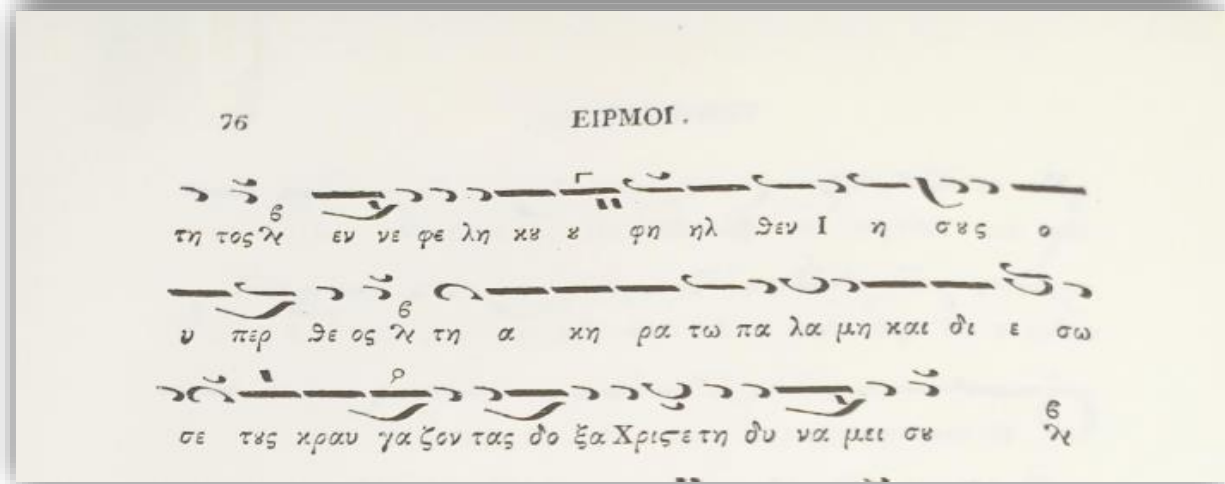
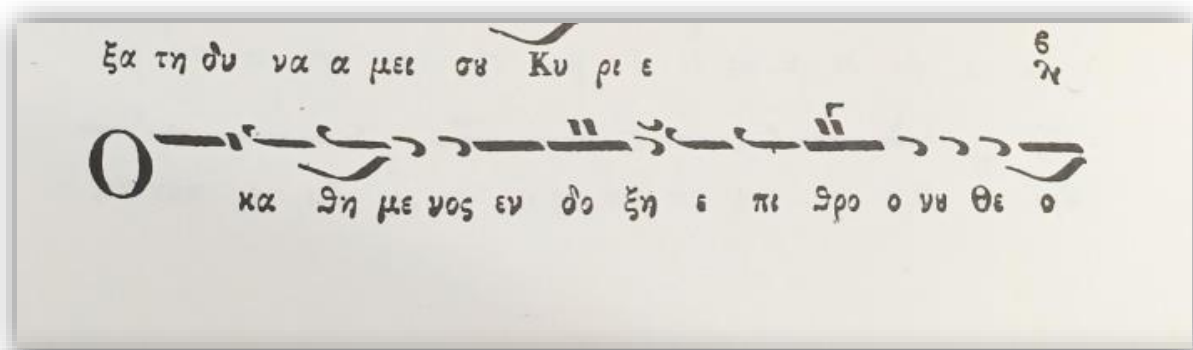
Εικόνα 19. Ανοιξω το στόμα μου, ωδή α', ήχος δ' λέγετος⁶³.

⁶³ Βυζάντιος, Πέτρος, *Ειρμολόγιον Σύντομον*. (Αθήνα: Εκδόσεις Κουλτούρα, 2005), σ. 70-71.

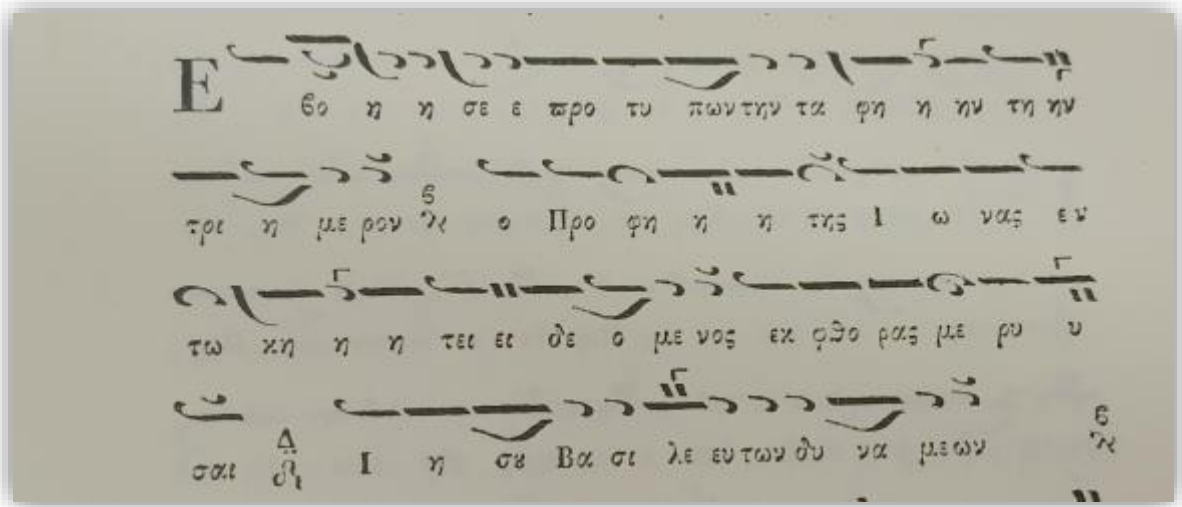
Εικόνα 21. Τόξον δυνατῶν, ωδή γ', ήχος γ' ⁶⁴.

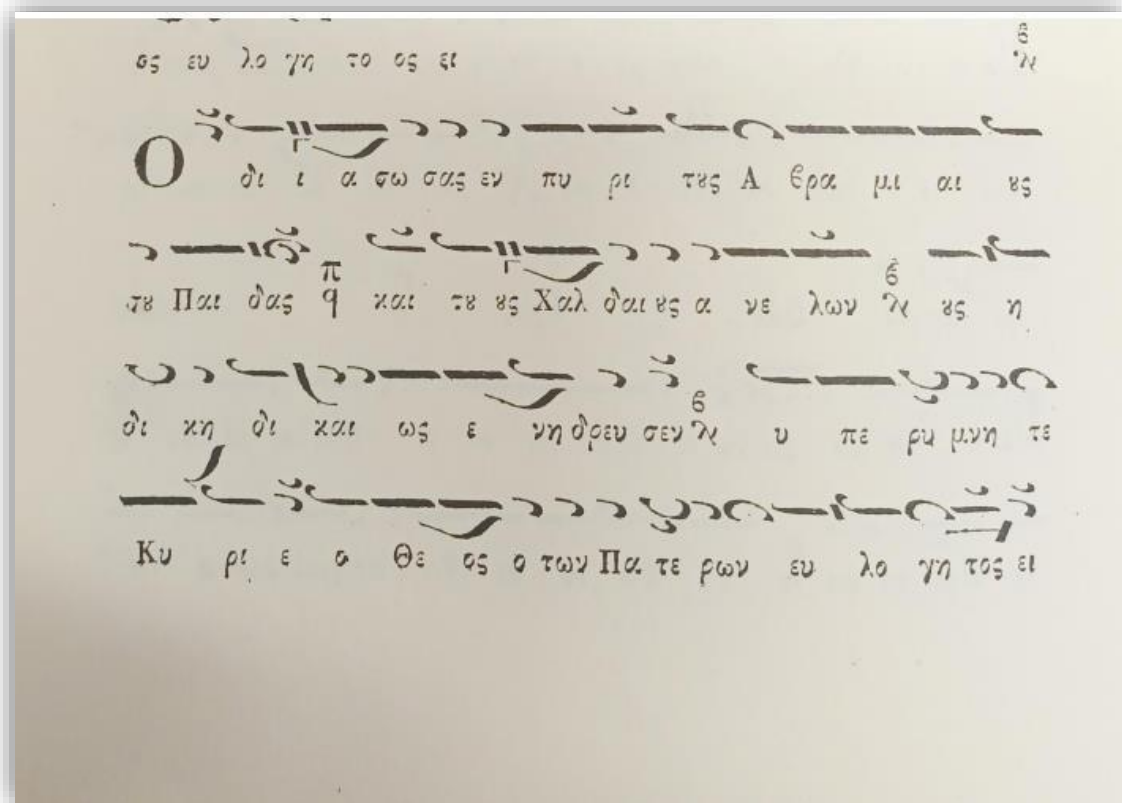
Εικόνα 22. Ο καθήμενος, ωδή δ', ήχος δ' λέγετος ⁶⁵.

⁶⁴ Ο.π., σ.74-75.
⁶⁵ Ο.π., σ. 75-76.

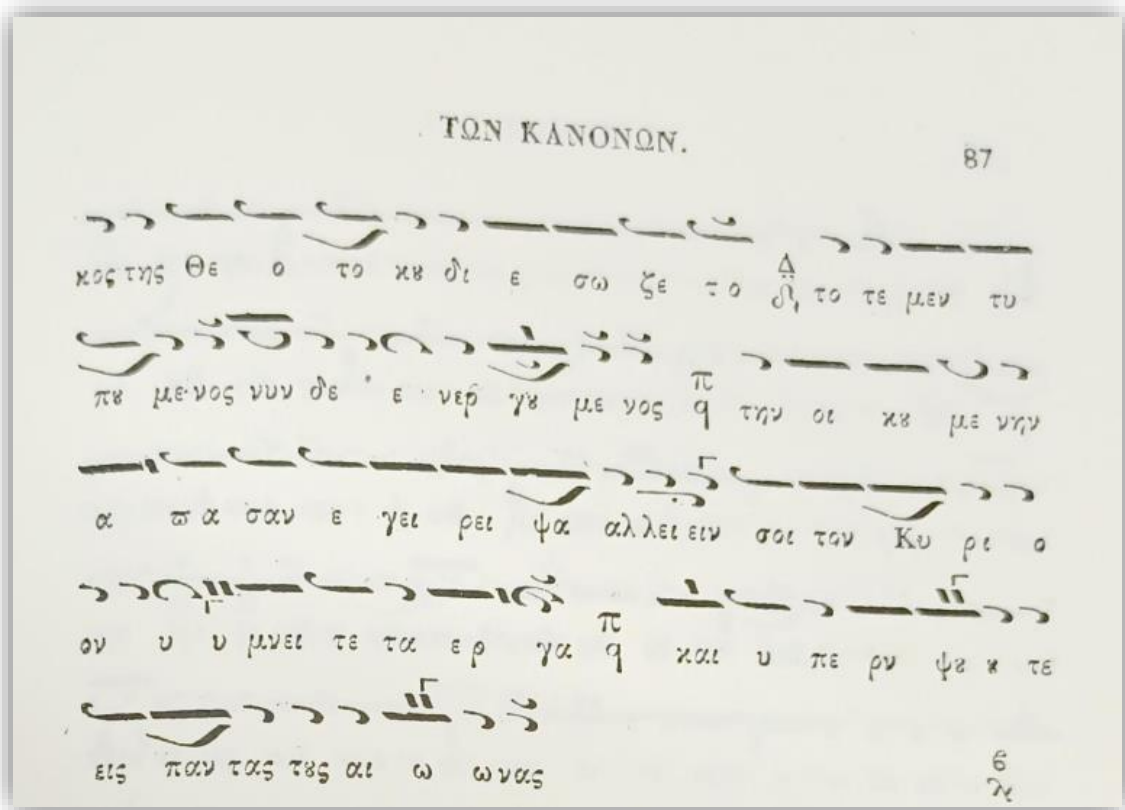
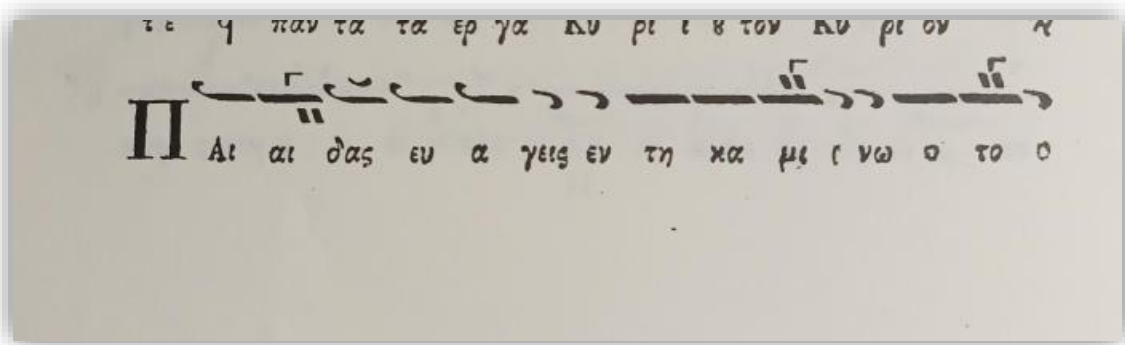
Εικόνα 23. Εβόησε προτυπών, ωδή στ', ἦχος δ' λέγετος⁶⁶.

Εικόνα 24. Ὁ διασώσας ἐν πυρὶ, ωδή ζ', ἦχος δ' λέγετος⁶⁷.

⁶⁶Βυζάντιος, *Εἰρμολόγιον Σύντομον*, σ. 81-82.

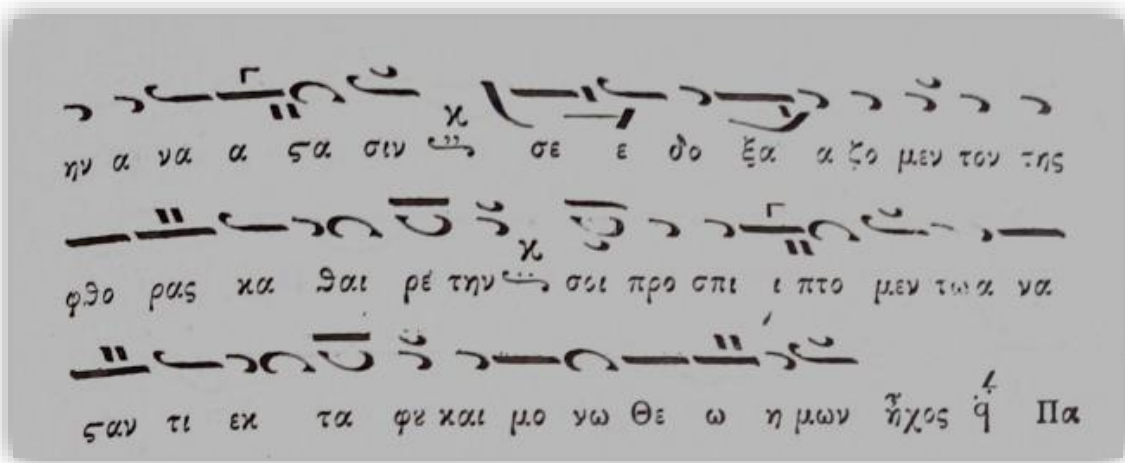
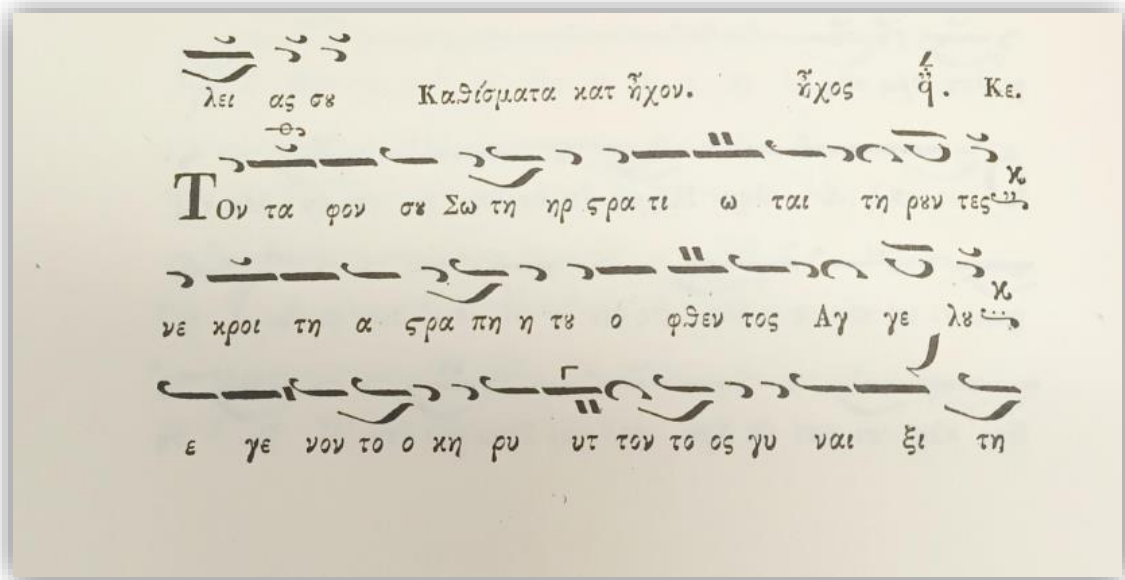
⁶⁷Ο.π., σ. 84.

Εικόνα 25. Παιδας ευαγείς, ωδή η', ήχος δ' λέγετος⁶⁸.

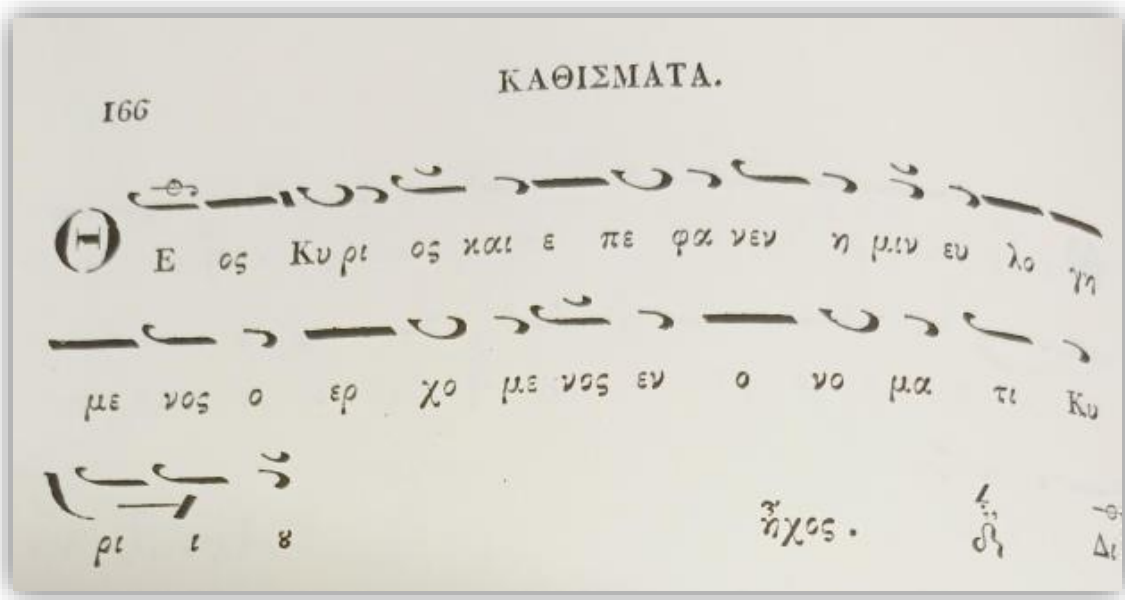
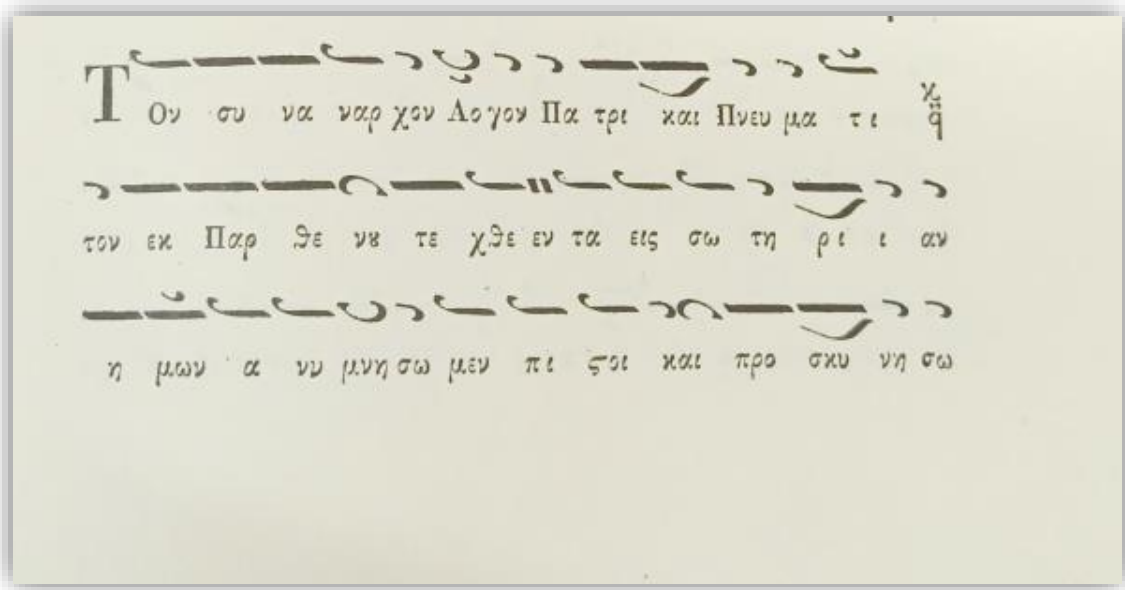
⁶⁸ Βυζάντιος, *Ειρμολόγιον Σύντομον*, σ. 86-87.

Εικόνα 26. Τον τάφον σου Σωτήρ, Κάθισμα, ἦχος πλ. α⁶⁹.

⁶⁹ Βυζάντιος, *Ειρμολόγιον Σύντομον*, σ. 162-163.

Εικόνα 27. Τον συνάναρχον Λόγον, απολυτίκιο, ήχος α⁷⁰.

⁷⁰ Βυζάντιος, *Ειρμολόγιον Σύντομον*, σ. 168-169.

Κάποια βοηθήματα ανάγνωσης χειρόγραφων

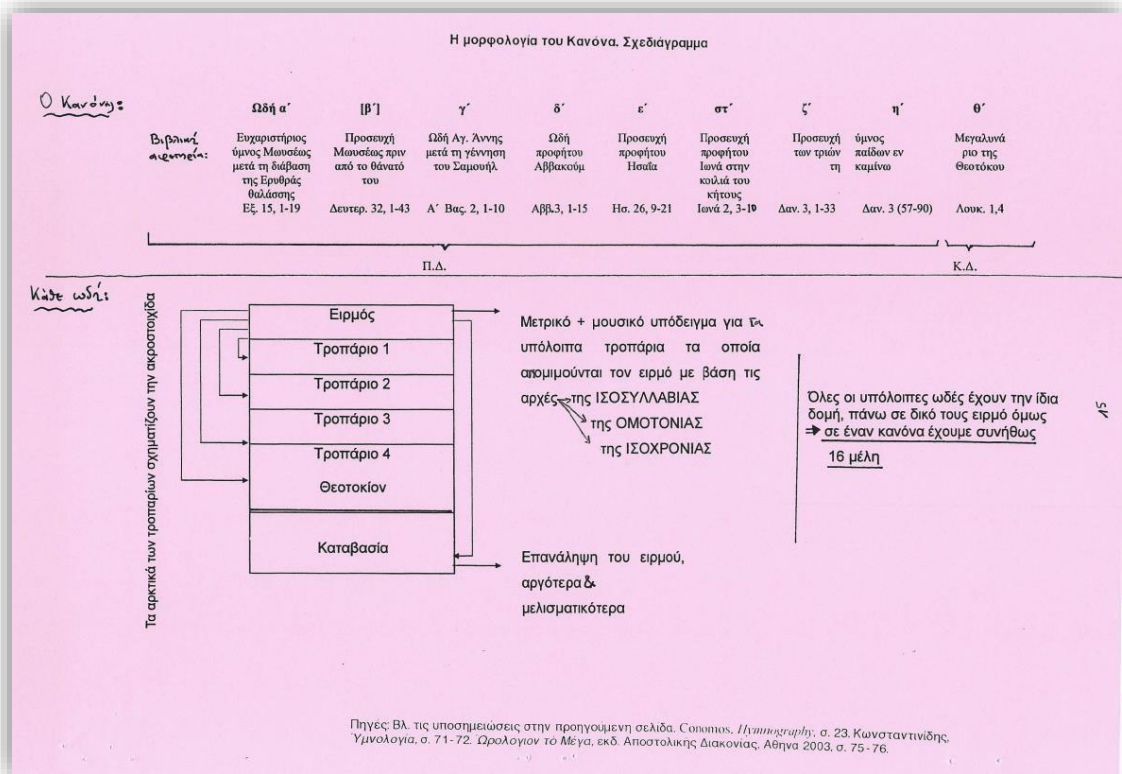
Κατηγορία γραφικής διεργασίας	Παράδειγματα και διευκρινίσεις																																																																																					
<p>1. Σύμπτυξεις: Γράφεται μόνο η αρχή και το τέλος μιας λέξης, παραλείποντας το κεντρικό τμήμα της. Χρησιμοποιείται ειδικά στην καταγραφή ιερών ονομάτων (λατ. <i>nomen sacrum</i> – πληθ. <i>nomina sacra</i>), αλλά όχι μόνο.</p>	<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="border: 1px solid black; padding: 2px;">ΑΝΟΣ</td> <td style="border: 1px solid black; padding: 2px;">ΑΝΥ</td> <td style="border: 1px solid black; padding: 2px;">ΑΝΩ</td> <td style="border: 1px solid black; padding: 2px;">ΑΝΩΝ</td> <td style="padding-left: 20px;">ΑΝ(ΘΡΩΠ)ΟΣ ΑΝ(ΘΡΩΠΟ)Υ ΑΝ(ΘΡΩΠ)Ω ΑΝ(ΘΡΩΠ)ΟΝ</td> </tr> <tr> <td style="border: 1px solid black; padding: 2px;">ΒΑΥΣ</td> <td colspan="3"></td> <td style="padding-left: 20px;">ΒΑ(ΣΙΛΕ)ΥΣ</td> </tr> <tr> <td style="border: 1px solid black; padding: 2px;">ΔΑΔ</td> <td colspan="3"></td> <td style="padding-left: 20px;">ΔΑ(ΥΙ)Δ</td> </tr> <tr> <td style="border: 1px solid black; padding: 2px;">ΘΚΟΣ</td> <td colspan="3"></td> <td style="padding-left: 20px;">Θ(ΕΟΤΟ)ΚΟΣ</td> </tr> <tr> <td style="border: 1px solid black; padding: 2px;">ΘΣ</td> <td colspan="3"></td> <td style="padding-left: 20px;">Θ(ΕΟ)Σ</td> </tr> <tr> <td style="border: 1px solid black; padding: 2px;">ΙΗΛ</td> <td colspan="3"></td> <td style="padding-left: 20px;">Ι(ΣΡΑ)ΗΛ</td> </tr> <tr> <td style="border: 1px solid black; padding: 2px;">ΙΛΗΜ</td> <td colspan="3"></td> <td style="padding-left: 20px;">Ι(ΕΡΟΥΣΑ)ΛΗΜ</td> </tr> <tr> <td style="border: 1px solid black; padding: 2px;">ΙΣ</td> <td colspan="3"></td> <td style="padding-left: 20px;">Ι(ΗΣΟΥ)Σ</td> </tr> <tr> <td style="border: 1px solid black; padding: 2px;">ΚΣ</td> <td colspan="3"></td> <td style="padding-left: 20px;">Κ(ΥΡΙΟ)Σ</td> </tr> <tr> <td style="border: 1px solid black; padding: 2px;">ΜΗΡ</td> <td colspan="3"></td> <td style="padding-left: 20px;">Μ(ΗΤ)ΗΡ</td> </tr> <tr> <td style="border: 1px solid black; padding: 2px;">ΟΥΝΟΣ</td> <td colspan="3"></td> <td style="padding-left: 20px;">ΟΥ(ΡΑ)ΝΟΣ</td> </tr> <tr> <td style="border: 1px solid black; padding: 2px;">ΠΗΡ</td> <td colspan="3"></td> <td style="padding-left: 20px;">Π(ΑΤ)ΗΡ</td> </tr> <tr> <td style="border: 1px solid black; padding: 2px;">ΠΝΑ</td> <td colspan="3"></td> <td style="padding-left: 20px;">ΠΝ(ΕΥΜ)Α</td> </tr> <tr> <td style="border: 1px solid black; padding: 2px;">ΣΗΡ</td> <td colspan="3"></td> <td style="padding-left: 20px;">Σ(ΩΤ)ΗΡ</td> </tr> <tr> <td style="border: 1px solid black; padding: 2px;">ΣΤΣ</td> <td colspan="3"></td> <td style="padding-left: 20px;">ΣΤ(ΑΥΡΟ)Σ</td> </tr> <tr> <td style="border: 1px solid black; padding: 2px;">ΥΣ</td> <td colspan="3"></td> <td style="padding-left: 20px;">Υ(ΙΟ)Σ</td> </tr> <tr> <td style="border: 1px solid black; padding: 2px;">ΧΣ</td> <td colspan="3"></td> <td style="padding-left: 20px;">Χ(ΡΙΣΤΟ)Σ</td> </tr> </table> <p>Αυτές και άλλες λέξεις παράγωγες γράφονται συνήθως συνεπτυγμένες. Από το τέλος της σύμπτυξης φαίνεται η πτώση στην οποία βρίσκεται η αντίστοιχη λέξη (βλ. το παράδειγμα της λέξης «άνθρωπος», που θα μπορούσε να συνεχιστεί και στο πληθυντικό).</p>	ΑΝΟΣ	ΑΝΥ	ΑΝΩ	ΑΝΩΝ	ΑΝ(ΘΡΩΠ)ΟΣ ΑΝ(ΘΡΩΠΟ)Υ ΑΝ(ΘΡΩΠ)Ω ΑΝ(ΘΡΩΠ)ΟΝ	ΒΑΥΣ				ΒΑ(ΣΙΛΕ)ΥΣ	ΔΑΔ				ΔΑ(ΥΙ)Δ	ΘΚΟΣ				Θ(ΕΟΤΟ)ΚΟΣ	ΘΣ				Θ(ΕΟ)Σ	ΙΗΛ				Ι(ΣΡΑ)ΗΛ	ΙΛΗΜ				Ι(ΕΡΟΥΣΑ)ΛΗΜ	ΙΣ				Ι(ΗΣΟΥ)Σ	ΚΣ				Κ(ΥΡΙΟ)Σ	ΜΗΡ				Μ(ΗΤ)ΗΡ	ΟΥΝΟΣ				ΟΥ(ΡΑ)ΝΟΣ	ΠΗΡ				Π(ΑΤ)ΗΡ	ΠΝΑ				ΠΝ(ΕΥΜ)Α	ΣΗΡ				Σ(ΩΤ)ΗΡ	ΣΤΣ				ΣΤ(ΑΥΡΟ)Σ	ΥΣ				Υ(ΙΟ)Σ	ΧΣ				Χ(ΡΙΣΤΟ)Σ
ΑΝΟΣ	ΑΝΥ	ΑΝΩ	ΑΝΩΝ	ΑΝ(ΘΡΩΠ)ΟΣ ΑΝ(ΘΡΩΠΟ)Υ ΑΝ(ΘΡΩΠ)Ω ΑΝ(ΘΡΩΠ)ΟΝ																																																																																		
ΒΑΥΣ				ΒΑ(ΣΙΛΕ)ΥΣ																																																																																		
ΔΑΔ				ΔΑ(ΥΙ)Δ																																																																																		
ΘΚΟΣ				Θ(ΕΟΤΟ)ΚΟΣ																																																																																		
ΘΣ				Θ(ΕΟ)Σ																																																																																		
ΙΗΛ				Ι(ΣΡΑ)ΗΛ																																																																																		
ΙΛΗΜ				Ι(ΕΡΟΥΣΑ)ΛΗΜ																																																																																		
ΙΣ				Ι(ΗΣΟΥ)Σ																																																																																		
ΚΣ				Κ(ΥΡΙΟ)Σ																																																																																		
ΜΗΡ				Μ(ΗΤ)ΗΡ																																																																																		
ΟΥΝΟΣ				ΟΥ(ΡΑ)ΝΟΣ																																																																																		
ΠΗΡ				Π(ΑΤ)ΗΡ																																																																																		
ΠΝΑ				ΠΝ(ΕΥΜ)Α																																																																																		
ΣΗΡ				Σ(ΩΤ)ΗΡ																																																																																		
ΣΤΣ				ΣΤ(ΑΥΡΟ)Σ																																																																																		
ΥΣ				Υ(ΙΟ)Σ																																																																																		
ΧΣ				Χ(ΡΙΣΤΟ)Σ																																																																																		

<p>2. Αποκοπή ή αιόρηση: Συντόμηση του τέλους μιας λέξης, ιδίως σε καταλήξεις ουσιαστικών και ρημάτων (τοποθετείται συνήθως λίγο πιο ψηλά από τα υπόλοιπα γράμματα της λέξης). Εμφανίζεται και σε προθέσεις, συνδέσμους και επιρρήματα, ενίοτε και σε συχνά επαναλαμβανόμενες κοινόχρηστες λέξεις (στην περίπτωση αυτή ως καθαυτό ταχυγραφικό στοιχείο).</p>	<p style="text-align: center;">Καταλήξεις</p> <table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr><td style="border: 1px solid black; padding: 2px;">Σ</td><td>αι</td></tr> <tr><td style="border: 1px solid black; padding: 2px;">Σ</td><td>αν</td></tr> <tr><td style="border: 1px solid black; padding: 2px;">Σ</td><td>ας</td></tr> <tr><td style="border: 1px solid black; padding: 2px;">Σ</td><td>αις</td></tr> <tr><td style="border: 1px solid black; padding: 2px;">Σ</td><td>ειν</td></tr> <tr><td style="border: 1px solid black; padding: 2px;">Σ</td><td>ιν</td></tr> <tr><td style="border: 1px solid black; padding: 2px;">Σ</td><td>ην</td></tr> <tr><td style="border: 1px solid black; padding: 2px;">Σ</td><td>εν</td></tr> <tr><td style="border: 1px solid black; padding: 2px;">Σ</td><td>ες</td></tr> <tr><td style="border: 1px solid black; padding: 2px;">Σ</td><td>ης</td></tr> <tr><td style="border: 1px solid black; padding: 2px;">Σ</td><td>ις</td></tr> <tr><td style="border: 1px solid black; padding: 2px;">Σ</td><td>εις</td></tr> <tr><td style="border: 1px solid black; padding: 2px;">Σ</td><td>μένος</td></tr> <tr><td style="border: 1px solid black; padding: 2px;">Σ</td><td>οις</td></tr> <tr><td style="border: 1px solid black; padding: 2px;">Σ</td><td>ον</td></tr> <tr><td style="border: 1px solid black; padding: 2px;">Σ</td><td>ος</td></tr> <tr><td style="border: 1px solid black; padding: 2px;">Σ</td><td>ου</td></tr> <tr><td style="border: 1px solid black; padding: 2px;">Σ</td><td>ουν</td></tr> <tr><td style="border: 1px solid black; padding: 2px;">Σ</td><td>ους</td></tr> <tr><td style="border: 1px solid black; padding: 2px;">Σ</td><td>ων</td></tr> <tr><td style="border: 1px solid black; padding: 2px;">Σ</td><td>ως</td></tr> </table>	Σ	αι	Σ	αν	Σ	ας	Σ	αις	Σ	ειν	Σ	ιν	Σ	ην	Σ	εν	Σ	ες	Σ	ης	Σ	ις	Σ	εις	Σ	μένος	Σ	οις	Σ	ον	Σ	ος	Σ	ου	Σ	ουν	Σ	ους	Σ	ων	Σ	ως	<p style="text-align: center;">Προθέσεις, σύνδεσμοι και επιρρήματα</p> <table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr><td style="border: 1px solid black; padding: 2px;">Σ</td><td>γάρ</td></tr> <tr><td style="border: 1px solid black; padding: 2px;">Σ</td><td>καί</td></tr> <tr><td style="border: 1px solid black; padding: 2px;">Σ</td><td>κατά</td></tr> <tr><td style="border: 1px solid black; padding: 2px;">Σ</td><td>μέν</td></tr> <tr><td style="border: 1px solid black; padding: 2px;">Σ</td><td>μετά</td></tr> <tr><td style="border: 1px solid black; padding: 2px;">Σ</td><td>οὐν</td></tr> <tr><td style="border: 1px solid black; padding: 2px;">Σ</td><td>πάλιν</td></tr> <tr><td style="border: 1px solid black; padding: 2px;">Σ</td><td>πρὸς</td></tr> <tr><td style="border: 1px solid black; padding: 2px;">Σ</td><td>ὑπέρ</td></tr> </table> <p style="text-align: center;">Μερικές κοινόχρηστες λέξεις</p> <table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr><td style="border: 1px solid black; padding: 2px;">Σ</td><td>γράφεται</td></tr> <tr><td style="border: 1px solid black; padding: 2px;">Σ</td><td>ἡμῶν</td></tr> <tr><td style="border: 1px solid black; padding: 2px;">Σ</td><td>κεφάλαιο</td></tr> <tr><td style="border: 1px solid black; padding: 2px;">Σ</td><td>λόγος</td></tr> <tr><td style="border: 1px solid black; padding: 2px;">Σ</td><td>μάρτυς</td></tr> <tr><td style="border: 1px solid black; padding: 2px;">Σ</td><td>δοσιος</td></tr> <tr><td style="border: 1px solid black; padding: 2px;">Σ</td><td>φησί</td></tr> <tr><td style="border: 1px solid black; padding: 2px;">Σ</td><td>Χριστός</td></tr> <tr><td style="border: 1px solid black; padding: 2px;">Σ</td><td>χρόνος</td></tr> <tr><td style="border: 1px solid black; padding: 2px;">Σ</td><td>ώρα</td></tr> <tr><td style="border: 1px solid black; padding: 2px;">Σ</td><td>ώραϊον</td></tr> </table>	Σ	γάρ	Σ	καί	Σ	κατά	Σ	μέν	Σ	μετά	Σ	οὐν	Σ	πάλιν	Σ	πρὸς	Σ	ὑπέρ	Σ	γράφεται	Σ	ἡμῶν	Σ	κεφάλαιο	Σ	λόγος	Σ	μάρτυς	Σ	δοσιος	Σ	φησί	Σ	Χριστός	Σ	χρόνος	Σ	ώρα	Σ	ώραϊον
Σ	αι																																																																																			
Σ	αν																																																																																			
Σ	ας																																																																																			
Σ	αις																																																																																			
Σ	ειν																																																																																			
Σ	ιν																																																																																			
Σ	ην																																																																																			
Σ	εν																																																																																			
Σ	ες																																																																																			
Σ	ης																																																																																			
Σ	ις																																																																																			
Σ	εις																																																																																			
Σ	μένος																																																																																			
Σ	οις																																																																																			
Σ	ον																																																																																			
Σ	ος																																																																																			
Σ	ου																																																																																			
Σ	ουν																																																																																			
Σ	ους																																																																																			
Σ	ων																																																																																			
Σ	ως																																																																																			
Σ	γάρ																																																																																			
Σ	καί																																																																																			
Σ	κατά																																																																																			
Σ	μέν																																																																																			
Σ	μετά																																																																																			
Σ	οὐν																																																																																			
Σ	πάλιν																																																																																			
Σ	πρὸς																																																																																			
Σ	ὑπέρ																																																																																			
Σ	γράφεται																																																																																			
Σ	ἡμῶν																																																																																			
Σ	κεφάλαιο																																																																																			
Σ	λόγος																																																																																			
Σ	μάρτυς																																																																																			
Σ	δοσιος																																																																																			
Σ	φησί																																																																																			
Σ	Χριστός																																																																																			
Σ	χρόνος																																																																																			
Σ	ώρα																																																																																			
Σ	ώραϊον																																																																																			

<p>3. Συνένωση γραμμάτων: Δύο ή περισσότερα γράμματα ενώνονται μεταξύ τους, δημιουργώντας</p> <p>ι. σμπλέγματα (μέσα από την προέκταση των αρχικών και τελικών κεραιών των αντίστοιχων γραμμάτων) ή</p> <p>ii. συνδυασμούς (μερικά στοιχεία από το ένα γράμμα χρησιμοποιούνται και για το επόμενο γράμμα).⁷¹</p>	<p>• Παραδείγματα συνδυασμών από τη μεγαλογράμματη γραφή:</p> <table border="0"> <tr><td>HM</td><td>HM</td></tr> <tr><td>HN</td><td>HN</td></tr> <tr><td>MN</td><td>MN</td></tr> <tr><td>MH</td><td>MH</td></tr> <tr><td>THN</td><td>THN</td></tr> </table>	HM	HM	HN	HN	MN	MN	MH	MH	THN	THN																																										
HM	HM																																																				
HN	HN																																																				
MN	MN																																																				
MH	MH																																																				
THN	THN																																																				
	<p>• Παραδείγματα σμπλεγμάτων και συνδυασμών από τη μικρογράμματη γραφή:</p> <table border="0"> <tr><td>αγ</td><td>ον</td></tr> <tr><td>αθ</td><td>οσ</td></tr> <tr><td>αν</td><td>ου</td></tr> <tr><td>αρ</td><td>ουσ</td></tr> <tr><td>ασ</td><td>πε</td></tr> <tr><td>ατ</td><td>ππ</td></tr> <tr><td>αυ</td><td>πτ</td></tr> <tr><td>βγ</td><td>ρω</td></tr> <tr><td>ει</td><td>σα</td></tr> <tr><td>εκ</td><td>σε</td></tr> <tr><td>ελ</td><td>σθ</td></tr> <tr><td>εν</td><td>σπ</td></tr> <tr><td>εξ</td><td>σσ</td></tr> <tr><td>επ</td><td>στ</td></tr> <tr><td>ερ</td><td>σζ</td></tr> <tr><td>εσ</td><td>τε</td></tr> <tr><td>ετ</td><td>το</td></tr> <tr><td>ευ</td><td>του</td></tr> <tr><td>εχ</td><td>τρ</td></tr> <tr><td>εψ</td><td>ττ</td></tr> <tr><td>ην</td><td>τω</td></tr> <tr><td>ησ</td><td>υν</td></tr> <tr><td>θε</td><td>υρ</td></tr> <tr><td>κτ</td><td>υσ</td></tr> <tr><td>λλ</td><td>φρ</td></tr> <tr><td>λο</td><td>ων</td></tr> </table>	αγ	ον	αθ	οσ	αν	ου	αρ	ουσ	ασ	πε	ατ	ππ	αυ	πτ	βγ	ρω	ει	σα	εκ	σε	ελ	σθ	εν	σπ	εξ	σσ	επ	στ	ερ	σζ	εσ	τε	ετ	το	ευ	του	εχ	τρ	εψ	ττ	ην	τω	ησ	υν	θε	υρ	κτ	υσ	λλ	φρ	λο	ων
αγ	ον																																																				
αθ	οσ																																																				
αν	ου																																																				
αρ	ουσ																																																				
ασ	πε																																																				
ατ	ππ																																																				
αυ	πτ																																																				
βγ	ρω																																																				
ει	σα																																																				
εκ	σε																																																				
ελ	σθ																																																				
εν	σπ																																																				
εξ	σσ																																																				
επ	στ																																																				
ερ	σζ																																																				
εσ	τε																																																				
ετ	το																																																				
ευ	του																																																				
εχ	τρ																																																				
εψ	ττ																																																				
ην	τω																																																				
ησ	υν																																																				
θε	υρ																																																				
κτ	υσ																																																				
λλ	φρ																																																				
λο	ων																																																				

Πίνακας 2.8. Κατηγορίες γραφικής διεργασίας και παραδείγματα⁷¹.

⁷¹ Πηγή: Αλεξάνδρου, Παλαιογραφία Βυζαντινής, σ. 117-120.

Πίνακας 28. Η μορφολογία του Κανόνα. Σχεδιάγραμμα⁷².

⁷² Η παρούσα ενότητα στηρίζεται: Αλεξάνδρου, Μαρία. *Μορφολογία και Ανάλυση της βυζαντινής και μεταβυζαντινής μουσικής*. Ν Θεωρητικά (Τμήμα Μουσικών Σπουδών Α.Π.Θ., Θεσσαλονίκη, 2009-2010), σ. 15.